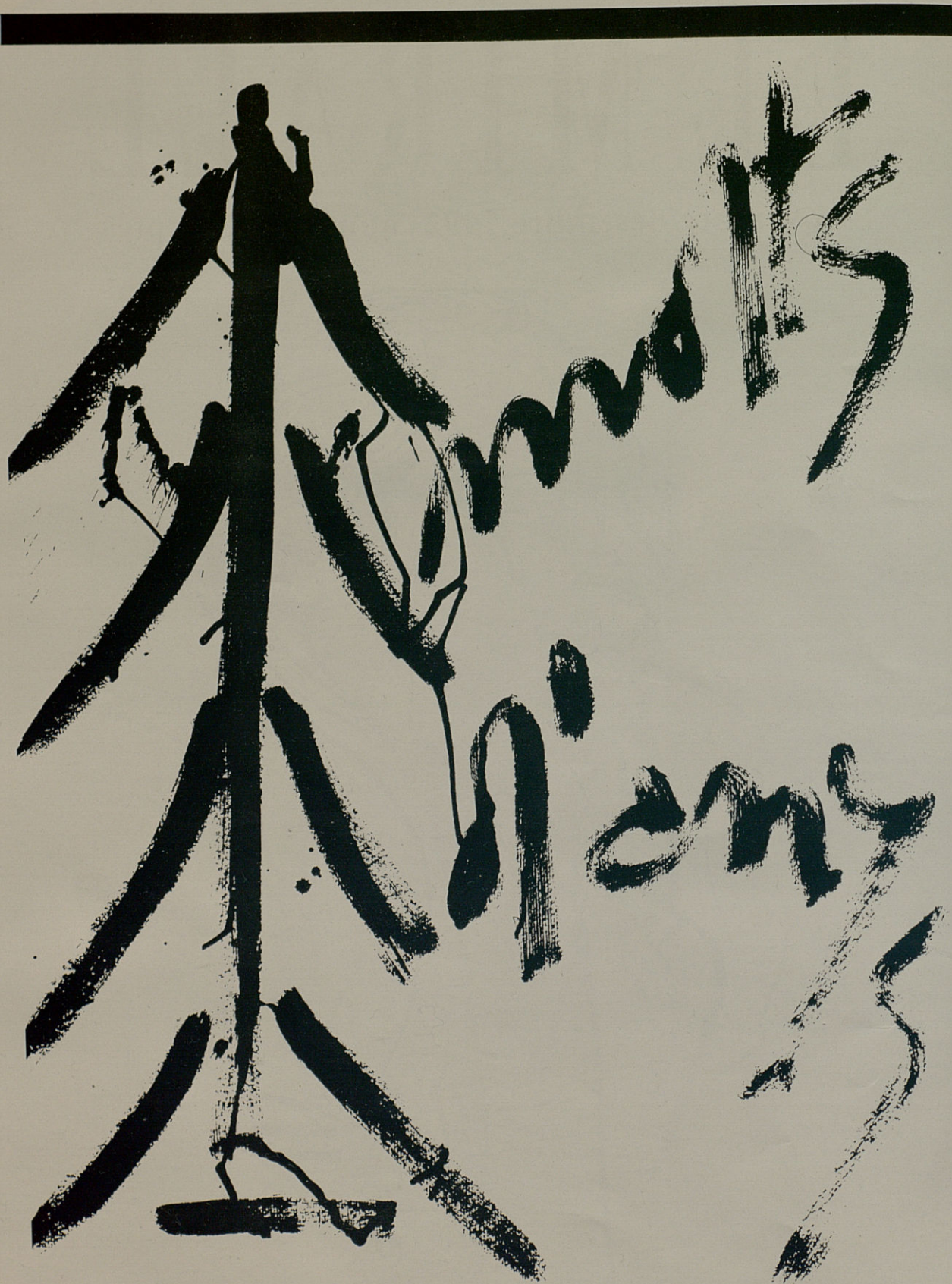

EL MIRALL

novembre/desembre 1992 núm. 58 325 ptes

“Els mallorquins”, 25 anys

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR

EL MIRALL

Revista mensual - 325 ptes.
 Novembre/Desembre - 1992 - núm. 58
 ANY VI

Edita:

ASSOCIACIÓ EL MIRALL
 C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
 Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57
 Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL
 C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Producció, Administració i Publicitat;
Informació i Correspondència:
 C/ Impremta, 1, Pral. 2ª Tel. 72 59 37
 07001 Palma (Mallorca)
 Apartat de Correus 179
 07080 Palma (Mallorca)
Delegació a Barcelona:
 C/ Montcada, 20 (Palau Dalmasas)
 08003 Barcelona
Delegació a València:
 C/ Moratín, 15
 46001 València

Director:

Clement Picornell
Cap de Redacció:
 Gaspar Valero i Martí
Secretari de Redacció:
 Josep Mª Magrinyà i Brull
Consell de Redacció:
 Macià Blázquez i Salom
 Francesca Bosch i Capó
 Rosa Mª Calafat i Vila
 Antoni Ginard i Bujosa
 David Ginard i Féron
 Antoni Marimon i Riutort
 Antelm Pujol i Fulgencio
 Andreu Ramis i Puiggrós
 Pere Rosselló i Bover
Publicitat:
 Santi Adrover i López

Els articles publicats en aquesta revista
 expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Josep Melià, en un dibuix a llapis de
 Nils Burwitz.

Fotos:

EL MIRALL.

Maquetació i Fotocomposició:
 Documenta Balear s.a.

Impressió i coberta:

Xisco Arts Gràfiques,
 c/ Baix Riera, 1-A - Palma. Tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

5

Entrevista amb Josep Melià
 CLIMENT PICORNELL

21

Aprendre del passat
 TOMEU VIDAL I PONS

22

Institucions autonòmiques
 JERONI ALBERTÍ I PICORNELL

25

Tres dècades d'educació a Mallorca
 MARTÍ X. MARCH CERDÀ

29

Vint-i-cinc anys de població a
 Balears (1965-1991)
 JOANA MARIA SEGUÍ

36

L'economia balear aquests darrers
 anys
 PERE ALBERTÍ HUGUET

39

La gestió de la natura als vint-i-cinc
 anys de "Els mallorquins"
 JOAN MAYOL I SERRA

43

Llengua i societat a Mallorca: els
 darrers vint-i-cinc anys
 ROSA M. CALAFAT I VILA

47

Història econòmica del turisme a
 les Balears
 ESTEVE BARDOLET

52

Territori: vint anys d'espera
 JAUME CARBONERO I MALBERTÍ

54

L'Església a Mallorca en la
 transició política i en el context
 sociocultural i autonòmic actual
 JOAN BESTARD I COMAS

59

Vint-i-cinc anys de sanitat
 FRANCESC BUJOSA I HOMAR

65

La literatura en els últims 25 anys:
 del maig del 68 a la pèrdua del
 somni
 PERE ROSSELLÓ I BOVER

67

Suite BMW 1992 en Si sostingut
 menor
 PERE ESTELRICH

70

El nacionalisme polític a Mallorca
 ANTONI MARIMON I RIUTORT

77

Personal exabrupte sobre llengua i
 mitjans de comunicació a Mallorca
 MIQUEL CARDELL I SANTANDREU

81

Independència contra salvatjor. 25
 llibres per a un aniversari
 BIEL MESQUIDA

84

L'Obra Cultural Balear. Tres
 dècades fent país
 ANTONI MIR I FULLANA

30 anys

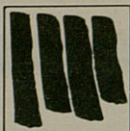
Trenta anys són bastants anys quan es tracta de viure'ls reivindicant contínuament els trets de la pròpia identitat. I aquesta és la història i la vida de l'Obra Cultural Balear d'ençà que per iniciativa de Francesc de B. Moll va constituir-se en 1962, sempre els seus homes i les seves dones enmig dels reptes que el país ha plantejat. Avui, amb la perspectiva que permet la distància, l'entitat podria fer seves les paraules del poeta:

*Només perdura allò que bastim amb l'esforç
 i creix en l'esperit dels homes i dels pobles
 fins a esdevenir l'àmbit on tota veu ressona.*

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5106817621

FUNDACIÓ
JAUME I

XV Premis BALDIRI REIXAC

Convocatòria per al curs 1992-93
Dotació total 10.650.000 ptes.

Aquests premis, destinats a **estimular l'escola catalana**, són dotats per la **FUNDACIÓ JAUME I** amb les aportacions dels receptors del **llibre-nadala** que la Fundació tramet cada any a les persones interessades per la nostra cultura.

L'àmbit d'actuació és el dels Països Catalans. L'organització dels premis compta amb l'assessorament de la DEC d'Òmnium Cultural. Els Premis Baldiri Reixac són convocats en tres modalitats:

1 PREMIS A ESCOLES

12 premis de 500.000 ptes. cadascun.

Serà premiada la qualitat global de l'actuació escolar en l'aspecte concret de la catalanitat. És indispensable que el lloc que ocupen la llengua i la cultura catalanes en el projecte educatiu i en el conjunt de les activitats de l'escola s'adigui a l'aplicació efectiva del Projecte Lingüístic del Centre.

Per a participar-hi cal omplir i trametre el QÜESTIONARI que facilita la FUNDACIÓ JAUME I, així com la documentació que s'hi demana.

Les escoles ja presentades en anys anteriors i no premiades que desitgin optar a aquesta convocatòria, només caldrà que presentin un nou qüestionari actualitzat, sense necessitat d'aportar nova documentació.

No es poden presentar les escoles guardonades en convocatòries anteriors.

2 PREMI A MESTRES I PROFESSORS

Dotat amb 800.000 ptes. que es distribueixen com segueix:

400.000 ptes. al treball guardonat, i una subvenció de 400.000 ptes. per a contribuir a la seva edició.

Destinat a docents de tots els nivells, serà atorgat a un treball inèdit de temàtica pedagògica l'ús del qual estimuli l'ensenyament en català a qualsevol àmbit educatiu.

Cal acompanyar els treballs -presentats anònimament- amb la FITXA D'INSCRIPCIÓ complimentada, dins

un sobre tancat. A l'exterior hi constarà només el títol del treball.

A l'edició del treball premiat s'hi farà constar el premi amb el qual ha estat guardonat.

El Jurat podrà dividir el premi o deixar-lo sense adjudicar.

3 PREMIS ALS ALUMNES

50 premis de 75.000 ptes. cadascun, en llibres catalans, a triar pels interessats. **Premi especial de 100.000 ptes.** a un treball sobre les **Bases de Manresa** fet per alumnes de dotze anys en amunt.

Seràn atorgats a **treballs de classe, fets preferentment en equip** per alumnes de Parvulari, EGB, Ensenyament Secundari, COU o Educació Especial.

Els treballs hauran de ser **escrits en català. Podran versar sobre qualsevol de les matèries o les àrees dels diversos cicles escolars, o bé ésser resultat d'activitats escolars** com excursions i visites, periòdics escolars i diaris de classe, col·leccions, audiovisuals, etc. (de murals, maquetes, manualitats, etc. més grans de 60 x 60 cm., només se n'admetran fotografies). El Jurat considerarà d'una manera especial els treballs que suposin un **esforç de penetració en la realitat nacional catalana i en la nostra tradició cultural.**

Els treballs s'acompanyaran d'una memòria breu, no més llarga de dos folis, on s'especificaran les motivacions, les circumstàncies, la manera com s'ha fet el treball, etc. Quan es tracti d'alum-

nes de Parvulari, del Cicle Inicial d'EGB o d'Educació Especial; la memòria podrà ser redactada pel mestre.

Per a optar al premi, és imprescindible acompanyar cada treball amb la FITXA D'INSCRIPCIÓ, segons el model que en facilita la FUNDACIÓ JAUME I.

No seran admesos els treballs que no vagin acompanyats de l'esmentada fitxa d'inscripció complimentada.

Els treballs i la documentació s'han d'adreçar a la **FUNDACIÓ JAUME I, Aribau, 185, 3r., 08021 BARCELONA, Tel. 200.53.47**

El termini de presentació s'acabarà el dia 15 de febrer de 1993. Els treballs tramesos per correu que arribin després d'aquesta data, només seran admesos si al mata-segells consta que la tramesa és anterior al 8 de febrer.

Els treballs no premiats podran ésser recollits des del 20 de juny fins al 15 d'octubre, mitjançant la presentació del rebut d'entrada.

La FUNDACIÓ JAUME I podrà disposar dels treballs premiats durant un any per tal d'exposar-los i promoure'n la difusió.

Premis BALDIRI REIXAC

Aribau, 185 - Tel. 200 53 47
08021 Barcelona

Amb el patrocini honorífic de la

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

"ELS MALLORQUINS", 25 anys

Fa vint-i-cinc anys, l'editorial Daedalus, de Palma, publicava l'obra *Els mallorquins*, l'autor de la qual era un jove missèr: en Josep Melià.

Aquesta obra, juntament amb *Notícia de Catalunya* de Jaume Vicens i Vives i amb *Nosaltres els valencians* de Joan Fuster, recentment traspasat, constituïran els pilars sobre els quals s'assentarà la reflexió entorn de la problemàtica del recobriment nacional i cultural de Catalunya, del País Valencià i de les Illes Balears, que després hom anomenarà Països Catalans.

Els moments d'efemèrides són bons, si més no, per fer noves reflexions i veure com les previsions s'han acomplert o s'han desviat del que s'havia previst.

Aquest dossier, ample, que la revista EL MIRALL presenta com a tema monogràfic d'aquest número amb el títol "Els mallorquins, 25 anys" és, en part, un homenatge al seu autor i a la vegada una excusa per a la reflexió sobre el que ha passat i, posats a prometre, unes missions per al futur.

Tot i que Josep Melià afirma que escriví l'obra per aclarir-se ell mateix, el fet és que la donà a la impremta i és a partir d'aquí que l'obra va influir, aclarir, despertar i sobretot ens retornà, a molts de nosaltres, els lligams i les baules amb les nostres arrels, que ens havien estat sistemàticament ocultades i tergiversades per la llarga dictadura militar. L'articulació de *La nació dels mallorquins* (nom que duria una nova revisió de l'obra), la llengua, la renaixença, les possibilitats de transformació social del que després s'anomenaria el mallorquinisme polític. En definitiva, va desfer moltes traves —tot desenmascarant el procés d'autodi— que impedièn sentir-nos mallorquins sense mediatitzacions alienes i forasteres.

Vint-i-cinc anys després han transformat Melià en un pessimista (definit per ell mateix com un "optimista informat") i l'han situat en un estadi "d'esperança desesperançada", parafrasejant Salvador Espriu i sobretot —com a bon home d'acció— li han donat la convicció que el nacionalisme és, en bona part, actuació política que ha d'aconseguir més riquesa, millors relacions amb els altres i que això és una tasca de cada dia, constant i permanent en els anys.

Una de les lacres del mallorquinisme estantís és la de ser desagariats, cosa que no es pot repetir, sobretot, amb Josep Melià, que és i ha estat, ho demostra ben bé el seu currículum, un dels bons intel·lectuals i home d'acció d'aquesta segona meitat del segle XX: un dels nostres "homenots", a qui hem d'agrair, per sobre de tot i en primer lloc, que ens ajudàs a descobrir la realitat dels mallorquins, una realitat amagada que desdibuixava el nostre país i la nostra gent.

Entrevista amb Josep Melià

CLIMENT PICORNELL

Josep Melià i Pericàs va escriure un llibre important en un moment important i va contribuir perquè molta gent d'aquest poble trobàs en "Els mallorquins" pautes de reflexió personal i de conscienciació de la identitat col·lectiva que li havien decapitat. Periodista, missèr, escriptor, assagista, crític d'art i de literatura, i polític, Josep Melià va néixer a Artà, un poble del nord de Mallorca l'any 1939. El batxillerat el va fer al col·legi La Salle de Palma i es va llicenciar en dret a Madrid. Com a periodista ha col·laborat a molts diaris (Destino, El País, La Vanguardia, ABC, Informaciones, El Observador, Última Hora, etc). Amb la "Unió Autonomista" de Mallorca es presentà a les eleccions de 1977. Posteriorment milità a UCD, d'àmbit estatal, i en el govern d'Adolfo Suárez va ser secretari d'estat per a la informació i delegat del govern a Catalunya. En l'actualitat figura a "Convergència Balear", un partit nacionalista de centre. En el camp de la creació literària ha escrit "Aquella al·lota ajaguda" i "Les pluges de sal"; en el de l'assaig, a més de "Els mallorquins", "La Renaixença a Mallorca", "Informe sobre la llengua catalana", "Joan Miró, vida i gest", i un llarg etcètera.

- Aquesta conversa que et propòs de tenir, he pensat que podria ser destriant tres blocs de temes: el primer, per què vares escriure "Els mallorquins", quina idea tenies quan l'escrigueres; després, la part autobiogràfica de la teva evolució com a home d'acció política i intel·lectual; i, finalment, una darrera consideració sobre els 25 anys que han transcorregut i les diferències que veus entre la situació actual i la que existia llavors. I una cosa que m'agradaria que ens diguessis, com a curiositat, és per què te'l va editar Daedalus, o per què l'hi dugueres...

- No, no: jo no l'hi vaig dur. En realitat, contactes claus que hi ha en aquest món són fruit de les casualitats. Jo vaig fer aquest llibre (i després parlarem del per què, el com i en quines circumstàncies), i en aquell temps es va aglutinar una certa gent que feia activitats culturals, per dir-ho

A Madrid vaig anar fent una descoberta personal de la diferència, lligada a una reflexió política producte de la formació universitària i concretament dels estudis de la ciència política.

de qualque manera, i sense poder parlar de generació literària (un sentit estúpidament acadèmic que de vegades es dona a la gent), sí que va ser

significativa la irrupció en un panorama que havia estat devastat, però que havia tengut moments brillants per les persones que hi havien irromput, tipus Blai Bonet... En va aparèixer una sèrie que feia poesia... En ocasió d'uns jocs florals que hi va haver a Pollença, en una d'aquestes nits boges que de vegades passen en el món de la joventut, gent com en Guillem Frontera, en Jaume Pomar, en Xim Costa Porto i d'altres, començarem la nit a Pollença i l'acabàrem a Formentor a altes hores de la matinada... Dins aquest context, tenint en compte que en Pomar i en Frontera, o almanco un dels dos, estaven lligats professionalment en el projecte i que conjuntament crec que co-dirigien la col·lecció de poesia de l'Editorial Daedalus, i el fet que Jaume Vidal Alcover vivia a Alcúdia, al Mal Pas, es va suscitar un corrent de relació i d'amistat que va durar fins la seva

Condeixebles del Col·legi La Salle. (A la guitzoneta, davant el frare.)

mort, entre en Jaume Vidal i jo. Un dia que en Jaume vingué a ca nostra i es va interessar per aquest manuscrit que havia quedat fet però que per raons de censura no sortia endavant, Deadalus es va proposar treure'l i ja vàrem mantenir la relació fins que aconseguírem vèncer els obstacles de censura fent una sèrie de modificacions, estúpides, com cada vegada que es feia referència a l'Estat espanyol, o hi havia conceptes sobre nacionalisme (que varen ser suprimits pràcticament sempre)... coses d'aquestes, o quan citàvem molts cops Robles Piquer...

- El títol, va haver de ser modificat?

- No, va ser sempre "Els mallorquins" i no va ser modificat. Varen sortir modificacions gairebé idiotes - a qualche banda he de conservar els dossiers... Els censors, en obres d'aquestes, afinaven fins a extrems increïbles. Record que en certa ocasió, durant els temps d'estat d'excepció, Isaac Montero va dur-me perquè li guardàs el manuscrit d'una novel·la, perquè tenia por que fos objecte de persecussió contra ell. Es volia acollir al secret professional de l'advocat i al procediment de custòdia preservada

per un dret de confidencialitat. A part que era un llibre polític, amb una metàfora política i un transfons de la realitat, ell tenia un conflicte amb un censor que li feia canviar paraules, i quan en un moment determinat li va demanar per què les hi feia canviar, va dir que "francamente, mejoran los esdrújulos".

Ja he dit que arribaven a punts inaudits, era una cosa que després ja només té equivalent en els correctors de llenguatge, sobretot de les editorials.

- L'altre dia en una taula rodona digueres que el llibre l'havies escrit per aclarir-te tu mateix... Per què el vares escriure? D'on et venia l'interès de reflexionar sobre aquestes qüestions? Què és el que creus que te'l va fer escriure?

- Em sembla que un conjunt de vivències. Ca nostra era una

Sempre m'ha interessat molt la frase de Josep Pla "lo important és anar a la processó encara que sigui amb un misto".

família de la ceba, moderadament, i mon pare, que era *gilroblista*, era un home molt vinculat al que havien estat associacions culturals pollencines de guerra, concretament al *Club de solteros*, de fadrins, que eren el ferment de la societat liberal i cultural... L'altre dia vaig rebre un exemplar d'aquest llibre, "50 anys de vida parroquial a Pollença", i, fullejant-lo, em vaig endur la sorpresa

Damunt les seves espatlles, Josep Melià suporta un company d'equip (Palma, 1955).

Durant el període
universitari vaig
llegir molta
literatura històrica i
aportacions com els
assaigs de Joan
Fuster i Jaume
Vicens Vives.

Jugador de l'equip de handbol al Col·legi La Salle. (Uniformat, dret, el primer a l'esquerra. Palma, 1957.)

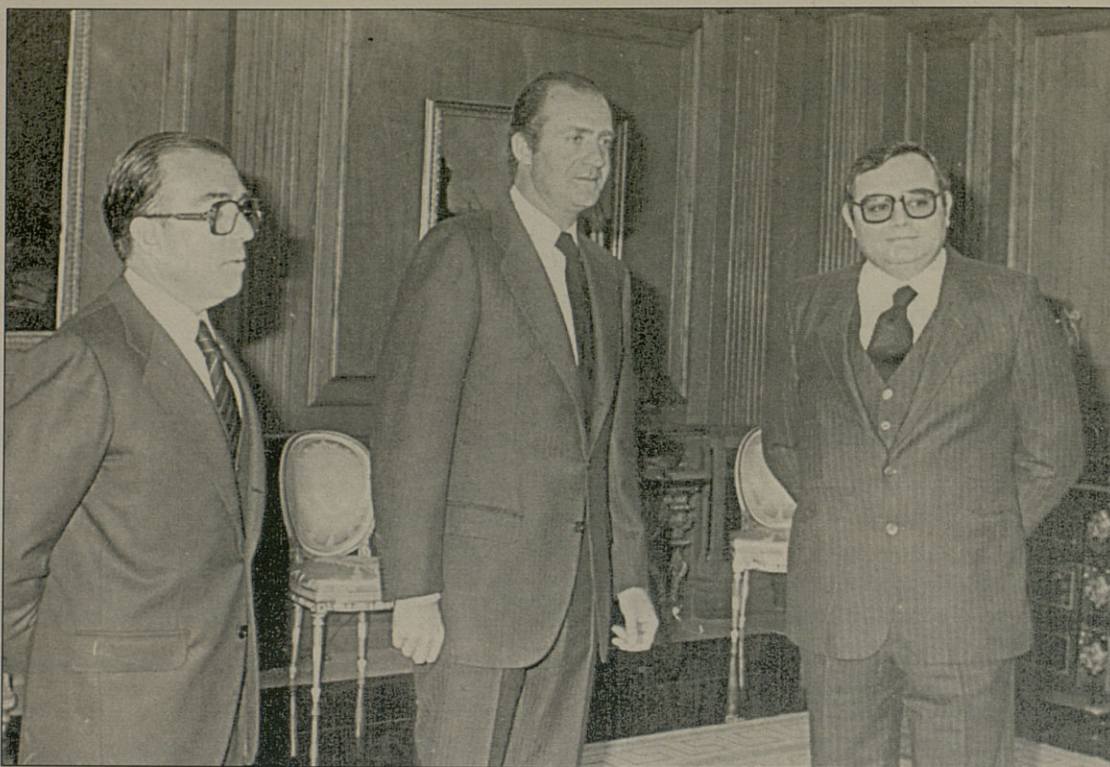
de trobar una fotografia de mon pare en una d'aquestes festes a Formentor d'homenatge a en Costa, devers 1931, evidentment anys abans de jo néixer. Coneixia molt bé la poesia d'en Costa, la recitava amb un gran èmfasi... Li agradava molt fer determinats actes simbòlics, com és ara recitar *La deixa del geni grec* a les escoles d'Artà, i per iniciativa seva es va posar aquella làpida que diu: "Per un batec de l'ànsia..." La recordes? Totes aquestes

coses et feien créixer dins un ambient vinculat a la seva persona, i a dins d'un poble absolutament mallorquí, Artà, on pràcticament no hi havia cap aspecte exterior de repressió, encara que per davall corrien els silencis de la guerra i de la post-guerra. En l'època de col·legi jo havia estat del Frente de

Juventudes i de qualque manera havia viscut les contradiccions pròpies d'aquell temps, i en arribar a Madrid es va produir en mi un xoc notable en constatar les òptiques diferents de precisió del que era Espanya i del que jo sabia de la vida dels pobles. Per una banda eren coses tan idiotes com que

Adolfo Suárez,
Josep Tarradellas
i Josep Melià.

Palau de la
Zarzuela, amb el
rei i Marcelino
Oreja.

gent universitària, professors universitaris que confonien Mallorca amb Canàries, fins i tot gent que et demanava si es podia jugar a futbol sense que la pilota caigués a la mar... I evidentment el fet que quan ens sentien xerrar en mallorquí els quatre o cinc que vivíem al col·legi creien que era un acte de provocació, una cosa artificial que ens inventàvem per entruenyellar fil.

Tot aquest conjunt de circumstàncies va fer que a poc a poc t'anassis acostant a la literatura, descobrissis aquí i allà determinades coses... Record que em va impressionar molt descobrir poemes de Rosselló-Pòrcel, concretament l'oda "A Mallorca, durant la guerra civil." A través de la poesia que llegia i de la que jo feia, possiblement unit a certs elements d'enyorança, vaig anar fent una descoberta personal de la diferència, lligada a una reflexió política producte de la formació universitària i concretament dels estudis de la ciència política als quals vaig ser sempre molt aficionat. Tot plegat em dugué a reflexionar sobre el concepte de l'estat, de la nació, de la democràcia, de la

És molt possible que
no us faceu
consciència exacta de
quina era una societat
tan planxada com la
nostra, on no hi havia
cap institució d'alta
cultura que vehiculàs
cap tipus de reflexió.

convivència dels pobles... Totes aquestes teories les aplicava a un mosaic concret: la convivència dels pobles a Espanya.

Després, evidentment, varen sortir dos factors determinants que

varen ser "Notícia de Catalunya" i, d'una manera més concreta, "Nosaltres, els valencians".

- Tu els coneixies aquests llibres abans de la teva reflexió? De qualque manera hi varen incidir?

- Sí, sí, els coneixia i varen ser uns llibres determinants, com he dit, perquè record que en una publicació de Catalunya va sortir un article, em sembla que de Josep Faulí, que deia que ara teníem dues peces del quadre i que seria convenient que algú el completàs amb la tercera. I jo, que sempre m'ha interessat molt, i ho he repetit milions de vegades, la frase d'en Josep Pla "lo important és anar a la processó encara que sigui amb un misto"... no tenia per edat, ni per coneixements, ni per especialització la preparació per fer aquest tipus d'obra. Però com que el que importava era anar a la processó amb un misto!...

D'altra banda mirava al voltant i no veia qui fos capaç d'escometre una feina com aquesta... i parlava amb persones com en Bernat Vidal amb qui tenia una certa relació, amb gent que estava dins el món del periodisme amb els quals també tenia una certa

relació, i amb el món que jo coneixia... La veritat és que no trobava massa referents de gent que estàs disposada a ingressar en una feina d'aquestes. I aleshores vaig fer això, vaig dir: intentem-ho.

He fet moltes altres coses i veig que en aquell temps una obra com "Els mallorquins" es criticava molt, especialment en els nivells més provincians. Es criticava que s'escrivissin llibres que no aportassin visions tancades, definitives i concloents. Ara veig que hi ha un aspecte com a més lúdic i auto-nutritiu de la cultura, que s'admet que per conèixer les coses la gent les vagi investigant i que en lloc d'esperar resultats finals vagi fent esboços del que va trobant, i que encara que no sigui una obra acabada que es pugui criticar i que tenguim elements discutibles, polèmics, que no siguin closos, és un material de treball que ajuda als sistemes de reflexió a induir i activar els mecanismes de pensament.

Això, que ara s'accepta com a més normal, en aquell temps no estava de moda. Llavors, no sé per quines estranyes raons -i seria llarg d'ana-

1989, Josep Melià en el I Encontre de Cultura, ponència de mitjans de comunicació. (Foto F. Amengual)

litzar-, vivíem l'època de les grans síntesis, de les històries acabades tipus Soldevila, treballs com els de Vicens Vives, diccionaris com el d'en Coromines o el d'Alcover-Moll i en la cultura castellana el que podrien ser les històries de Menéndez Pidal, Sánchez Albornoz, Américo Castro... Blocs molt sòlids que per altra banda anaven combinats amb les aportacions del que eren els estudis estrangers que

també descarregaven maons molt defintius de creació de cultura. Tenc la impressió que avui aquestes grans obres són molt més difícils de fer i que ara hi ha moltes més aportacionetes, treballs monogràfics, i que a partir d'aquestes coses algun dia apareixerà la gran obra de síntesi. Tot això és molt llarg i es pot reduir a l'esquema que es vulgui.

Dins aquell ambient jo vaig començar a prendre notes amb una certa voluntat d'obligar-me, primer, a sistematitzar el meu desconeixement. Familiarment jo era una persona que fins haver acabat el batxillerat havia conegut la rondallística, certs aspectes del teatre popular, coneixia exhaustivament la poesia de Costa i Llobera i la d'en Joan Alcover, però no havia passat d'aquí. Durant el període universitari vaig llegir molta més literatura catalana, literatura històrica i aportacions de llibres que anaven sortint com els assaigs de Joan Fuster, de Coromines o de la col·lecció Raixa, o altres llibres que sortien al Principat, etc. etc., i més o manco vaig intuir que hi havia un gran bloc d'ignorància i de

Jeroni Albertí i Josep Melià en el debat del II Forum Blanquerna a Sant Antoni, Palma, d'aquest novembre. (Foto Pere Carmona)

desconeixements que era la part que ens havien amputat de la nostra història, i em vaig imposar la disciplina d'intentar conèixer quins eren aquests silencis i aquestes amputacions i en una feina més o manco sistemàtica em vaig dedicar a redescobrir tots aquests elements desfassats que ens havien estat negats.

Vaig intentar donar un sentit dialèctic a la interpretació de la nostra història, veure quins moviments so-

renou, que menja xiclet, no afectàs ni dificultàs la meua desimboltura.

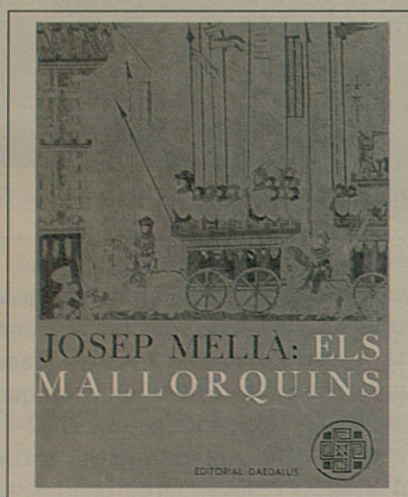
- I com ho feies, això?

- Fent programes, professionalitzant una part de la meua feina periodística...

- Record els teus programes de comentaris de llibres...

- Sí, per exemple... Per què ho feia? Perquè jo tenia la consciència que importava fer-ho. I tot això va coincidir amb l'aparició de "Nosaltres,

cap tipus de reflexió ni interrogant sobre els problemes col·lectius, i no hi havia més lluita contra aquest estat de coses que la lluita en solitari. Perquè estant vedat qualsevol intent d'associacionisme de caire polític o militant en un sentit cultural i actiu, i estant absents tots els mecanismes del que podrien ser la investigació, la docència, les grans biblioteques, etc, etc, érem com una espècie de petits soldadets de plom llençats enmig de

Portada de la 1a edició, amb pròleg de Joan Fuster, Editorial Daedalus, 1967.

Existeix la urgència. Jo, ara, faria pamflets o bé intentaria transmetre per la televisió i la ràdio les idees bàsiques; l'enfocament elitista que representa la cultura llibresca avui ja no és vàlid perquè no podem madurar tan lentament.

Coberta de la 3a edició, impresa a la Editorial Moll en 1990, amb el patrocini del CIM.

cials havien aparegut, la relació cultura-economia-política, quin paper feien els escriptors dins aquest context, perquè temes com el de la llengua no havien aconseguit sintonitzar del tot amb els plantejaments polítics i econòmics, i, en definitiva, vaig anar fent unes fitxes que eren el treball previ per prendre la referència d'on veníem, on érem i on anàvem.

Els plans no els he pogut fer moure, dissortadament o per sort, perquè jo era una persona que tenia una gran vocació política i volia ser un polític, i em preparava en una sèrie de coses que creia que em podrien ser útils, i fins i tot durant uns anys em vaig imposar una assignatura que era estar davant una càmera de televisió en la més estricta normalitat, de tal manera que poder moure'm dins un estudi amb càmeres, amb gent que fa

els valencians". Una de les determinants de l'estudi d'aquell llibre era l'explicació primària i essencial. I després una altra explicació, l'intent que això pogués servir per crear una mica de consciència, de reflexió, de diàleg i de redescobriments col·lectius d'aquelles coses que jo intentava esboçar o aportar tot i que era molt conscient de les limitacions de la meua feina, pensant que un dia arribaria el moment en què s'hauria de soldar la ruptura que s'havia produït a conseqüència de la guerra civil. Convenia que anassen sortint coses per a després. És molt possible que la gent de després, i sobretot vosaltres els qui estau lligats a la Universitat, no us faceu consciència exacta de quina era la sensació que estien d'una societat tan planxada com la nostra, on no hi havia cap institució d'alta cultura que vehiculàs

la indiferència de la gran massa. Afortunadament, ara es pot veure des de la societat que, tenint problemes enormes i en molts aspectes pitjors que els que existien als anys 61-63 (que és quan el llibre es va fer i de qualche manera fa 25 anys que va aparèixer), almanco institucionalment la capacitat de resposta compta avui amb uns elements que llavors no existien.

Crec que una de les conclusions que sempre s'hauria de fer en comptar aquests 25 anys, és que en un primer moment s'havia de mobilitzar una energia important per redescobrir un model ideal de país, mentre que ara el problema és que les institucions no operen per fer la construcció efectiva d'aquest model de país, i no ho fan perquè no tenen les eines necessàries per fer-ho sinó perquè no tenen la

voluntat política de fer-ho. És un problema qualitativa-ment greu.

- *T'he vist particularment sensible per aquesta qüestió, sobretot d'actualitat política i de no resposta als objectius per als quals se suposa varen ser creades les institucions actuals.*

- Jo entenc que dins la història d'un poble hi ha uns elements de continuïtat que perviuen sempre. Mentre a Mallorca no hi hagi un desert i per tant hi hagi població, hi haurà una certa continuïtat i hi haurà una rebuda de l'heretatge del passat que farà que les noves generacions interpretin els problemes, les vivències econòmiques, les necessitats i les urgències des de la consciència d'una tradició, major o menor. Això jo crec que és permanent.

El que passa és que quan estam tan acostumats a veure que molts de pobles han sofert processos de transculturalització molt profunda, casos que són tan comuns que la gent ni se n'adona, com per exemple la llei de l'ús obligatori de l'anglès a Califòrnia que va ser votada fa un parell d'anys i que gairebé no va aparèixer a cap diari, que significava la proscripció definitiva dels darrers elements de supervivència oficial del castellà a una terra que havia estat monolingüe després del pare Serra, almanco al nivell de la cultura, prescindint del tema de la cultura i llengües indígenes; quan aquests temes de transcultura són tan freqüents, quan tens a la vista un exemple tan clar de dissociació entre realitat política, consciència nacional, capacitat d'autogovern i transculturalització profunda com és el cas del País Basc (avui mateix a la premsa surt una notícia que diu que la població basca, actualment, és més contrària a l'ús de l'euskera que fa 10 anys), aleshores veus des de la teva

1992, amb Francesc Burguera i el president de l'OCB, Antoni Mir, en l'homenatge que l'entitat va fer a Joan Fuster. (Foto M. Soler)

La supervivència
econòmica, la
capacitat de gestionar
recursos propis
s'identifica amb la
cultura, i tot plegat
configura la idea de
poble.

experiència el que han estat els mòbils que t'han induït a actuar i a fer una acció "literària i política", entre cometes.

Tot això on ha duit i per què serveix? Jo veig que aquí hi ha, respecte el mallorquinisme polític, una feina que subsistirà eternament, es transformarà, però subsistirà, almanco fins que hi hagi vida humana a Mallorca.

Però llavors hi ha una feina en el temps, que jo li don, com a molt, una o dues generacions (arribar a dues ja em costa un esforç intel·lectual d'admetre-ho), de rompre la diglòssia lingüística del poble mallorquí i aconseguir que el castellà no avanci com està avançant i arraconant la forma autòctona de llenguatge. Si en aquest temps no s'aconsegueix, quedarem reduïts, com diu en Nadal Batle, a una reserva d'indis. I, a més, es pot produir, curiosament, com ha passat en altres èpoques de la història del país, que artificialment la llengua

mantengui certs nivells d'oficialitat, existesquin publicacions i signes externs de vigència de vitalitat, però que socialment la llengua s'hagi perdut.

I concretament, una de les qüestions que t'obliguen a pensar és que, per exemple, quan jo vaig anar a estudiar al Col·legi La Salle fa 35 anys, a dins les aules, a dins el que era la vida col·legial en el més ampli sentit, inclús en la disciplina en el camp d'esports, en els dormitoris, en el menjador... el sistema era tot en castellà, però en el pati del col·legi tothom parlava el català. Avui, en canvi, jo pas cada dia quatre vegades per davant el col·legi Lluís Vives, per posar un exemple concret i que em sembla que no és singular sinó que es generalitza en els altres col·legis, i he de travessar la massa d'alumnes que n'entren i en surten, veig que aquesta gent que rep educació en català i

llegeix en català, entre ells el català és pràcticament inexistent.

- *En efecte, davant qualsevol col·legi o institut succeeix el mateix.*

- Aleshores et preguntes cap on anam i quina situació és pitjor, si una situació d'una certa, per no dir quasi absoluta unitat lingüística a nivell de base, excepte determinats "gilipolles" que es volien fer el finolis xerrant el castellà, que això sempre han existit, encara que hi hagués una repressió cultural però on el poble mantenia la continuïtat de la llengua, o bé una situació com l'actual on oficialment la llengua és reconeguda, la universitat fa una gran feina a favor de la llengua, les escoles ensenyen i donen llibres i hi ha tres o quatre televisions que constantment arriben a tu, però perdem el temps. És una situació que de qualque manera indica que els sistemes pedagògics, i no em referesc als escolars sinó als de la comunicació política, han de canviar. A la gent se l'ha de fer conscient que la supervivència econòmica, la capacitat de gestionar recursos propis s'identifica amb la

En Cañellas i els
seus tenen
contradiccions
perquè veuen,
toquen, que els
problemes del país
s'han de resoldre
d'una altra manera,
però s'acollonen a
l'hora d'acceptar la
disciplina d'un
partit centralista i
sucursalista.

cultura, que això de la cultura no és una cosa d'escriptors i de gent de país, sinó que tot plegat configura la idea de poble.

I a mi això em duu un cert desgast personal perquè veig que no he estat capaç de trobar la manera de comunicar aquest pensament a capes amples de la població, mentres que visions pedestres de certes activitats arriben i connecten i fins i tot es folcloritzen i serveixen per agermanar tribus de gent recalitrant en la irreflexió i la irracionalitat.

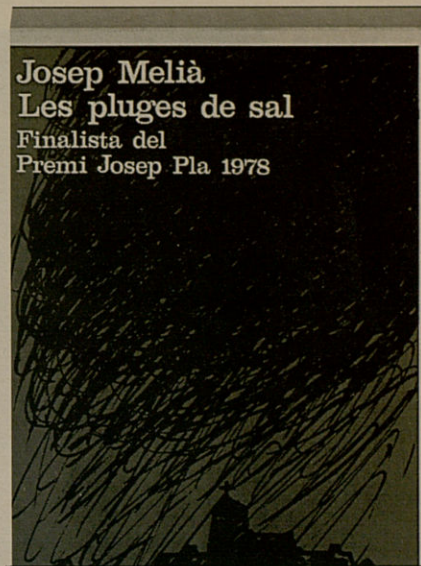
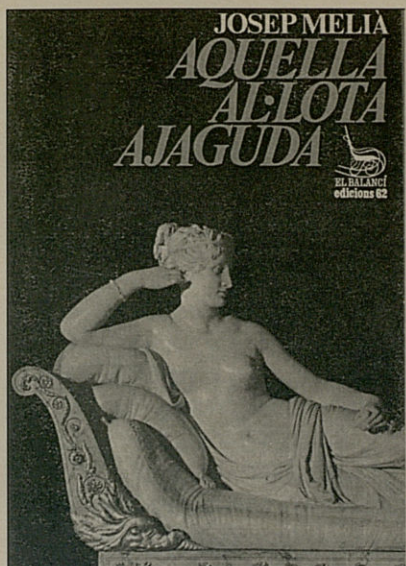
Per ventura jo em vaig equivocar en el meu model. En Valentí Puig una vegada ens va destrossar en cinc minuts i ens va dir "tu has volgut construir un model a partir d'un esquema teòric que procedia de la història i que era la dialèctica entre Ciutat i Part Forana i t'has oblidat que ni un ni l'altre són l'expressió autèntica de la mallorquinitat. L'expressió autèntica de la mallorquinitat és el "catalínero", aquesta persona que precisament perquè vivia a la confluència del vell món i de la frontera va assumir tots els complexos de no ser ni ciutadà ni pagès". Bé, deixem-ho com una *boutade* que de qualque manera pugui indicar el meu error.

- *Jo he manejat tres edicions d'Els mallorquins, la primera de Deadalus, la segona de La Selecta i la tercera aquesta de l'Editorial Moll, i de qualque manera he vist que en el pròleg que has posat en les dues darreres la teva visió anava en la direcció del que l'altre dia vares definir molt bé com una esperança desesperançada. Tot llegint el pròleg veia que l'estratègia havia de canviar, que no se sabia a què respondria però el canvi d'aquests 25 anys havia estat molt important; i que, evidentment, si ara haguessis d'escriure uns altres Els mallorquins els escriuries en una altra sintonia.*

- Si avui no hagués escrit Els mallorquins, possiblement no els escriuria. Això és fer ciència ficció, però és evident que allà on som, jo, un empresari turístic amb una història vital, que tendria l'edat que tenc i la

Aquesta fotografia du al dors la següent referència: "Almendros en flor. ¡Qué maravilla! Tres rumbos distintos en la vida tomaron estos tres. El estado religioso, el trabajo que honra y el estudiante que no cumple."

informació que tenc o la falta d'informació, crec que a hores d'ara i amb el que ha passat, no faria un llibre. A pesar que vaig dir que vull fer un pamflet, seria d'un tamany inadequat per ser literatura pamfletària. Crec que l'enfocament elitista que representa la cultura llibresca avui ja no és vàlid. Jo faria pamflets com octavetes o bé intentaria transmetre per mitjà de la televisió i la ràdio les idees bàsiques d'aquest pensament. I això s'ha de fer en el Parlament, en el carrer, en els mítings polítics, a la televisió i la ràdio, i s'ha de fer amb una velocitat de creuer i de capacitat d'adhesió molt superior a la que cal per a la reflexió individual de persones que llegeixen un llibre i un altre i que van madurant i al cap de deu anys esclaten amb una presa de consciència (i altres vegades es debiliten i no conclouen res). Crec que no podem madurar tan lentament!

-No sé si estaràs d'acord amb jo, però durant aquests 25 anys tots els canvis més importants que hi ha hagut s'han produït per dos factors del turisme. Un, atraient una quantitat enorme d'emigrants que impliquen una certa distorsió social; i dos, creant el que encara no sabem si és una nova classe o un grup de gent que s'ha enriquit a causa del turisme, que tampoc no existia fa 25 anys. Com analitzes el paper d'aquests dos col·lectius?

El trencament del
model de
caciquisme
tradicional
mallorquí reconduït
per un govern que
no té cap tipus de
contingut, que el
suques i no cau res
perquè a dins no hi
ha una sola idea...

- Dels dos factors, un ja estava present a "Els mallorquins", encara que fos en situació de veure'l com una classe emergent. En relació al que havien estat les anàlisis de Fuster i de Vicens Vives, la primera tarja de presentació que ofería Mallorca era la manca d'una classe dirigent. Aleshores de qualche manera era una societat decapitada perquè era una societat

sense grans interessos i evidentment sense un nucli conductor consolidat en forma d'una classe que representàs aquests interessos. Però això al llibre ja s'intuïa i de qualche manera es postulava per una certa revolució burgesa que s'endevinava que es produiria d'un moment a l'altre -el moviment turístic havia començat-, i hi havia la pretensió, fins ara no aconseguida, que aquesta nova classe jugàs a favor d'una presa de consciència nacional i no dòcilment a favor del manteniment de l'estat de coses que s'havia produït durant l'època estrictament colonial en la qual la classe dirigent per excel·lència eren els funcionaris enviats des del govern de Madrid. Aquest és el fenomen que estava detectat.

El segon fenomen, en aquells moments, no era tan preocupant com ho era la *desheredació* de certs aspectes d'aquesta classe emergent que en comptes de vincular-se a una presa de consciència nacional pareixia que es desnacionalitzava i que un dels signes de l'elevació del seu estat social era l'adquisició del castellà com a signe de comunicació i de distinció. Això estava advertit. Però no hi estava el que va ser el gran corrent immigratori perquè als nivells que era visible llavors resultava totalment insospitable el volum que arribaria a adquirir més endavant.

Després del col·loqui de Sant Antoniet de dijous passat, vaig trobar en Jaume Pomar que em va dir "ahir et vas equivocar perquè vas dir que la immigració representa el 50% de la població i no passa del 34 o 35% del cens." Dic, "mira Jaume, mentre seguim amb aquests conceptes no farem res de res. Jo no em vaig equivocar, perquè a mi el concepte de la població fixa és una referència estadística que no em preocupa massa, és una dada més. El que he de jutjar és la quantitat de gent que hi ha al carrer, una part és immigració estacional i una altra és gent que ve a fer negoci i que també està operant aquí encara que hi passi només quatre o cinc dies, però que constantment està influïent en el sistema de comunicació. Jo crec que això fa que que hi hagi un 50% de..."

- ... de població suportada.

- Exacte. No fa gaire temps vaig llegir un llibre que em sembla que es diu "La llengua és un mercat", d'un sociolingüista català, Jesús Royo, fill d'immigrats, en què aquest tema està molt ben analitzat. Si en relació al nombre de gent que hi ha que no parla una llengua l'altra gent s'adapta a la seva, la comunicació en aquesta altra llengua es multiplica i fa que damunt un 50% de la població es condueixi en castellà un 70 o 80%, perquè rarament coincideixen els dos parlants en català, a no ser que hi hagi tants ghettos separats que la intercomunicació només sigui entre els ghettos, però això ja és una altra dimensió de la sociolingüística.

Crec que tens raó i que, efectivament, els dos fets sociològicament i econòmicament més importants que han succeït a la Mallorca de la postguerra són la immigració i l'esclat del turisme, amb tot el que aquest ha tengut de positiu i de negatiu (com a positiu la modernització econòmica, com a negatius molts símptomes s'havien intuït a "Els mallorquins" que va ser la primera denúncia del monoconreu turístic). El primer advertiment que el creixement turístic no podia dur a una economia estable, i moltes coses com

aquestes, ja van fer dir que jo era un catastrofista, un *agorero*, que m'equivocava... Fa devers 15 anys vaig escriure un pròleg a un número que havia fet el Banc de Bilbao sobre economia balear i vaig dir que el creixement de l'oferta hotelera era

Els mallorquins no
se'ls han guanyat,
sinó que els canvis
polítics són una Carta
atorgada. La
democràcia ha vingut
com hauria pogut
venir una altra
dictadura.

Veig que no he estat
capaç de trobar la
manera de comunicar
el meu pensament a
capes amples de la
població.

enormement perillós i que no s'hauria d'anar més que a la renovació del parc hotelier perquè era absurd augmentar-lo. Una vegada més em varen dir: Home!

I després m'he trobat que a causa de la meua activitat professional molta gent m'ha assimilat com si jo fos un *desarrollista* a ultrança, que ja és el

colmo de la manca de comunicació real. Certs perfils o certes feines puntuals poden confondre allò que tu penses i que has deixat perfectament remarcat i amb testimonis irrefutables. Vull dir que qui ho vulgui veure té totes les referències per fer-ho.

Efectivament, tens tota la raó, inclús molt més "important", entre cometes, que els canvis polítics, perquè, entre altres raons, Mallorca i els mallorquins no se'ls han guanyat sinó que els canvis polítics són una Carta atorgada. La democràcia ha vingut com hauria pogut venir una altra dictadura. Possiblement la gent se sentiria incòmoda amb una altra dictadura, però no veig que la resistència fos molt superior a la que va ser en la dictadura anterior. L'autonomia va venir perquè es va imposar el sistema de "cafè per a tots", perquè si hagués hagut de néixer d'una reivindicació profunda i massiva del poble tampoc no veig que hi hagués un esclat de participació a l'hora de reivindicar aquestes coses.

Amb tot això no vull infravalorar els canvis. El que passa és que sense inserir-los dins els canvis col·lectius i essencials, que són els del model econòmic i de l'estructura social, es dilueixen.

El que vertitablement és essencial en aquest temps és el canvi de model econòmic, que té un vessant sociològic amb l'aparició d'una burgesia i una nova classe dirigent que fins en dates molt recents ha estat la que ha suportat, en el sentit més benigne del terme, el partit majoritari, tant la UCD al seu dia com al PP després, una classe dirigent que avui es troba que el PP ja defensa més interessos concrets de famílies i de persones que no els seus interessos com a classe, i aleshores dins la cúpula de la societat hi ha uns móns que estan en lluita civil i que amenacen amb un conflicte d'interessos molt important.

I llavors el gran canvi de la immigració. Crec que caldrà molt de temps, si s'aconsegueix i Déu faci que sí, per digerir una immigració tan massiva com la que s'ha produït, amb

Climent
Picornell,
director d'EL
MIRALL, i
Josep Melià.

un poble tan adaptable a les exigències del que ve de fora... Ho dic perquè és curiosa la diferència de grau de l'immigrant que va a Catalunya, que de qualche manera assumeix que el seu destí natural és arribar a integrar-se i el seu desig que els fills siguin catalans en plenitud de concepte. El que ve aquí ni l'assumeix ni l'expressa la mallorquinitat, excepte en una petita part. Crec que això és un referent del que significa la cohesió social del poble que els rep. A Catalunya el català és prestigi, és nivell directiu, és progrés, ascensió social, identificació amb una millora d'oportunitats, cosa que aquí no succeeix ni molt menys, sinó que moltes de vegades pot esser al revés.

- L'expressió que tots els mallorquinistes cabien en un tranvia, o en un autobús, el vehicle no té molta importància, crec que era normal quan vares escriure el llibre. Sembla que el vehicle ha crescut, encara que tots els problemes subsisteixen. Em referesc a que "Els mallorquins" és una fita per a un cert nacionalisme, no sé si difús o concret, jo diria que difús però nacionalisme, que en aquells moments no tenia possibilitat de vehiculació política ni social, com deies. No sé si ara això ha canviat. Com ho veus en aquest moment?

Jo som una persona
que m'he definit
sempre de cultura
catalana, però no veig
que això hagi
d'implicar una
corresponsalia
política.

Almenys a nivell polític. Per exemple, en Jeroni Albertí, en el mateix col.loqui de Sant Antoniet, va fer una exposició de motius i va dir que ell havia anat madurant nacionalment a través de la seva pròpia pràctica política, de manera que va venir a dir que el nivell pedegògic d'ensenyament l'havia rebut a través de la praxis d'aquests anys. I ara pareix que hi ha una sèrie de partits polítics que tenen la idea nacionalista sense amagar-la. És això que abans en deien regionalisme... Com veus aquest món actual?

- En aquell acte hi van haver coses que em van agradar més i coses que no em van agradar tant, però, curiosament, els meus filtres varen ser molt diferents del que he apreciat que varen ser els filtres de receptivitat de la gent amb què he parlat. Concretament, una de les coses que més em va agradar va ser la sinceritat d'en Jeroni Albertí que va confessar públicament que ell havia iniciat el seu camí polític sense ser nacionalista i sense tenir la més mínima idea del que això suposava. I que havia estat el contacte brutal amb la realitat el que l'havia duit a la conclusió que sense una manera diferent de treballar els problemes polítics d'aquesta terra, els problemes no tenien solució. No sé si això va passar desapercebut. Crec que per una part és molt valent i per una altra molt il.lustratiu, perquè de qualche manera també explica les contradiccions d'en Cañellas i d'altres membres del seu partit. Per una banda veuen, toquen, que no hi ha altra manera per resoldre els problemes d'aquesta terra, i de l'altra s'acollonen a l'hora d'acceptar la disciplina i les consignes, l'estructura i la carcassa rígida d'un partit centralista i sucursalista.

Des d'aquest punt de vista, si ens atenguéssim a allò que és el pes de les

grans minories, per capacitat, per influència, per prestigi intel·lectual, per presència en la societat, hauríem de ser enormement optimistes i es podria pensar que la batalla està guanyada. Llevat de qualche portavions nord-americà, avui en dia seria difícil trobar qualche vehicle en què totes les persones que estan conscienciades, fermament conscienciades amb aquest estat de coses, hi poguessin cabre. Ja no estam parlant ni d'un taxi, que és l'exemple que jo he anat repetint, ni d'un autobús, ni tan sols d'un tren amb molts de vagons. Basta veure com enfront d'aquesta tendència, que sempre apareix en temps d'eleccions, del vot útil, etc, hi ha l'electorat del PSM que el vota fidelment en unes eleccions generals amb plena consciència que no té possibilitats de treure un sol escó, però amb ple convenciment que pot afermar un bloc de signe nacionalista. Això és aplicable a altres grups, més o menys, inclús quan Unió Mallorquina anava a les eleccions generals, o quan altres persones independentment de les sigles amb què es presentaven a les eleccions es definien i acabaven en aquesta direcció.

Jo crec que per a la gran massa, i precisament per això, és més imperdonable l'estat de coses. Si aquesta gent nacionalista ha estat capaç de guanyar a la Universitat, d'imposar-se en uns grans sectors dels mitjans de comunicació encara que molts facin o facem la pedagogia nacionalista emprant el castellà, però que és present

en el món de l'ensenyament i de l'empresa, en el món de la banca, que està incorporada a moltes institucions com puguin ser molts ajuntaments que tenen majories que serien repudiades popularment si es desvinculassin del

El canvi d'estat
d'opinió coincideix
amb un esgotament
profund del partit
socialista estatal que
mor víctima de la
corrupció i de la
manca d'idees.

sentiment majoritari de la població, ajuntaments en els quals són majoria i moltes vegades en coalicions aparentment contradictòries amb la presència de socialistes i membres del Partit Popular o d'altres forces, però que quan corporativament s'han d'expressar sobre tots aquests problemes eviten desafiar el que ells consideren que és el sentiment majoritari

de la població.

Que dins aquest conjunt de circumstàncies no hi hagi la capacitat de fer predominar allò que uneix i agermana per damunt dels factors que separen o diferencien, crec que és perdre l'ocasió que la història t'està posant al davant, reclamant que hi hagi una resposta enèrgica enfront del doble desmoronament que s'està produint en els grans partits estatals. Després de tantíssims d'anys de la Renaixença, de tants esforços frustrats, abortats o tallats amb sang per aglutinar un estat d'opinió, quan aquest estat d'opinió el toques pel carrer, i a més coincideix amb un esgotament profund del partit socialista a nivell estatal que mor víctima de la corrupció, de la manca d'idees, de la falta de propostes; i el trencament del model de caciquisme tradicional mallorquí reconduït per aquestes noves classes que acaben essent com una caricatura del que és un govern, un govern que no té cap tipus de contingut, que el suques i no cau res perquè a dins no hi ha una sola idea... doncs que aquests milers de persones que combreguen amb un sentit nacionalista, que tenen minories intel·lectuals especialitzades en tots els camps de la ciència i de la cultura, que molts d'ells estan en llocs estratègicament situats per poder multiplicar l'eco del missatge, que es desaprofita una ocasió d'aquestes ho trob enormement preocupant.

Hi ha la urgència... Si una generació no resol aquests problemes, és a dir, si en un marge raonable de 15/

LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES
A LES ILLES BALEARS

I TAMBÉ A LES CANÀRIES

Central:

Oms, 50/b
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/71 13 46 - 72 38 42

Sucursals:

Carles III, 22/b
07080 EIVISSA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/31 24 72 - 27

Pl. del Príncep
07701 MAÓ - MENORCA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/36 70 13

Ca seva conté una notable col·lecció de pintures.

20 anys no resollem la remallorquinització de Mallorca, si després de 15 o 20 anys de poder fer feina sense estar ofegats pel perill que se't desbordi el corrent i sigui irreversible el procés, no superam la diglòssia, possiblement no es repetiran unes circumstàncies externes tan favorables, no hi haurà tanta consciència de la feblesa entre els que disputen el poder perquè mai estaran tan tocats i tan ferits com estan ara.

- Un tema actual és el de les relacions dels mallorquins amb Catalunya. Dins el col·lectiu nacionalista és una cosa que es contempla de molt diferents maneres, des de la gent que diu que nosaltres també som

Catalunya, inclús com una opció política, fins al cas de Jeroni Albertí mateix o de Miquel Pascual amb la seva Unió Independent de Mallorca; i els que veuen que el catalanisme latent resta vots i, per tant, de manera pragmàtica se n'allunyen; o els que en un conglomerat cultural es consideren catalans de Mallorca però respu... Com ho valorem això? L'altre dia et vaig veure molt crític en aquesta qüestió, sobretot pel que feia als catalans cap a Mallorca.

- És una cosa que l'he comentada en diverses ocasions. Els catalans fan una política catalana, la seva, i només en comptades ocasions, quan ho necessiten o els va bé per completar la

seva política, es recorden dels mallorquins. Jo som una persona que m'he definit sempre de cultura catalana, però no veig que això hagi d'implicar una corresponsalia política. La complexitat dels problemes que hem de resoldre per assolir el nostre difícil procés d'identitat, i l'afegit de les complicades relacions per salvar les diferències entre les illes, no permeten distreure cap energia en altres direccions. Sempre serem apendiculars dels catalans perquè els problemes estructurals són distints, l'economia és diferent, els nivells insulars són mediterranis en un medi que ens aproxima a les altres illes mediterrànies amb les quals compartim moltes característiques comunes... Amb Catalunya hem d'augmentar les relacions entre institucions per a resoldre projectes d'una mateixa llengua i cultura. Crec que la insistent comparació i referència a Catalunya és un tema que s'hauria de desactivar, malgrat que jo sempre m'hagi identificat com a catalanòfil. I ser catalanòfil no vol dir ser catalanista. □

Climent Picornell, vice-rector de la UIB, és director d'EL MIRALL.
(Transcripció de J.M.B.)

Papers pintats

Marc i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

des de les 22 hores

a m b

L'ORQUESTINA

D'ALGAIDA

N I T
D E
CAP D'ANY
A
C O R T

Ajuntament de Palma

Aprendre del passat

TOMEU VIDAL I PONS

Per a fer un país són necessàries moltes coses: un territori, un passat, una decisió col·lectiva, la capacitat de decidir la pròpia voluntat, molta feina i el desig de futur, que no el mateix futur, que no existeix encara sinó com a impuls per al present. Tots aquests elements són imprescindibles, però aquell que prova la bondat dels altres és només la feina. El territori pot estar incomplet o sofrir modificacions; de passat, sempre se'n té, encara que una altra cosa és poder pensar-lo amb orgull i alhora amb la humilitat dels qui cerquen un futur que l'ennobleixi; la decisió suposa sempre en inici l'empenta d'una part del poble, tot i que és diferent en allò més íntim de cadascú; la capacitat de decidir només pot ser completa perennement aïllats, i sol estar sotmesa a innombrables atzars que han de ser vençuts; i la voluntat de futur és el regal comú per transmetre als qui ens succeiran. Però la feina passada ja no serveix a pesar del seu valor, i la del futur, que ningú no ha fet encara, sols poden fer-la els que prengueren la decisió.

Tenim el territori: envoltat per una mar que explica les raons últimes de tots els fets de la nostra història, que ens amaga els secrets i que ens obliga a pensar-ho tot mirant alternativament cap a dins i cap a fora. Tenim el passat: complex, de vegades inconegut i obscur, mai no prou diàfan com per sentir la temptació de pensar que la nostra història és pròxima a extingir-se. Tenim la decisió, malgrat aquell dissens insalvable que suposa i

Tomeu Vidal i Pons, Conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

fa palesa la valuosa diversitat d'un ésser viu. Potser la capacitat de decidir aquesta pròpia voluntat mai no és completa, però res no podrà silenciar-la fins a finir la tasca, ni deixar de clamar-la en la llengua que resum aquests principis en el signe d'una única realitat i en la voluntat de perdurar-hi.

Llevat de la feina, allò que no ha estat sempre davant dels nostres ulls és el coneixement, la seguretat, que aquesta decisió és obligada i possible. El descobriment de la pròpia realitat és sempre una sorpresa, però no en la forma d'un instant darrere el qual hom torna a un qualsevol passat, sinó com una troballa que dona realitat

a tot el temps: suposa una nova possibilitat de contemplar el passat i d'anhelar el futur i d'afrontar-lo. I el seu més gran valor és fer-ho tot alhora davall la llum de la continuïtat, no com a comoditat ni com a acceptació de la història com una evasiva de l'avui ni com una excusa per al demà. Això vol dir quelcom molt senzill: que aquesta continuïtat tan ineludible com estimada ens obliga, i ens obligarà sempre, amb bones o per la força, a aprendre dels passats: a aprendre de les seves dificultats i de com foren superades. Hem d'aprendre del passat, de les conquestes i del domini exterior, de la fam i de la por, de la pirateria i del contraban, del canvi d'amos i de les carnisseries, de l'emigració, de l'opressió i de l'esclavatge que ara altres pateixen, de la divisió i del desequilibri social, de la riquesa passatgera, de la bogeria del qui cerca el propi cos i troba només buit i transparència, perquè no sap qui és. Aprendre i conèixer el propi ésser de vegades no és una feina agradable, però és inútil renegar del passat i, malgrat l'intent de fer-ho, el present ens obliga sovint a evocar-lo.

He volgut escriure d'una tirada, i ara veig que amb algun defecte a causa de la pressa i amb molts per culpa de l'oblit, allò que vaig pensar ja fa alguns anys mentre llegia un llibre que conserv amb molts senyals fets amb el llapis, que de llavors ençà sempre he vist com una fita més per a mi i per al meu poble, i que va ser escrit per un amic que nom Pep Melià. □

Institucions Autònòmiques

JERONI ALBERTÍ PICORNELL

Al llarg del temps transcorregut d'ençà que es va publicar el llibre de Josep Melià *Els mallorquins* hi ha hagut a Balears una transformació molt important, quasi total, de les Institucions representatives de les nostres Illes. Cal esmentar que durant el temps de Govern unipersonal del general Franco, exceptuant els Ajuntaments, només teníem la representació de la "Província de Baleares", personificada en la "Diputación Provincial", organisme de funcionament poc democràtic que estava sobretot al servei del "Gobierno Civil", que era el que disposava de tot, diners i béns de la institució.

A més, ubicada a la ciutat de Palma de Mallorca, capital de la província, exercia una mena de centralisme provincial producte del qual és l'agravi històric de les illes anomenades menors, que no se sentien representades per la "Diputación Provincial" i creava tensions, per no dir enfrontaments, entre la major i les menors de les Illes. La desconfiança generada per aquesta situació bé es va sentir i va dificultar en gran mesura la iniciativa autònòmica de les Illes, malgrat el fet de reconversió de la "Diputación" en els Consells Insulars, aspiració històrica mai no aconseguida dels habitants de les illes de Menorca, Eivissa-Formentera. Veritablement es pot dir, que, exceptuant els Ajuntaments, la Comunitat

La sala de sessions del Parlament de les Illes Balears.

Autònoma de les Illes Balears és l'única que quan va accedir a l'Autonomia ho va fer sense heretar cap Institució anterior, que totes les Institucions han estat fetes dins i des del règim democràtic, que totes són de nova planta, en contraposició al famós decret que ens va fer desaparèixer les que teníem.

Cal remarcar que els Consells Insulars, contràriament al que molts suposen, foren creats abans de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia, si bé foren potenciats i assumits quan es produí la seva aprovació.

Les tensions i desconfiances, provocades pel centralisme mallorquí, feien molt difícil el clima de consens necessari per assolir la iniciativa del procés autonòmic. Es feia, doncs, necessari eliminar la causa principal d'aquests fets i donar a cada una de les Illes la representació unitària i igual, per demostrar que en democràcia les coses havien canviat i que era important emprendre, en pla d'igualtat, un nou camí, junts, amb il·lusió de futur.

La Constitució espanyola estableix en el punt 2 de l'article 143, que la iniciativa del procés autonòmic correspon a totes les Diputacions interessades o a l'òrgan interinsular corresponent, i als dos terços dels municipis, la població dels quals representi, com a mínim, la majoria del cens electoral de cada província o de cada illa.

És clar, doncs, que si no es canviava la situació representativa de les Illes, era la Diputació Provincial, despreciada per les Illes menors, la que havia d'assumir la iniciativa, però que no podia ser aprovada sense els dos terços dels municipis, la població dels quals representàs la majoria del cens electoral de cada illa.

D'aquesta dificultat n'eren conscients els responsables polítics elegits parlamentaris de les Corts espanyoles (senadors i diputats) que treballaren incansablement per aconseguir la desaparició de la Diputació Provincial i la creació dels Consellers Insulars. No va ser tasca fàcil. El centralisme madrileny no

podia entendre la idiosincràcia de les Illes. A més que no volien crear un precedent a l'Estat Espanyol, i que en aquells moments de la transició era pretensió vana pel nostre costat tal intent. Els arguments de necessitat de fer-ho i el fet que el precedent sols

celebraren l'any 1979.

Celebrades les eleccions i elegits els Consellers en sufragi universal i directe, es va procedir a la constitució dels Consells a cada una de les Illes, composts per 24 a l'illa de Mallorca, 12 a l'illa de Menorca i 12 a les illes d'Eivissa-Formentera, constituint després el Consell General Interinsular integrat per 24 consellers, 12 en representació del Consell Insular de Mallorca, 6 representant el Consell Insular de Menorca i 6 el Consell Insular d'Eivissa-Formentera, complint així també la quasi exigència de la paritat entre Mallorca per un costat, i Menorca, Eivissa i Formentera per l'altre.

Simultàniament es va procedir a la dissolució de la Diputació Provincial amb el repartiment de béns i funcions a cadascun dels Consells Insulars dins el seu àmbit territorial, dotant-los dels mitjans necessaris per a la seva posada en funcionament.

D'aquesta manera s'aconseguia el triple objectiu per encarar la discussió i l'elaboració de l'Estatut: Complir el precepte constitucional de que la iniciativa del procés autonòmic fos presa per l'òrgan interinsular integrat pels membres dels Consells Insulars i no la "Diputación Provincial"; crear un clima de diàleg entre totes les forces polítiques de les distintes Illes, ja que hi havia la voluntat d'igualar la representació de cada una d'elles; i, finalment, que l'Assemblea que preveu l'article 146 per a l'elaboració de l'Estatut estàs composta per Consellers de totes les Illes que conformaven el Consell General Interinsular.

L'Estatut d'Autonomia en el punt segon de l'article 18 diu: "correspondran als Consells Insulars, el Govern i l'Administració de les illes de Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera i el de les Illes adjacents a aquestes. Aquests tres Consells es constituïran en els termes i en les competències que resultin de la Constitució i d'aquest Estatut."

L'article 37 del mateix Estatut diu: "El Govern, l'administració i la

La Comunitat
Autònoma de les Illes
Balears és l'única que
quan va accedir a
l'Autonomia ho va fer
sense heretar cap
Institució anterior.

Les tensions i
desconfiances,
provocades pel
centralisme mallorquí,
feien molt difícil el
clima de consens
necessari per assolir
la iniciativa del
procés autonòmic.

podia ser vàlid per a les Canàries quan ja gaudien dels Cabildos, feren possible que en el Decret de la Pre-autonomia per a les Balears figuràs el projecte de reconversió de la "Diputación Provincial" en els Consells Insulars, la constitució dels quals tindria lloc després de les primeres eleccions democràtiques als ens d'Administració Locals que se

Recepció amb motiu dels cinc anys de vida parlamentària a les Balears.

representació de les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa-Formentera i les illes adjacents a aquestes correspondran als Consells Insulars, els quals gaudiran d'Autonomia en la gestió dels interessos propis, d'acord amb la Constitució, amb aquest Estatut i amb el que establiran les Lleis del Parlament".

I l'article 39 diu: "Els Consells Insulars a més de les competències que els corresponguin com a Corporacions Locals, tindran la facultat d'assumir dins el seu àmbit territorial la funció executiva i la gestió en la mesura que la Comunitat Autònoma assumirà competències sobre aquestes, d'acord amb aquest Estatut."

Queda clar, doncs, que amb l'Estatut els Consells Insulars assumeixen funcions de Govern Autònom en l'àmbit territorial de cada una de les Illes, a més de les competències pròpies de l'Administració Local.

Vull remarcar dins aquest escrit la història de la creació dels Consells Insulars i la desaparició de la Diputació Provincial com a fet diferencial amb qualsevol altre Estatut de l'Estat

Espanyol i pel que suposa satisfer la reivindicació històrica de les Illes, especialment les menors.

Dins les Institucions de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en vull destacar una, el Parlament de les Illes Balears, per la seva importància democràtica i perquè hi resideix la representació del poble de les Illes i amb ella l'Autonomia que ens atorga l'Estatut.

Vull esmentar que l'article 152 de la Constitució quan es refereix als Estatuts aprovats pel procediment de l'article 151 diu que l'organització institucional autonòmica es basarà en una assemblea legislativa elegida per sufragi universal d'acord amb un sistema de representació proporcional que assegurí també la representació de les diverses zones del territori. Es pot assegurar que és impossible l'exercici de l'Autonomia si no és mitjançant la sobirania d'un Parlament democràtic. La tasca legislativa duita a terme al llarg d'aquests quasi 10 anys pel Parlament Balear, si bé degut a circumstàncies que no vénen al cas anomenar no ha estat tan intensa com hagués pogut ser, ha significat un canvi

profund i positiu dins la societat de les Illes Balears. Des de la Llei capdavantera de la Protecció del Trenci Salobrar de Campos, a la Llei de Protecció d'Espais Naturals, han suposat un nivell de protecció dins el Territori Balear impensable i impossible sense el Parlament. Les Lleis en matèria turística des de la millora de l'oferta al·l'embelliment de les zones turístiques completades amb l'aprovació tan esperada i ajornada del Pla

d'Ordenació d'Oferta Turística suposen un canvi qualitatiu impensable fora de l'Autonomia i el Parlament. Es faria llarg enumerar tantes i tantes coses aprovades pel Parlament tan positives pel futur socio-econòmic de la nostra Comunitat. A vegades el dia a dia ens fa perdre la important perspectiva global. Això em permet assegurar que la tasca duita a terme pel nostre Parlament és tan important com incompresa.

Acab esperant que es completi, amb la constitució de la Sindicatura de Comptes i el Síndic de Greuges, l'entramat institucional de la nostra Comunitat Autònoma. Ningú no està legitimat per dir que no són importants aquelles institucions que els redactors de l'Estatut i de les Corts Generals que l'aprovaren, consideraren necessàries. □

Jeroni Albertí Picornell, va ser President del Consell General Interinsular, del Consell Insular de Mallorca i del Parlament de les Illes Balears.

Tres dècades d'educació a Mallorca: els reptes, encara, de l'escolarització, la qualitat de l'ensenyament, la normalització lingüística i l'autogovern educatiu

MARTÍ X. MARCH CERDÀ

La L.G.E. i el repte de l'escolarització

A les Illes Balears, el procés de construcció d'un sistema educatiu modern i generalitzat ha estat i és un fet ple de contradiccions, de fracassos, d'insuficiències i de problemes importants i significatius. Tanmateix el moment que marca l'inici d'aquest procés -durant el règim de Franco-, amb la institucionalització, del que Carlos Lerena anomenà, del Sistema d'Ensenyaça Tecnocràtic, és l'aplicació de la Llei General d'Educació de Villar Palasí.

Efectivament, l'aplicació a les Illes Balears de la L.G.E. estava impulsada, de fet, pel boom turístic dels anys 60 amb totes les seves conseqüències sobre l'estructura demogràfica, econòmica i social, i sobre la

demanda de cultura i educació, com a mitjà de prestigi i de mobilitat social. A més, a tot això se li ha d'afegir alguns fets que denoten la construcció

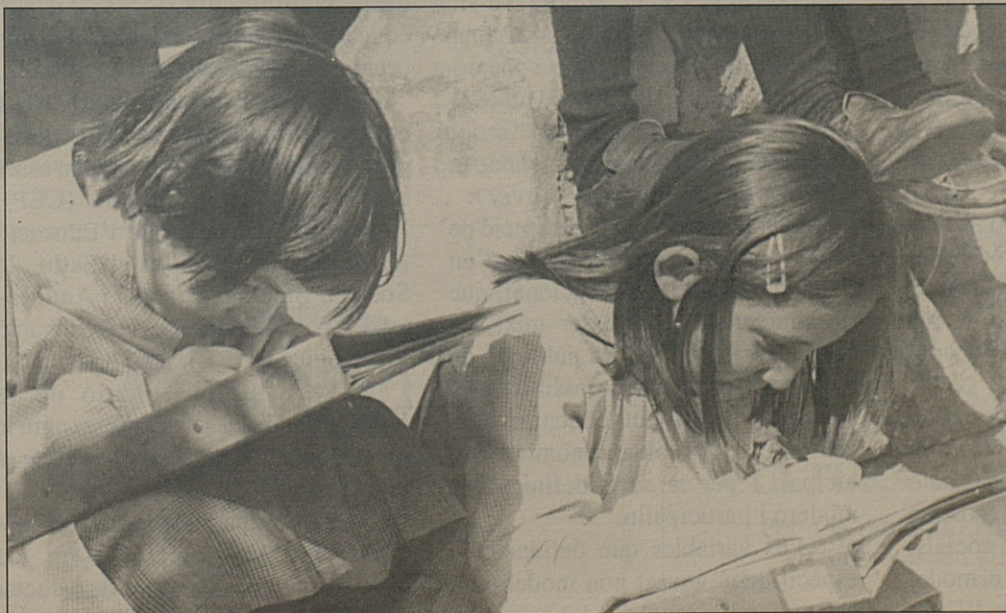
La reforma educativa
de Villar Palasí
suposarà per al
sistema escolar de les
Illes l'inici d'un
procés de
"racionalització".

d'aquest nou model institucional d'ensenyança: els moviments i l'inici de l'existència de la Universitat de les Illes Balears -possibilitada per la incipient classe mitja i classe dirigent illenca que necessitava l'educació per legitimar el seu estatus social i econòmic-, el començament dels moviments de renovació pedagògica amb la realització de les Escoles d'Estiu, des de l'any 1968, l'elaboració, per part de l'Ajuntament de Palma de Mallorca, d'un pla ambiciós de construccions escolars que respongués al creixement demogràfic de Palma i al dèficit de places escolars en els nivells bàsics i obligatoris.

Per tant, la L.G.E. no només era una necessitat per al conjunt de l'Estat Espanyol, sinó de les Balears en concret per a donar respostes a les

necessitats no resoltes històricament -analfabetisme, la no generalització de l'ensenyament primari, l'existència d'autèntics subproductes escolars, l'insignificant desenvolupament del Batxillerat, la nul·la presència de la Formació Professional, etc. — i per altra part, a les noves necessitats presents i futures que el nou model econòmic i social de les Illes Balears exigia, amb la realització d'un Pla d'escolarització.

En aquest context, la reforma educativa del 70 va significar la profundització en el procés d'unifi-

En principi, la resposta de la Conselleria de Cultura als reptes que té plantejats en l'educació apareix insuficient, tímida i lenta.

cació, centralització i homogeneïtzació del sistema educatiu espanyol; així les diferències entre l'estructura educativa espanyola i la balear van disminuir de forma considerable en els diferents nivells i àmbits. Tanmateix la posada en marxa de la reforma educativa de Villar Palasí, tot i les seves insuficiències, contradiccions i contrareformes, suposà per al sistema escolar de les Illes l'inici d'un procés de "racionalització" -concepte ambigu- que es concretarà de la següent manera:

a) L'increment del número de places tant a nivell de preescolar i d'E.G.B., com de l'ensenyament secundari.

b) La desaparició gairebé total de l'ensenyança lliure a nivell de Batxillerat, amb la creació de Col·legis Municipals i d'Instituts de Batxillerat, i la desaparició de centres privats en males condicions laborals, pedagògiques i arquitectòniques.

c) La desaparició de centres privats bàsicament a l'ensenyança primària i de dependència religiosa, reforçant-se d'aquesta manera els grans centres no estatals.

d) La progressiva desaparició d'escoles unitàries, tant per raons demogràfiques com per raons de política ministerial.

e) L'increment de la presència de l'Estat, amb la creació de places, fonamentalment, a l'educació bàsica. Aquest fet és significatiu dins el context escolar de les Illes Balears a causa de la importància de l'escola privada, tant a nivell històric com actual.

Així, doncs, l'aplicació de la Llei General d'Educació va suposar la realització d'un pla d'escolarització que va començar a donar resposta a les necessitats econòmiques, socials, culturals i demogràfiques que el model econòmic de les Illes i de l'Estat Espanyol exigia.

El model educatiu constitucional presenta una sèrie d'ombres significatives, la més important l'absència de transferències educatives.

A una menor
preocupació
quantitativa per
l'ensenyament hi cal
contraposar una major
preocupació per la
qualitat de l'educació.

El model constitucional: el repte per la qualitat i l'autogovern

L'aprovació de la Constitució de 1978 va suposar la instauració d'un sistema educatiu constitucional, que es caracteritza per esser mixt, de coexistència de l'escola pública i de l'escola privada, per la possibilitat de construir un model educatiu descentralitzat d'àmbit autonòmic i municipal, i per la seva definició de modern i participatiu.

Les variables que defineixen i especifiquen aquest nou model educatiu constitucional són les següents:

a) La incorporació de l'ense-

nyament de la llengua catalana al sistema escolar de les Illes Balears. A més, a aquest fet obligatori se li ha d'afegir l'inici d'un moviment d'escoles mallorquines que realitzen l'ensenyament en català i amb continguts arrelats a la nostra societat. Amb tot, es tracta d'un moviment que ha sorgit des de les pròpies escoles, al marge de l'administració autonòmica o estatal.

b) El protagonisme progressiu dels Ajuntaments a les tasques educatives, amb la creació de diversos organismes específics.

c) El sorgiment de diverses entitats docents de renovació pedagògica del professorat, com poden esser els Centres de Professors (CEP), l'Institut de Ciències de l'Educació (I.I.C.E.), les Escoles d'Estiu, la Societat Balear d'Educació Ambiental, l'Associació Il·lenca de Renovació Pedagògica (AIRE), les Sítges, etc.

d) La major relació de la Universitat de les Illes Balears amb la problemàtica del sistema escolar a tots els nivells.

e) La desaparició progressiva dels dèficits d'escolarització en els diversos nivells educatius de caràcter bàsic i obligatori, malgrat l'existència de dèficits a Preescolar, a determi-

nades zones turístiques i urbanes. Per tant, a una menor preocupació quantitativa per l'ensenyament hi cal contraposar una major preocupació per la qualitat de l'educació.

f) La incorporació de determinades escoles de les Illes Balears als programes d'integració de nins amb dificultats físiques, psíquiques i sensorials.

g) La major participació dels pares, professors i alumnes en la gestió educativa,

més important és, sense cap dubte, l'absència de transferències educatives a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

El repte de l'autogovern educatiu: una perspectiva amb interrogants

I aquesta absència de transferències és greu, no només perquè som la única Comunitat Autònoma en

l'altra, la reforma del currículum; i aquesta és una qüestió fonamental en la perspectiva de dissenyar un currículum que tinguem en compte la nostra realitat històrica, sociològica, econòmica, cultural i educativa.

Però els reptes del futur autogovern -si el Pacte Autonòmic ho possibilita- en matèria d'educació són importants; els exemples així ho demostren:

a) El primer repte serà sense cap

Tres dècades d'educació a Mallorca no han resolt els reptes de l'escolarització, la qualitat, la democratització a l'ensenyament, la normalització lingüística o l'autogovern educatiu.

malgrat l'absència d'una normativa illenca que desenvolupi la LODE.

Però aquest model constitucional, que ha suposat un increment de la qualitat i de la participació, presenta una sèrie d'ombres significatives; la

llengua pròpia sense competències educatives, sinó perquè en aquest moment està en fase d'aplicació la LOGSE. I la LOGSE és una llei que suposa, per una part, una reforma estructural del sistema escolar i, per

dubte el disseny d'un nou model territorial de descentralització educativa, definint el paper que les diferents institucions de la C.A han de jugar en la construcció de la nova administració autonòmica educativa.

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

**FUNDACIÓ «SERVEIS DE
CULTURA PER AL POBLE»**

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c. del Mar, 6, 3r.
07012 PALMA

b) El segon repte és la realització de Plans d'Actuació Educativa que responguin a les necessitats existents en els diversos nivells educatius en funció dels objectius proposats.

c) El tercer repte és la construcció d'un projecte lingüístic que doni resposta a la problemàtica de normalització de la llengua catalana en funció de les diferents zones, de les diverses metodologies didàctiques, etc.

d) El quart repte és la realització d'un Pla d'Actuació Educativa que tendesqui a la millora de la qualitat de l'ensenyança, a través d'una sèrie de mesures, com poden esser la reducció del nombre d'alumnes per aula, la renovació i l'adaptació dels currículums, la creació d'equips psicopedagògics, la renovació pedagògica dels professors, la consecució d'equips estables als diferents centres escolars, la millora de la gestió escolar dels col·legis, la millora dels medis didàctics i tecnològics, etc.

e) El cinquè repte és la construcció d'una administració autonòmica i educativa eficaç, àgil i flexible.

Davant aquests, i altres reptes, les preguntes que ens podem formular són

La reforma educativa del 70 va significar la profundització en el procés d'unificació, centralització i homogeneïtzació del sistema educatiu espanyol.

diverses, però n'hi ha una que volem realitzar: ¿Suposa el model educatiu de la Conselleria d'Educació i Cultura una resposta a aquests temes? Tot i que no sigui fàcil, és evident que en principi la resposta de la Conselleria és insuficient, una mica general i abstracta, i amb molts de punts per clarificar; fins i tot

podríem afirmar que la resposta és, segurament, excessivament lenta i tímida. Els reptes són tan importants i significatius, que els interrogants són massa grossos.

En qualsevol cas tres dècades d'educació a Mallorca no han resolt, encara, la qüestió de l'escolarització, de la qualitat del sistema escolar, de la normalització lingüística, de la democratització de l'ensenyament o de l'autogovern educatiu. I la dècada dels anys 90 no convida de moment a l'optimisme pedagògic.

I malgrat tot això, resulta més necessari que mai la construcció d'una escola arrelada a les Illes Balears i l'articulació d'una administració autonòmica, dins la perspectiva de la reconstrucció nacional d'una societat despro-

veïda històricament dels instruments necessaris de supervivència cultural i social. Pot esser aquesta la nova utopia dels mallorquins d'avui. □

Palma de Mallorca, Tardor de 1992

Martí Xavier March i Cerdà és Catedràtic i Director del Dpt. de Pedagogia a la UIB.

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telefon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

Vint-i-cinc anys de població a Balears (1965-1991)

JOANA MARIA SEGUÍ

Presentació

Al desenvolupament turístic se li atribueix la paternitat de les transformacions recents de la població a les illes Balears. Tant de llurs aspectes quantitatius, com són els contingents demogràfics, les seves estructures, el comportament de la natalitat i de la mortalitat, així com els moviments migratoris o la pròpia ocupació de la població, etc., com d'altres característiques molt més qualitatives entre les quals podem esmentar els canvis en els costums dels habitants de les illes, canvis en les actituds i comportaments diversos, canvis en la utilització de la llengua, la pèrdua d'identitat cultural, etc.

La fotografia instantània de les Balears al darrer Cens de població (1991) és la següent.

Un total de 702.775 habitants de dret per al conjunt de la comunitat autònoma i una xifra de població "soportada", on es té en compte no només la població resident sinó també la població visitant, variable a considerar en una comunitat turística com la nostra,

Vint-i-dos municipis perden habitants en el període 1986-91 i entre ells Inca, amb una disminució del 5'8%.

que arriba quasi al milió de persones.

A Mallorca, amb 564.312 persones s'hi comptabilitza el 80% de la

població de les illes que, en un 53% i amb 296.754 habitants, resideix a Palma. A Eivissa i Formentera, que disposen de 74.262 habitants, s'hi localitzen entorn del 11% de les persones de la comunitat i Menorca, amb 64.201, concentra el 9% de la població de les Balears.

L'evolució de la població (1965-1991). Del "boom" a la crisi

La dècada dels seixanta a les illes marca la diferència entre dues etapes clarament diferenciades. La primera fou pròpia d'una societat on predominaven les característiques agràries

i, en els seus inicis, va estar marcada per importants sagnies de població causades per l'emigració continental.

Illes Balears. Població de fet. 1965=100

Any	Balears núm.	I	Mallorca núm.	I	Menorca núm.	I	Eivissa núm.	I	Formentera núm.	I
1965	492.060	100	406.007	100	45.365	100	37.811	100	2.887	100
1970	558.287	113	460.030	113	50.217	111	45.075	119	2.965	103
1975	633.016	129	524.976	129	55.073	121	49.414	131	3.553	123
1981	685.088	139	561.215	138	58.727	129	60.937	161	4.209	146
1986	752.741	153	620.515	153	61.100	135	66.452	176	4.674	162
1991	739.506	150	598.251	147	64.860	143	71.635	189	4.760	165

Font: Picornell, C; Seguí, J.M.(1989). IBAE. Govern Balear (1991)

La segona, l'etapa turística, suposa la ruptura amb el període autàrquic anterior i l'obertura cap a l'exterior. S'inicia a finals de la dècada dels cinquanta i es caracteritza per l'increment progressiu de la immigració. Les onades continuades de persones de fora de Balears representen un paper determinant en el creixement demogràfic insular, en els canvis en les seves estructures de població i contribueixen a una nova distribució municipal dels habitants.

Però la crisi econòmica iniciada en 1973 frena el procés demogràfic expansionista. La recessió del turisme, la contracció de l'activitat constructora i els elevats nivells d'atur repercuteixen negativament en el comportament demogràfic. S'inicia una nova etapa per al conjunt de Balears (1975-1991) on es ralentitzen tant els increments de població per aportació exterior com les taxes de natalitat. Aquesta darrera característica és conseqüència en gran part de la crisi econòmica i de l'envelliment progressiu de la població, però també respon a un canvi de comportament demogràfic més propi dels països europeus més desenvolupats.

La taxa de creixement anual mitjà per al conjunt de les illes entre els anys **seixanta-setanta cinc**, superior al 2% anual, és pràcticament similar a la dels països en vies de desenvolupament. En aquests, però, és conseqüència directa del creixement natural, i, en canvi, a les Balears té com a causa immediata el procés migratori. Les taxes de creixement més elevades, l'anomenat "boom" demogràfic (més o manco coincident amb els anys del primer "boom" turístic) es produeixen entre els anys 1965-70 i entre els anys 1970-75 en què se supera amplament el 2%

Un 71% dels habitants (1986) de Balears han nascut en aquesta comunitat, el 25% procedeix d'una altra comunitat (nascuts a Andalusia el 35% del conjunt dels immigrants).

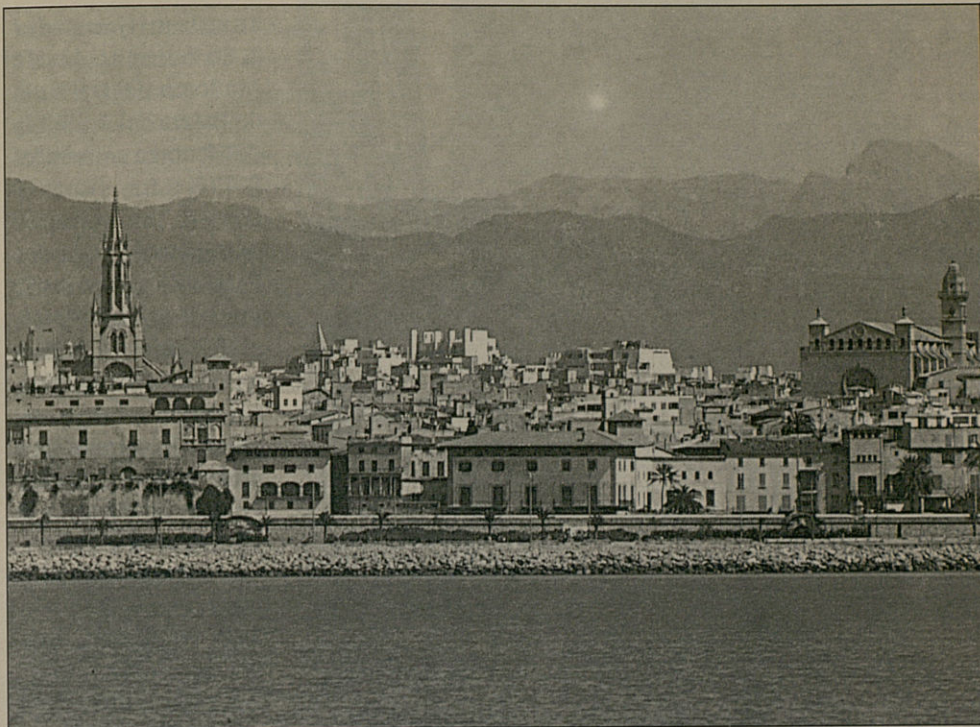
El procés immigratori ha estat a Balears un dels components decisius de l'increment absolut de la població i el factor dinamitzador de la seva estructura.

de creixement anual mitjà. Entre els anys **1975-81** el creixement pel conjunt de Balears es ralentitza (1,86% de taxa anual mitjana), mentre que als dos darrers quinquennis, **1981-1986 i 1986-1991**, el creixement és ja molt més inferior (0,7% i 0,6% respectivament).

Aquest model demogràfic evolutiu de les illes és vàlid per a Mallorca, mentre que Menorca i les Pitiüses presenten diferències importants. L'increment de població de **Menorca** és més tardà i no assoleix els ritmes del de Mallorca. El "boom"

Calvià ofereix un percentatge de població autòctona molt baix. D'altra banda és un dels municipis més dinàmics que entre 1986-91 incrementa els seus efectius demogràfics en un 51'7%.

Entre els anys 1981-86 Palma es converteix en nucli emissor d'habitants per primera vegada.

demogràfic a l'illa també es produeix entre els anys 1965-1975; en canvi, el comportament demogràfic posterior es manté a nivells molt més elevats que el de Mallorca i que el de Balears, ja que en els següents quinquennis la taxa de creixement anual mitjà és del 1,3% i del 0,8% respectivament, i entre 1986-91 torna a incrementar-se situant-se en valors de 1,3%. **Eivissa-Formentera** enregistren, en termes relatius, increments superiors als del conjunt de Balears des de 1965 fins a 1991, amb un augment superior al 4% de creixement anual mitjà entre els anys 1975-81, si bé al darrer quinquenni, 1986-91, els valors (1,25%) són lleugerament inferiors als enregistrats a Menorca.

Aquests distints valors reflecteixen les oscil·lacions de les tres economies insulars lligades a desenvolupaments del turisme i de la construcció diferenciats en el temps, així com a la

Eivissa-Formentera
enregistra un major balanç migratori al quinquenni 1975-81, amb una taxa anual mitjana del 2,86%, essent la de Mallorca del 0,9%, la de Palma del 1,3% i la de Menorca tan sols del 0,47%.

Evolució de la població de fet

Any	Palma núm.	Mallorca núm.	%
1965	190.877	406.007	47,0
1970	234.098	460.030	50,9
1975	282.050	524.976	53,7
1981	304.422	561.215	54,2
1986	321.102	620.515	51,8
1991	308.616	598.251	51,6

Font: Picornell, C; Seguí, J.M.(1989). Govern Balear (1991)

major o menor permissivitat de les normes urbanístiques en l'àmbit municipal.

La immigració. El principal factor de transformació demogràfica

El procés de polarització que es produí a l'estat espanyol a partir del seu pla d'estabilització econòmica provocà que unes poques regions fossin les que concentrassin la riquesa i es convertissin en atractores de mà d'obra, mentre unes altres, mancades de dinamisme, l'expulssassin. Balears se configura dintre de l'Estat com una de les comunitats de la

primera tipologia i es converteix, a partir dels anys seixanta, en un lloc de destí turístic preferent per a un conjunt de països europeus que es troben en plena expansió econòmica.

El procés migratori ha estat a Balears un dels components decisius de l'increment absolut de la població i el factor dinamitzador de la seva estructura. Les onades més importants es generen a partir dels anys seixanta i sobretot entre els anys 1965-1975. Dels 195.103 habitants no nascuts a Balears (1986) el 83% d'ells arriba entre 1960 i 1986, i concretament entre 1960 i 1974 es desplacen 130.000 persones.

Entre 1961-1965 la taxa migratòria anual mitjana és del 1,3%; als dos quinquennis següents és del 1,6% i del 1,5% respectivament, i entre 1975-81 disminueix a un 1,1%. En aquests cinc anys la diferència entre el nombre de persones entrades i sortides a les illes fou de 32.933. En

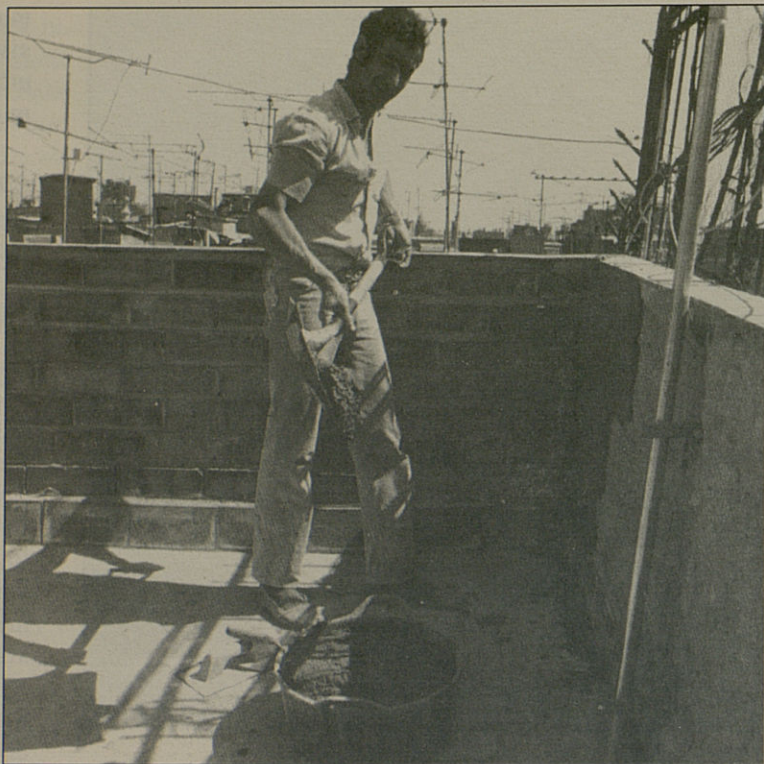
canvi, la taxa els anys 1981-1986 es redueix a un 0,3%, i la diferència entre els entrats i els sortits és tan sols de 10.983 persones. Aquest balanç global de migracions és inclús inferior al del darrer període 1986-1991 i es troba estretament relacionat amb l'eventualitat i precarietat dels llocs de treball als darrers deu anys.

El quinquenni 1981-1986 suposa, per tant, una ruptura amb les situacions anteriors heretades dels anys seixanta, i per primera vegada en molts d'anys l'aportació per moviment migratori es col·loca per davall de la del creixement vegetatiu (0,3%-0,4%). Aquesta situació s'estabilitza entre 1986-1991 en què el balanç migratori torna a créixer lleugerament i se situa en 11.195 persones (0,324%). Però, es produeix un altre canvi respecte del quinquenni anterior ja que, tot i sent molt baixa la taxa anual mitjana de moviment migratori, és encara superior a la de creixement vegetatiu que ha sofert en el darrer període una fortíssima disminució (0,308%).

Sembla que per al conjunt dels dos darrers anys s'ha continuat amb un balanç migratori negatiu i la causa es troba en la desacceleració i en la reducció del volum d'ocupacions generades per l'estructura productiva. La situació econòmica de l'any 1992 no fa creure en perspectives de canvi optimistes.

La distribució insular de la immigració

La distribució espacial de la immigració a les illes ha estat diferent

Les Balears han passat de ser una comunitat exportadora de mà d'obra a ser illes receptores d'immigració.

Hi ha hagut un
procés de
concentració
progressiva de
població a la capital
fins als darrers anys,
i una litoralització
del creixement

al llarg dels vint-i-cinc anys d'evolució demogràfica.

Mentre que als anys 1965-1975 el destí principal del corrent migratori és Mallorca i el quinquenni en què el balanç migratori és superior en aquesta illa és el de 1970-75, a les illes menors els períodes màxims es produeixen amb posterioritat.

Eivissa- Formentera és la que enregistra un major balanç migratori al quinquenni 1975-81, amb una taxa

anual mitjana del 2,86%, sent la de Mallorca del 0,9%, la de Palma del 1,3% i la de Menorca tan sols del 0,47%. La situació canvia al següent quinquenni ja que les Pitiüses continuen sent, en termes relatius, el lloc de destí principal dels immigrants, emperò la força del corrent ha minvat ja en dues terceres parts. Els valors de les taxes s'han reduït al 0,82%, mentre Menorca es manté entorn del 0,4%.

A Mallorca, entre els anys 1981-1986, tan sols s'arriba a taxes del 0,26% i la capital presenta per primera vegada dins la història contemporània de la ciutat un balanç

migratori negatiu, -0,204%. Palma es converteix en nucli emissor d'habitants cap als municipis de la seva àrea d'influència: Marratxí, Bunyola, Esporles i Valldemossa. Aquesta disminució es manté al següent quinquenni, 1986-1991, on la taxa és encara inferior (-0,257%).

En aquest darrer període és Menorca la que més incrementa els efectius demogràfics amb una taxa mitjana anual de balanç migratori del 0,89%. Per primera vegada, també, al llarg de l'evolució demogràfica contemporània és l'illa que aporta el major contingent migratori en termes relatius. Eivissa es manté amb taxes del 0,5% i Mallorca del 0,24%.

Totes aquestes dades tenen com a conseqüència que tan sols un 71% dels habitants (1986) de Balears hagin nascut en aquesta comunitat, que el 25% procedeix d'una altra comunitat autònoma (els 68.030 habitants nascuts a Andalusia representen el 35% del conjunt d'immigrants) i que un 4% siguin estrangers.

Aquestes proporcions canvien a

escala interinsular i municipal en funció de la distinta importància del flux migratori. El percentatge de població autòctona és menor a municipis com Palma, Lluçmajor, Calvià, Andratx, Son Cervera, Capdepera i Alcúdia. També és menor el pes dels autòctons a Eivissa-Formentera. En aquesta primera, el 41,1% dels seus habitants no hi han nascut. En canvi, a Menorca el 80% dels qui hi resideixen són nats a l'illa. Menorca inicia el desenvolupament turístic quan el transvassament interregional ja ha disminuït i encara manté una estructura econòmica menys terciaritzada i clarament diferenciada de la resta de les Balears.

Noves pautes en la distribució municipal de la població

En aquests 25 darrers anys la concentració de població a l'interior de cada illa ha seguit noves pautes de distribució marcades pel nou model territorial que ha generat el desenvolupament turístic.

Hi ha hagut un procés de concentració progressiva de població a la capital fins als darrers anys i una litoralització del creixement demogràfic, en aquest cas a Mallorca, única illa amb municipis sense costa. A Mallorca, en els anys de major creixement demogràfic, 1960-1975, vint-i-set municipis perden població. Són els del Pla, municipis agraris de l'interior de l'illa, i alguns de la Serra que no es troben a l'àrea d'influència de Palma. Totes les poblacions amb desenvolupament turístic creixen, així com també les situades a la comarca del Raiguer, una de les de major desenvolupament industrial de l'illa, amb cap a la ciutat d'Inca. Així, Calvià, Palma, Son Cervera, Capdepera i Lloseta són els municipis on es produïx l'increment de població més elevat.

Entre 1975 i 1986 a Mallorca tan sols setze municipis disminueixen llurs contingents demogràfics. Continuen sent els municipis agraris de l'interior i alguns de la Serra de

A Mallorca, s'hi comptabilitza el 80% de la població de les illes i un 53% resideix a Palma.

Tramuntana. Les taxes municipals de creixement més elevades es concentren al litoral de nous nuclis turístics, a Alcúdia, Sta Margalida i Santanyí.

En aquest període es redueixen els augments continuats de Palma en benefici de la primera corona suburbana. Entre 1981-1986 la ciutat ja té un balanç migratori negatiu que s'ha repetit al quinquenni 1986-1991. Entre els anys 1981-1986 Palma redueix el seu pes sobre el conjunt de l'illa, situant-se en un 53,6% de la població de tret. És la primera vegada, després de cinquanta anys, que aquesta situació es produeix i és indicativa del major creixement de la part forana de l'illa. Als darrers cinc anys el pes de Palma sobre el conjunt de Mallorca ha disminuït encara més (52,6%).

Al contrari, la corona urbana situada entre 15 i 20 kms de radi de Palma, on s'hi localitzen els municipis

d'Esporles, Valldemossa, Bunyola i Puigpunyent, incrementa els seus efectius demogràfics. Aquesta nova pauta de distribució espacial de la població es detecta entre 1981-1986 en què el creixement de la població de Palma és tan sols del 2%, mentre que el de Marratxí és del 30%, i també entre 1986-1991 en què el creixement entre els dos municipis és de 13,20% i del 0,55% respectivament.

Aquesta nova situació no fa de Palma una ciutat distinta. La pèrdua de població de les grans ciutats en benefici de ciutats mitjanes i petites, als darrers anys, és característica del comportament demogràfic de la major part de ciutats de l'Estat espanyol i d'Europa. A les Illes, encara que el fenomen es produeix a escala molt més reduïda, també es desenvolupen processos similars. Vàries poden ser les raons, i entre elles la disminució de l'oferta de mercat laboral a la capital i una política de major permissivitat en els usos del sòl dels municipis que l'enrevolten que passen a absorbir el creixement de la ciutat.

Entre 1981-1986 també es produeix una nova pauta de distribució municipal de la població que ve marcada pel canvi de signe dels municipis del Raiguer que han perdut població o han alenit el seu ritme de creixement. Aquest nou comportament demogràfic, que es repetirà al següent quinquenni, s'ha de relacionar forçosament amb la crisi econòmica de l'àrea d'influència d'Inca.

La taxa de variació de la població entre 1986-1991 a Mallorca ha estat del 2,4%, valor inferior al del conjunt de Balears, situat en un 3,2%. Vint-i-dos municipis perden habitants i entre ells Inca, amb una disminució del 5,8%. Les 20.438 persones que es concentren a la ciutat l'any 1991 no arriben a les que hi havia deu anys abans. La crisi del calçat, amb un degotís constant de fàbriques tancades, és un exemple d'aquesta recessió econòmica i

demogràfica. Binissalem, Sa Pobla i Sta Maria també minven en nombre d'habitants.

Entre els municipis més dinàmics hi destaquen Calvià, que incrementa en un 51,7% els seus efectius demogràfics i es col·loca quantitativament en el tercer lloc de l'illa (precedit de Manacor) i Alcúdia, que també incrementa els seus habitants molt per damunt de la mitjana insular (20,7%). Tant a l'un com a l'altre, l'expansió de la construcció turística, amb el conseqüent increment de llocs de treball, ha estat el factor primordial d'atracció de població. Altres municipis com Capdepera, Lluçmajor, Andratx i Santanyí també augmenten en nombre d'habitants, en aquest període, tal com succeeix amb els que limiten amb Palma (Marratxí, Esporles, Puigpunyent i Bunyola).

A Menorca, entre 1960-75 tots els municipis, excepte Sant Lluís i Alaior, incrementen els seus efectius demogràfics per damunt de la taxa de variació mitjana de l'illa, situada en 26,58%. Tan sols el municipi d'es Mercadal, el de menor desenvolupament turístic, perd població; en canvi, al període següent, cap dels municipis de l'illa presenta decrements. Entre 1976-1986 Menorca incrementa en un 11,4% la seva població. Mentre a la zona de ponent el creixement es produeix entorn de Ferreries i Ciutadella, a la zona oriental es tendeix a la descongestió del nucli de Maó en favor d'es Castell i Sant Lluís, tendència que es manté al darrer

quinquenni.

Entre 1986-1991 el creixement de Menorca, del 6,90%, és el més elevat de les illes. Tan sols Maó presenta un petit decrement del -0,29%, mentre es Castell és el municipi que més creix, seguit, en aquest quinquenni, d'es Mercadal.

A Eivissa-Formentera, entre

La població de Balears es troba envellida per la disminució recent de les taxes de natalitat, que segueixen pautes de comportament europees, i, com a conseqüència de la immigració, per l'augment de pes de la població adulta.

1960-1975, l'increment és similar al de Mallorca, entorn del 36% en quinze anys. Tots els municipis augmenten en població excepte el de Sant Joan de Labritja que és el de menor desenvolupament turístic i que manifesta decrements als següents deu anys. El municipi amb majors increments

(87,96%) és Eivissa.

Entre els anys 1975 i 1986 el creixement conjunt d'Eivissa-Formentera és el més elevat de les illes, d'un 33,79% i al quinquenni 1981-1986 enregistra, en termes relatius, el major balanç migratori de les Balears. En aquests darrers cinc anys és Sant Josep el municipi de major augment (24,27%).

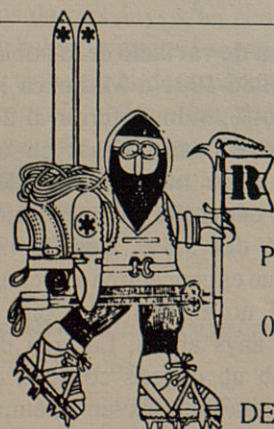
Entre 1986-1991 el creixement de les Pitiüses continua sent superior al 6%. Sant Antoni i Sant Josep són els municipis amb major taxa de variació (15%), mentre Eivissa, que segueix la tendència de Palma i Maó, és la població de menor creixement; Formentera, en aquest darrers cinc anys, romp amb l'evolució demogràfica anterior i presenta decrements.

Síntesi de 25 anys d'evolució demogràfica.

L'eix i el motor dinamitzador de les transformacions demogràfiques i territorials a les illes al llarg d'aquests 25 darrers anys ha estat el desenvolupament turístic que s'inicia a la dècada dels seixanta.

Aquest subsector econòmic és el causant de la terciarització progressiva de la població activa. El turisme detreu progressivament ocupacions de les activitats primàries i és el causant dels increments demogràfics a la major part de municipis de Balears i de la nova redistribució de la població a l'interior de cada illa.

El comportament demogràfic de

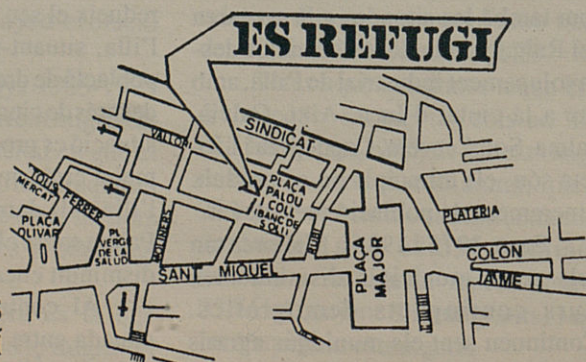
ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)

Telèfon 71 67 31

07002 CIUTAT DE MALLORCA

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

les quatre illes no ha estat el mateix en el temps ni en la intensitat de les transformacions, si bé el pes absolut i relatiu de Mallorca obliga a que es parli d'un model general de comportament demogràfic que es fa extensiu al conjunt de les Balears.

Hem passat de ser una comunitat exportadora de mà d'obra a ser illes receptores d'immigració. Tan importants han estat les entrades progressives de població forana que avui en dia entorn del 30% dels habitants residents a les Balears no hi han nascut. Els efectius demogràfics totals de les Balears s'han incrementat en un 50%, amb diferències importants entre illes. Mentre aquests són els augments aproximats per Mallorca, a Eivissa i Formentera, en xifres relatives, han estat del 89% i del 65% respectivament. A

Menorca, amb característiques socioeconòmiques diferenciades de les del conjunt de Balears, els increments no són tan espectaculars (43%).

La població de Balears es troba envellida per la disminució recent de les taxes de natalitat, que segueixen pautes de comportament europees, i, com a conseqüència de la immigració, per l'augment de pes de la població adulta. La població d'Eivissa-Formentera és la més rejoyenida, seguida de la de Menorca. La de Palma es troba també més rejoyenida que la de la part forana de l'illa.

La distribució d'aquests forts increments demogràfics ha estat desigual sobre el territori i ha generat importants desequilibris. Vivim a unes illes on el territori es reduït i on és

fàcil salvar les distàncies físiques, però es fa difícil traspassar els desequilibris socials i econòmics que el nou model d'ocupació territorial ha comportat.

A Mallorca, s'ha produït una concentració progressiva de població a la capital, Palma, i, a partir de 1986 fins a l'actualitat, als nuclis situats a la seva àrea d'influència. També s'ha produït un creixement continuat dels nuclis turístics i, sobretot, als darrers

minvats llurs efectius demogràfics.

A Menorca es produeix un creixement demogràfic molt més moderat que el de Mallorca i Pitiüses i es manifesta de forma significativa als darrers deu anys. L'increment del darrer quinquenni, 1986-1991, és el més elevat de les Balears, en termes relatius, sent la causa el fort balanç migratori. Al llarg dels 25 anys s'ha produït un augment progressiu de població a tots els nuclis, amb l'apropament quantitatiu de les dues ciutats, Ciutadella i Maó, però amb menors increments de la segona en benefici dels municipis de Sant Lluís i Castell.

Eivissa-Formentera pateixen increments relatius de població superiors als del conjunt de Balears des de 1965. Entre 1975 i 1981 es produeixen els màxims augments i el creixement s'ha generalitzat a tots els nuclis encara

que de forma desigual en el temps. S'han consolidat tres municipis urbans, els d'Eivissa, el de Sta Eulària i el de Sant. Antoni, si bé Vila presenta també símptomes de saturació. □

La població i el port del municipi d'Andratx, un dels que ha incrementat més la població a causa de l'expansió de la construcció turística.

anys, dels de Calvià (que s'ha convertit en el tercer municipi de Mallorca a partir del Cens de 1991), Alcúdia, Capdepera, Lluçmajor, Santanyí i Andratx.

En aquests 25 anys també es produeix una expansió demogràfica dels pobles situats a la comarca del Raiguer, creixement que s'estén fins l'any 1986. A partir d'aquest any es manifesten els efectes de la crisi demogràfica i econòmica de la comarca que culmina amb la disminució de població d'Inca al darrer Cens de població (1991) i amb la pèrdua del tercer lloc dintre del ranking insular.

Els pobles de l'interior de l'illa, els de la comarca del Pla, i alguns de la Serra de Tramuntana, també veuen

Bibliografia consultada

- BANCA CATALANA, CAIXA DE BALEARS "SA NOSTRA" (1992): *Evolució Econòmica de Balears 1991*. Manresa. Serveis d'estudis de Banca Catalana i de Sa Nostra Caixa de Balears.
GOVERN BALEAR (1989): *Les migracions a les Illes Balears*. Quaderns d'Estadística. Palma. Govern Balear. Funció Pública. IBAE.
GOVERN BALEAR (1991): *Cens de Població. 1991. I. Avanç de Resultats*. Palma. Govern Balear. Funció Pública. IBAE.
PICORNELL, C; SEGUI, J.M. (1989): *Geografia Humana de las Islas Baleares*. Barcelona. Oikos-tau.

L'economia balear aquests darrers anys

PERE ALBERTÍ HUGUET

Introducció

En els darrers vint-i-cinc anys la nostra economia ha anat evolucionant cap a un model netament *desenvolupista* i hi ha arribat passant per períodes marcadament depressius i també per estadis molt expansius.

Avui en dia tothom sap que les economies de tots els països estan molt interrelacionades. No hi ha ningú que es pugui desentendre del que passa arreu del món occidental. Si més no, la nostra economia presenta unes particularitats que permeten opinar que és posseïdora d'una estructura al·lçada dels països més desenvolupats. És una estructura que ha estat forjada en aquests últims vint-i-cinc anys.

Al nostre entendre, aquí i ara, no cal fer valoracions sobre si és la millor. De fet és la que tenim. I cal partir del

que tenim. En tot cas serà convenient prendre bona nota de les errades comeses en el passat per, en el futur, esquivar-les.

Dit això, presentam alguns dels trets més destacats que ens permetran oferir una idea global del fet econòmic a casa nostra.

Magnitud de referència

La magnitud més destacada que es té a l'abast per avaluar el comportament d'una economia és el Producte Interior Brut (dit PIB) que, per entendre'ns, és tot allò que es genera, produeix i intercanvia dins un país. Idò bé, aquest indicador ha tengut a les nostres Illes la següent evolució:

Períodes:	1970-73	1973-80	1980-88	1988-91
Taxa mitjana de creixement anual acumulatiu, en %	10.04	0.88	4.78	1.53

Els diferents períodes econòmics. 1970-73

Com podem observar, el període fins a 1973 ha estat de fort creixement i ho indica aquesta taxa, molt alta, del 10.04%. Es correspon amb el començament de la creació de la infraestructura turística en què el nombre de places d'ús turístic va créixer d'una forma espectacular (177.825 noves places). Els visats de vivendes del Col·legi d'Arquitectes enregistraren els rècords de tota la sèrie històrica (30.734 l'any 1972, i 33.966 el 1973), sols superats en 1987 per l'efecte produït pel Decret Cladera.

La balança comercial també en aquest temps presenta els dèficits relatius més grans: l'any 1971, un 15.1%; l'any 1972, un 20.38%; i el 1973, un 21.09%.

Ens hem referit a tres indicadors molt significatius per explicar l'evolució del nostre PIB, com són *el nombre de places d'ús turístic creades, els projectes d'obres visats i el comportament de la balança comercial* (les exportacions menys les importacions) que a les Illes és normalment deficitària, la qual cosa vol dir que s'importen més béns que no se n'exporten. Quan el dèficit és major també vol dir que l'activitat importadora és més gran, fruit, lògicament, de majors inversions i un més gran consum.

La població ocupada en els sectors econòmics va experimentar canvis. Hi ha una transferència de l'agricultura cap al

La població ocupada en el sector econòmic de l'agricultura ha passat del 23,45%, en 1967, al 5,17% de l'actualitat.

sector serveis i cap al sector construcció. La immigració a les Balears en aquells moments se situa als valors més alts. Per contra, les xifres d'atur en relació a la població activa són insignificants.

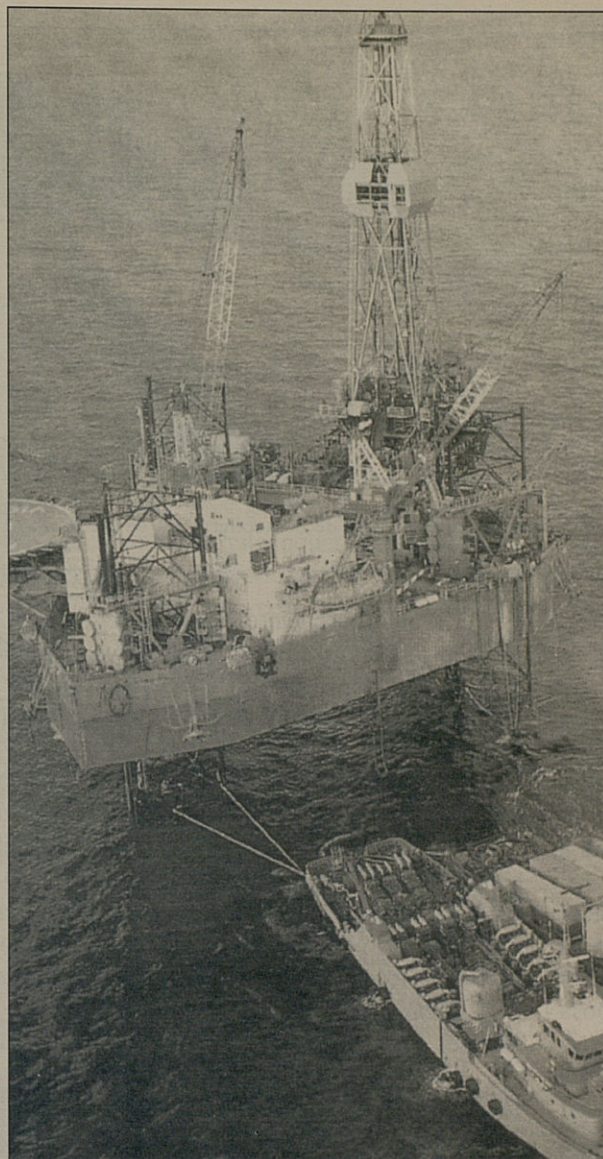
Dins el sector agrari s'observa una pèrdua tendencial del seu pes específic, amb petites remuntades, aïllades, en alguns anys, tant pel que fa a la producció com a la població.

La indústria no manté cap protagonisme destacat si ens referim a la seva evolució en el temps. Però el seu pes específic dins la inversió regional és del 7,18%, acaparant el sector de la construcció pràcticament la resta de la formació bruta de capital.

Com dèiem abans, volent-ho o no, les economies són interdependents i la comparació amb les de la resta de Comunitats de l'Estat es fa necessària per acabar de situar l'entorn. En el període considerat de mitjan dècada dels 60 fins gairebé al 1973, la taxa més alta del PIB correspon a la Comunitat de les Illes Balears. Si hem de classificar aquesta etapa, hem de dir que va ser la del *boom* de la nostra recent història econòmica.

1974-1980

El següent període que hem d'analitzar comprèn els anys 1974 al 1980. Aquí ja no s'observa un comportament expansiu. Hem entrat

1974-80: El PIB decreix a causa de la forta ralentització de l'activitat econòmica. És el moment de la crisi petroliera internacional de 1974, repetida en 1979.

en una fase en què hi ha uns anys en els quals el PIB decreix en relació a l'any precedent, i això passa, almenys, en tres ocasions a causa de la forta ralentització de l'activitat econòmica. És el moment de la crisi petroliera internacional de 1974, repetida en 1979.

Durant els anys 1974, 1975 i 1976 la inflació és alta, a nivell de dos dígit. Per altra banda, disminueix la renda real, i el consum i la inversió tenen una forta aturada. L'estructura de la població ocupada segueix evolucionant cap el predomini del sector serveis.

L'any 1977 presenta un canvi en la tendència netament recessiva dels darrers tres anys. Es recupera l'activitat i el fet de la devaluació de la pesseta té efectes molt positius per al sector turístic, que aleshores ja era el principal motor de la nostra economia.

El creixement de les places turístiques es ralentitza d'una manera destacada, però no es paralitza. Si més no, del 1974 al 1977 els visats de projectes d'obres mostren les cotes més baixes. La balança comercial té un comportament de superàvit, cosa que avala la frenada important de les importacions i, en conseqüència, del consum i de la inversió.

La població ocupada, com a component bàsic del mercat de treball, es veu clarament involucrada, tant és així que les xifres absolutes que havien tengut un creixement continuat, a partir de 1971 comencen a fluctuar, anys pujant i anys baixant, però amb tendència a disminuir.

Veim, doncs, que en aquest període hi ha hagut un comportament desigual i que el PIB n'ha estat el *feel reflex*, cosa que va suposar, en relació a l'etapa anterior, el trencament dels forts augments.

TAULA NUM. 1

Estructura de la població ocupada, per sectors econòmics (expressada en %)

ANYS	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
1967	23,45	22,73	9,66	44,22
1973	19,02	20,38	12,54	48,06
1977	16,36	20,01	12,62	51,01
1987	7,42	19,78	11,55	61,25
1992	5,17	16,38	13,28	65,17

TAULA NUM. 2

Evolució de la creació de places d'ús turístic

PERÍODES	1967-73	1974-79	1980-88	1989-91
Taxa mitjana de creixement anual acumulatiu, en %	15,34	1,17	5,44	1,28

1980-1988

Als anys 80 (1980-1988), l'economia balear té un creixement sostingut i, en la part final del període, un alt comportament que devers 1987 té la cota més destacada de tots els darrers vint-i-cinc anys.

Les places d'ús turístic que es posen en marxa són de l'ordre de 162.434 i es conjuguen també amb un important augment de les estades turístiques. El nombre de visats de projectes d'obres és clarament remarcable, cosa que s'explica per l'entrada en vigor del Pla d'Urbanisme (PGOU) de Palma, el municipi de més pes a les Illes. Igualment, les desgravacions fiscals per a primeres i segones residències contribuïren, juntament amb altres factors, en aquells moments a estimular la demanda.

La inversió industrial va perdre força, si la miram en relació a la formació bruta de capital i si feim excepció de l'any 1980 en què es posà en marxa la nova central d'es Murterar.

Per altra banda, aquest és un període en el qual el dèficit comercial manté xifres altes, cosa que corroboraria la correlació existent entre l'augment de la demanda regional i l'augment del dèficit de la balança comercial.

1989-1992

El darrer tram de l'evolució econòmica, que aniria de l'any 1989 fins a 1992, moment d'ara, permet observar que s'ha entrat en una etapa de desacceleració i de fre de l'activitat. Les xifres mostren encara creixement del PIB, però amb tendència acusada a disminuir.

1989-92: S'ha entrat en una etapa de desacceleració i de fre de l'activitat econòmica.

Si seguim observant els indicadors que hem pres com a referència per anar mesurant el comportament econòmic del període, veim una disminució en el creixement de les places d'ús turístic, fins i tot durant 1991 en què ja apareix una petita reducció.

Pel que fa als habitatges visats, s'observa una important desacceleració i la magnitud *vivendes iniciades*, que indica l'evolució de futur del sector, mostra així mateix una aturada.

La balança comercial ha minvat els seus dèficits.

I aquesta economia situada dins els contextos espanyol i internacional ens fa opinar que, ara per ara, es mourà en una etapa netament recessiva.

Conclusions

Resumint i per acabar, volem fer observar el caràcter cíclic o pendular de la realitat econòmica, que té moments de creixement continuat (i deim que és expansiva) i altres en què decreix també continuament (i és recessiva). Això és la conjuntura.

El que ha quedat al país aquests darrers anys, es miri com es miri, és:

- una estructura productiva de la

seva població amb predomini de la gent que es dedica als serveis, tant hostalers com de comerç, i una molt petita població agrària

- una infraestructura hostalera molt desenvolupada, segurament excessiva si comprovam l'evolució dels preus turístics

- una irregular distribució sobre el territori d'aquesta infraestructura, amb grans concentracions vora la costa

- una balança de pagaments clarament positiva, la qual cosa permet opinar favorablement sobre la seva autonomia financera

- un alt nivell de consum del ciutadà mitjà

- una destrucció-hipoteca important del paisatge en zones destacades.

D'aquí cap endavant i mirant els propers vint-i-cinc anys, l'estructura productiva que hi haurà sols dependrà de nosaltres, la gent de les Balears. □

Pere Albertí i Huguet és economista.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- . *Introducció a l'Economia de les Balears*. M. Alenyar.
- . *Balears model 2000*. Fundescoop.
- . *Bulletí d'Estadística Balear 1992*. Conselleria de la Funció Pública.
- . *Dades Balears*. Conselleria d'Economia i Hisenda.
- . *30 anys de turisme a Balears*. Estudis Balearics 37-38.
- . *Xifres de turisme*. M. Alenyar.
- . *Col·lecció Evolució Econòmica de Balears*. Sa Nostra i Banca Catalana. Diversos autors.
- . *La Indústria y la Construcción en Baleares*. M. Alenyar.
- . *Revista Economía Industrial*. Ministerio de Industria.
- . *Memoria del C.O.A.B. de Baleares*.
- . *Papeles de Economía Española*. Economía de la Comunidades Autónomas. Els següents estudis:
- . *Evolución de las magnitudes básicas*. M. Alenyar.
- . *El Sector de la Construcción Evolución 1981-1988*. P. Albertí.
- . *Balears, desde la óptica de los indicadores sociales*. A. Sanz i M. de Terán.

TAULA NUM. 3

Evolució de la Balança Comercial (saldo net exterior)

PERÍODES	1970-73	1974-79	1980-88	1989-91
Taxa mitjana de creixement anual acumulatiu, en %	18,82	5,72	5,01	1,89

TAULA NUM. 4

Evolució del nombre de projectes d'obres visats

PERÍODES	1969-73	1974-79	1980-88	1989-91
Taxa mitjana de creixement anual acumulatiu, en %	33,28	-0,11	9,88	-0,3

La gestió de la natura als vint-i-cinc anys de "Els mallorquins"

JOAN MAYOL I SERRA

El títol "vint-i-cinc anys de gestió de la Natura a les Balears" seria, lamentablement, irreal per a aquestes notes: aquesta activitat, a ca-nostre, és encara menor d'edat, almenys en el sentit estricte del mot "gestió". Es pot dir que el control de l'explotació forestal, el de la caça i la pesca, àdhuc la ramaderia i l'agricultura són gestió de la natura, i en un cert sentit és així. Però podem acordar que una condició perquè hi hagi gestió és que hi hagi

gestors, i aquests, per ser-ho, han de ser conscients del seu paper. Fa vint-i-cinc anys, a Mallorca, probablement ningú no tenia aquesta consciència.

El llibre de Melià *Els mallorquins* (editat, per cert, per En Bartomeu Barceló, una de les persones que més ha contribuït a les reflexions actives sobre conservació de la Natura a les Illes), no fa cap referència als temes del patrimoni natural, excepte la d'incloure entre les característiques

illenques "la fòbia destructora de la flora i la fauna". No era aquest el tema del llibre, però certament avui una radiografia socio-política de les Balears no podria obviar els aspectes de conservació i en especial els territorials. Aquesta pot ser una de les primeres reflexions sobre l'evolució de la qüestió.

"Els mallorquins" analitza prou el fet turístic i la seva incidència cultural, social i econòmica. En aquell moment -quan es redactava el famós Pla Provincial, que posava ordre en el desgavell urbanístic produint un ordenat desgavell urbanístic- de la gestió de la natura, de la conservació o de l'ecologisme, no hi havia cap referència. Es glosaven els problemes del

monoconreu turístic (un signe de subdesenvolupament, d'economia colonial, ens diu l'autor). La consciència de la pèrdua de patrimoni natural no era encara viva, ni tan sols embrionària. Melià no en parla perquè no se'n podia parlar, perquè no existia.

Cabrera va ser la primera campanya ecologista, encara que ni tan sols el mot "ecologista" estava inventat. S'Albufera i sa Dragonera prest la següent pels camins de la reivindicació popular.

Faltaven encara cinc anys per a la Conferència d'Estocolm i perquè es publicassin els primers textos pioners, *A Blueprint for Survival* i, sobretot, *Only one earth*, la traducció castellana del qual un grupet d'estudiants mallorquins portaven a la motxilla en una "expedició" a Cabrera, alguns mesos abans de fundar el GOB, com a escissió d'una Societat d'Història Natural aleshores anquilosada, que havia mantingut la flama somorta del coneixement de la natura illenca. I

Un bosc cremat a Artà. Fa vint-i-cinc anys, els incendis forestals eren un accident irrellevant, en una societat més rural, que explotava aquest ecosistema i, paradoxalment, en reduïa la combustibilitat

trobam aquí un nou punt de confluència: la llarga crisi de Cabrera naixia justament aquell 1972, detonada precisament per un article de Melià publicat al "Brusi": corrien els rumors que l'illa tornaria a mans privades, i els projectes d'urbanització i "casino" estaven dissenyats. Probablement aquella va ser la primera ocasió de la postguerra en què els lletraferits illencs reaccionaven organitzadament, gràcies al'empenta de l'Obra Cultural, presidida pel biòleg Climent Garau. L'Obra, amb alguna participació de la Societat d'Història Natural, auspicià un seguit d'articles sobre Cabrera a distintes revistes, i una sèrie de

L'autonomia política
implícitament
reivindicada a "Els
Mallorquins" ha estat
clau per a la
conservació dels
espais naturals
illencs.

reportatges al Diari de Mallorca, dirigit llavors per un Toni Alemany il·lusionat amb aquella causa progressista. No faltaren incidents amb la censura militar -ja poc operativa-, però finalment l'acció especulativa va ser frustrada. Però hi havia un preu: s'iniciaren les grans maniobres militars amb foc real sobre Cabrera, tal volta per justificar la permanència de l'exèrcit. Qui sap si sense aquelles maniobres l'actual Parc Nacional hagués estat possible?

Cabrera va ser la primera campanya ecologista, encara que ni tan sols el mot "ecologista" estava inventat. A "Els mallorquins" es diu que els illencs, per excès de prudència,

no s'atreveixen a manifestar la seva disconformitat respecte a res. Per Cabrera, no va ser així. S'Albufera i Sa Dragonera prest la següien pels camins de la reivindicació popular. Tornam trobar Melià en la primera d'aquestes. Un opuscle il·lusionat (Per què volem salvar S'Albufera? GOB 1976) contè, entre d'altres, un article seu amb una anàlisi lúcida de les causes especulatives i urbanístiques de la destrucció dels espais naturals, on es qüestiona la propietat privada i en general del sòl urbanitzable. El GOB propugnava aleshores la conservació estricta de S'Albufera i la seva utilitat per al turisme naturalista, dissenyant

el model que una dècada més tard ha aplicat el Govern Balear en el primer parc natural de les Balears.

És important destacar com l'autonomia política, implícitament reivindicada a "Els Mallorquins", ha estat clau per a la conservació dels espais naturals illencs: Cabrera, S'Albufera, Sa Dragonera, Es Trenc, Es Graó i Ses Salines d'Eivissa estarien avui urbanitzades si la vigorosa resposta social a aquests projectes no hagués tengut la possibilitat de ressò a les institucions illenques (Consells Insulars, Govern i Parlament autònom). Hi ha hagut també (és prou conegut) fortes resistències locals (que es mantenen), però sense institucions pròpies l'esdevenir dels espais naturals balears fora més gris (el color del ciment) que verd.

Seria inadequat restringir els comentaris presents a les qüestions territorials, les més importants, però no les úniques que afecten a la natura illenca. Un aspecte bàsic és el de la

Els abusos de la caça amb reclams magnetofònics, de la taxidèrmia i del vesc han estat suprimits.

coneixença, i ja hem fet menció a la Societat d'Història Natural. Aquesta institució ja era sòlida fa vint-i-cinc anys, fundada al 1954. Un centenar llarg de naturalistes, *dilettants* en una gran majoria, mantenia el ble de l'atenció científica cap al patrimoni natural, publicava regularment el Butlletí i formava la més important biblioteca especialitzada que tenim avui a Mallorca. Fins a la fundació de la Universitat, sols l'Institut Oceanogràfic contribuïa a aquesta tasca, discreta i bàsica per fer possible la necessària gestió del patrimoni natural. Quan en 1976 es publica a Barcelona *Natura, ús o abús? Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans* quatre dels seus 86 autors consten com a membres de la Societat d'Història Natural de les Balears, entitat a la qual se li reconeix una participació especial en la gènesi de l'obra, juntament amb l'Ateneu de Maó i l'Institut d'Estudis Eivissencs. Si vint anys enrere aquesta Societat

Les fotges habiten còmodament i amb abundància a s'Albufera de Mallorca.

no va ser capaç d'assumir el repte de la conservació activa, avui ha superat alguna de les seves mancances i es demostra prou vigorosa.

El món associatiu entorn de la natura illenca ha conegut una expansió espectacular: el GOB n'és l'exemple més paradigmàtic, però no l'únic. Amb més o menys fortuna, entitats germanes o anàlogues funcionen a totes les illes.

Podem prendre alguns casos concrets per analitzar la casuística de gestió i la seva evolució en aquests cinc lustres. Són sols exemples, que es podrien estendre a altres casos. Però em semblen prou representatius: la cultura i l'economia de Mallorca són avui força distintes de les de fa vint-i-cinc anys, i això té la seva

El món associatiu
entorn de la natura
illenca ha conegut
una expansió
espectacular: el
GOB n'és l'exemple
més paradigmàtic,
però no l'únic.

traducció en la gestió illenca sobre els recursos naturals.

L'explotació forestal pot ser la primera. La tradició gestora en aquest camp és prou antiga: fins als anys 60 l'energia domèstica i part de la industrial que consumíem els illencs era d'origen forestal: el carbó era una manufactura pròspera, i els alzinars es gestionaven acuradament amb aquest fi. Les feixines de llenya de garrigues i pinars eren un combustible utilitzat massivament, en especial als forns i teuleres. La gestió dels propietaris privats havia estat supervisada pel "Distrito forestal" i després per la "Jefatura provincial de ICONA". Amb aquesta va nèixer un esperit més conservacionista i es va impulsar la promoció de les propietats forestals públiques, pràcticament inexistents uns decennis enrere. La disminució de la pressió gràcies als combustibles fòssils (butà, gas, petroli), i la caiguda dels preus de la fusta ha permès una evolució positiva de les masses forestals illenques, que en els darrers vint-i-cinc anys han millorat la seva constitució i la seva superfície, malgrat l'increment lamentable dels incendis forestals.

La caça és un altre cas interessant. Fa vint-i-cin anys aquella fòbia destructora es plasmava amb la pervivència de tècniques ancestrals practicades a nivell professional, en especial amb la destrucció de carnívors

Ses Piules
Estudi
de
Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1er - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

Libreria Aloma
C/ de la VINYASSA, 23 B
Tel.: 46 11 50 - PALMA

(la "salvatgina" secular, víctima dels odís irracionals) i les captures massives d'aus hivernants (tords i ropits) per llosers, filaters i altres. Les botigues de Ciutat exhibien contínuament enfilolls d'aucells per a la venda, mentre els nins illencs havien perdut ja la capacitat de distingir teuladers, passarells, titines o cadernerers, per conformar-se amb la categoria indefinida d'*aucells*, un símptoma greu de la ignorància cap a la natura que s'emparava d'un poble que passava de rural a urbà sense consciència de la pèrdua de cultura deparada per aquest pas apressat (un exemple invocat igualment per Melià). Aquella fòbia contra la fauna a què ens hem referit, i l'increment de nivell de vida dels anys 60 que feia de la carrabina un regal de reis molt freqüent i

facilitava a molts l'accés a la caça, han estat compensats amb l'aplicació successiva de restriccions legals a aquest esport. Avui la caça comercial (de pells o de carn) ha passat a la història i la major part de les espècies silvestres estan protegides. Els abusos de la caça amb reclams magnetofònics, de la taxidèrmia i del vesc han estat suprimits. Els dies hàbils de caça, reduïts, i avui (malgrat una resistència de col·lectius poc prudents) la caça evoluciona cap a un aprofitament ordenat d'un recurs natural renovable, però limitat, abandonant les pràctiques esquilmatòries d'anys enrere.

La situació de la pesca és similar, però més complexa pel fet de l'existència d'un sector social que en depèn econòmicament. Però en aquest cas, la feina de l'Oceàngràfic i la dedicació professional d'investigadors (en especial la família Oliver Massutí) ha mantingut una tasca de gestió ben coneguda. El recurs és limitat i l'esforç pesquer ha de ser controlat a un nivell conegut. Però la importància de cap-

La mobilització popular en 1972, gràcies a l'empenta de l'OCB, presidida llavors pel biòleg Climent Garau, contra el rumor de la urbanització de Cabrera, va ser potser la primera ocasió de la postguerra en què els lletraferits illencs actuaren organitzadament.

Fins a la fundació de la Universitat, sols l'Institut Oceanogràfic contribuïa a fer possible la necessària gestió del patrimoni natural.

La situació de la pesca és més complexa pel fet de l'existència d'un sector social que en depèn econòmicament.

tures dels pescadors aficionats és important, com ho és per a certes espècies la dels submarinistes. L'Autonomia

també ens ha facilitat aquesta gestió: fins que el Govern Autònom no creà la figura dels inspectors de pesca, els abusos i la picaresca eren controlats de manera més teòrica que efectiva per les autoritats de la Marina.

Tal vegada podem cloure aquests comentaris amb la referència a una de les assignatures pendents, molt important per al futur del nostre patrimoni natural: les avaluacions d'impacte ambiental. El principi d'aquesta tècnica és senzill: es tracta de preveure amb anticipació els efectes ambientals de les activitats humanes (almenys dels projectes d'envergadura) per poder corregir-les o, fins i tot, renunciar a les actuacions si es preveuen efectes inassumibles. I no és que

no ens hàgim presentat a aquest examen: hi ha una normativa autonòmica sobre això, però la seva aplicació és totalment burocràtica i ineficaç. Si en alguns casos de gestió de la natura es pot dir que estam en el camí encertat (cap d'ells esgotat, és clar), en aquest sols hem obert la via, però pràcticament no s'hi han fet passes significatives; és probable que el motiu siguin les poderoses implicacions econòmiques que comporta l'aplicació seriosa d'aquesta eina. Podem manllevar una cita de Melià, aplicable a aquest cas i a molts d'altres relacionats amb el malbaratament del patrimoni natural o cultural, essència física del país: *"Per a mantenir privilegis i hisendes, traïdonar vilment a la pàtria ha estat, desgraciadament, pràctica usual per aquestes terres"* Esperem que en el cinquantanari de "Els Mallorquins" el balanç pugui ser més positiu. □

Joan Mayol és Cap de la Secció de Vida Silvestre de SECONA, de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Llengua i societat a Mallorca: els darrers vint-i-cinc anys

ROSA M. CALAFAT VILA

El juliol de 1967 el govern espanyol nomenava Carrero Blanco vice-president. Aquell mateix any el text de la Llei d'Ensenyament Primari no avançava ni una passa pel que fa a l'ús del català a les escoles. Tot i la petició oficial que dia 23 de gener l'Institut d'Estudis Catalans i les Acadèmies barcelonines adreçaren al ministre d'Educació de l'Estat espanyol a favor de l'ensenyament en llengua catalana, el poder espanyol no afluirà posicions.

La dècada dels seixanta es caracteritzà per un augment de la pressió social enfront la submissió del nostre País: El mateix 1967 el vuitanta per cent dels rectors de la diòcesi de Menorca demanen que el seu futur bisbe sigui de parla catalana. Aquest any també es funda a Palma la Delegació de la Facultat de Filosofia i Lletres. Quant a les publicacions en

català, el 1968 surt la *Gramàtica Catalana* de Francesc de B. Moll; i d'altra banda, la revista *Lluc* apareix íntegrament en català.

Però, no és fins el 1970 que els espanyols amb l'aprovació de la *Ley General de Educación* admeten, de forma vaga i imprecisa, en l'Educació Pre-Escolar i EGB l'ensenyament en *su caso de les lenguas nativas*. Aquest

La Llei de Funció
Pública declara que
les administracions
han de seleccionar
personal capacitat en
les dues llengües.

mateix any, Antoni Badia, Josep Massot i Joaquim Molas publiquen a la *Revista Hispánica de Amsterdam* l'article, *Situación actual de los estudios de lengua y literatura catalana*; i Josep Melià publica en espanyol el llibre, *Informe sobre la lengua catalana*. És també l'any que s'inicien alguns programes en català en diverses emissores de ràdio. Un any més tard, Vicent Pitarch publica *Defensa de l'idioma*; i Josep Massot, *Els mallorquins i la llengua autòctona*. Es publica en català la revista *Eivissa*, de l'Institut d'Estudis Eivissencs.

L'any 1973 les Universitats Catalanes es manifesten en contra del Pla d'Ensenyament Suárez, el qual destruïa l'especificitat dels estudis de Filologia Catalana. Es publica a València, *Estimem la nostra llengua* de M. Sanchis Guarner i de Josep Melià.

El 1975 mor el general Franco. És un any on es produeixen tot un seguit de manifestacions i d'accions a favor de la llengua i del país: La resposta popular al No a la llengua catalana dels regidors de l'Ajuntament de Barcelona i de Girona; el Manifest de Bellaterra *Per una Universitat nova en una societat nova, en una societat democràtica*, on s'afirma que la Universitat serà nacional catalana; La declaració dels bisbes catalans, del Principat i de les Illes, a favor de l'ús públic del català (el 1972 la junta Diocesana d'Acció Catòlica de València havia publicat el document *l'ús de la llengua vernacle en les diòcesis de la província eclesiàstica valentina*); en són una bona prova. Paral·lelament a aquest moviment social, apareixia des d'Espanya el decret

En l'acte de convocatòria del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana les Illes hi tengueren representació institucional i, sobretot, de les entitats culturals privades. Poblet, 30-6-1985.

Palma, abril de 1986. Acte d'inauguració del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

sobre *Regulación de las lenguas nativas*, ultrapassat ja per totes les accions portades a terme des de casa nostra.

El 1976 el govern Suárez i la democràcia posen en ús a casa nostra la cooficialitat. Des del punt de vista lingüístic, es reconeixerà la cooficialitat de les dues llengües docents i administratives. El BOE del 8 de gener de 1977 publicarà la Llei 17/1977 que farà possible la normalització dels noms catalans al Registre Civil. Aquest any també es publica el *Manifest per l'ús oficial del català als Països Catalans* del Congrés de Cultura Catalana, que és signat per 399.422 persones. Es crea a Mallorca l'Assemblea d'intel·lectuals, artistes i professionals de les Illes. Hom voldrà aconseguir, com a punt fonamental, la normalització de l'ensenyament; per això mateix, arreu de Catalunya apareixeran escoles catalanes: A Perpinyà, La Bressola; a Palma, Mata de Jonc i a Castelló, El Rotgle. Més de 160 programes en català es realitzaran a diverses emissores d'arreu del nostre territori. Però, no és fins el 1979 que el govern espanyol publica el Reial Decret

que incorpora el català al sistema d'ensenyament de les Illes i del País Valencià. Un any abans, el 1978, s'havia dictat la Llei sobre les Reials Ordenances de les Forces Armades que prohibia l'ús del català dins l'exèrcit.

Quant als esdeveniments polítics espanyols dels anys vuitanta, el 23 de

febrer del 1981 hi ha l'intent de cop d'Estat del guàrdia civil Tejero. D'altra banda, en 1982, el 28 d'octubre, el PSOE guanya les eleccions generals. Mesos més tard, el govern espanyol socialista fa el decret del 12 d'agost de 1983, en què prohibeix l'etiquetació dels productes alimentaris en català i hi imposa obligatòriament l'ús de l'espanyol. No serà aquest, malauradament, l'últim atac del govern de torn contra Catalunya i el català. Un any després es promulga la LODE, la qual parla de *la formación en el respeto a la pluralidad lingüística y cultural de España*. El govern espanyol autoritza que la correspondència telegràfica internacional es pugui fer en català; i la nova Llei de la Funció Pública declara

que les administracions han de seleccionar personal capacitat en les dues llengües. Pel que fa als mitjans de comunicació, el 4 de juliol de 1985, i gràcies a la iniciativa de l'entitat VOLTOR, la televisió en català, TV3, arriba a les Illes.

L'any 1986 se celebra el II Congrés Internacional de la Llengua

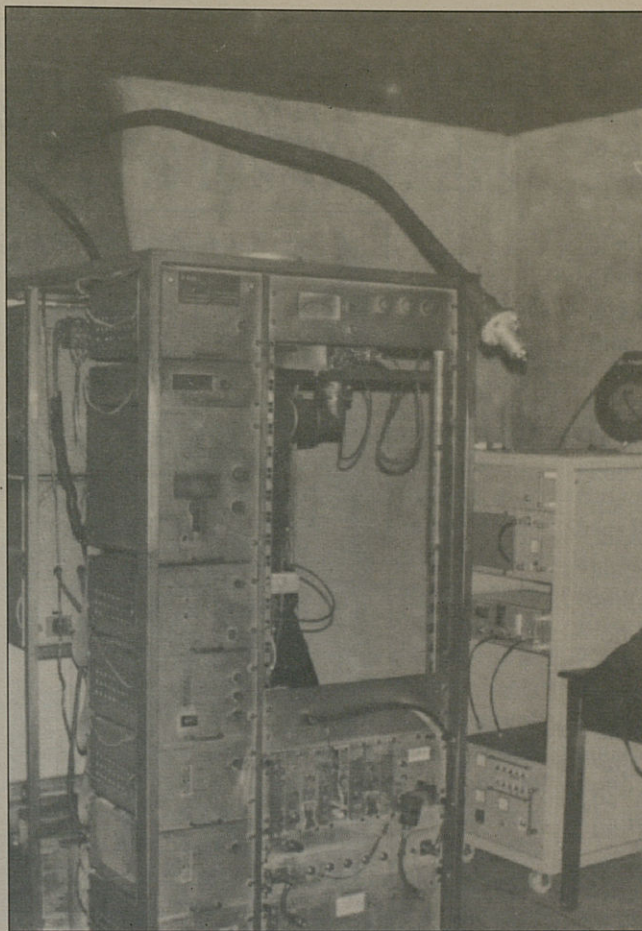
Antoni M. Badia, Joan Miralles i Maria Cardús en l'exposició-homenatge a Mn. Antoni M. Alcover (Manacor, febrer 1986).

Catalana. S'aprova la Llei de Normalització Lingüística, a través de la qual el Govern Balear contreu *l'obligació de fer efectiu l'ús progressiu i normal de la llengua catalana en l'àmbit oficial i administratiu*. El desembre d'aquell any amb el lema *Sí a la llengua*, el Bloc Nacionalista d'Estudiants, el PSM, la Crida a la Solidaritat i l'OCB convoquen un acte nacionalista amb el doble objectiu de protestar per les agressions a la llengua catalana i exigir l'aplicació de la Llei de Normalització Lingüística. Hi ha, també, la Sentència de la Sala 2ª del Contenciós Administratiu de València contra els Estatuts de la Universitat valenciana.

El 1987 es coneixen les dades de *L'enquesta sociolingüística a la població de Mallorca*, feta per un grup d'especialistes de la UIB, on es conclou, entre d'altres, que la població mallorquina és majoritàriament cata-

lanoparlant i que és analfabeta en la seva llengua per motius genocides. Aquest any el *Diari de Barcelona* torna a aparèixer escrit íntegrament en català i juntament amb el diari *Avui* es distribueixen a les Illes. És també l'any en què l'OCB celebra el seu vint-i-cinquè aniversari. L'Ajuntament de Palma aprova en sessió de dia 26 de març el Reglament de Normalització Lingüística.

Un any més tard, el 1988 les Illes celebraran els 10 anys d'Universitat —després d'una llarga etapa sense—, els estatuts de la qual fixaran que ha de ser una institució lligada a la realitat històrica, social i econòmica del País. I el 30 de juny el Tribunal Constitucional espanyol fa conèixer la sentència del 23 del mateix mes en què anul·la quatre articles de la Llei de Normalització Lingüística de les Illes Balears. Concretament els articles 13,

El 22 d'abril del 1989 calaren foc a les instal·lacions del repetidor de TV3 a Alfàbia.

En 1989 l'OCB demanava que Ràdio 4 fos l'emissora pública autonòmica de les Illes Balears. Dos anys més tard el PSOE tancava Ràdio 4, evidentment, emissora que emetia en català.

20.2, 5.2 i 7.1, els dos darrers ja havien estat declarats inconstitucionals a la Llei de Normalització del Principat. Aquest any, també, les Illes reben l'e-

missió de Catalunya Música.

El 1989 els pressupostos generals de la CAIB recollien una esmena del grup Mixt al projecte de Govern i hi afegien 8 milions, per tal d'augmentar l'oferta d'emissió en català, tant de TV3 i Canal 33 —el primer trimestre d'aquest any ja es rebia a Mallorca—, com de les ràdios, mitjans de comunicació que ja arribaven a bona part del nostre territori nacional. El 22 d'abril del 1989 Jaume Martorell, anticatalanista militant, cala foc a les instal·lacions del repetidor de TV3 a Alfàbia. El mateix mes d'abril el Parlament de les Illes Balears aprova per majoria una Llei de la Funció Pública consensuada amb el Grup Parlamentari d'U.M i del PSOE, on estableixen que el coneixement de l'espanyol ha de ser un requisit *sine qua non* per a accedir a la funció pública; per contra, el coneixement de la llengua del país s'hi compta solament com un mèrit més, entre d'altres. El Consell Insular de Mallorca el 2 de

maig aprova el seu Reglament de Normalització Lingüística. Encara ara aquesta institució no fa una prova d'accés específica i obligatòria, que avalui la competència lingüística del funcionari en la llengua del País. El 5 de setembre d'aquest any, els telespectadors del País Valencià que volgueren, com els era habitual, connectar el seu televisor amb TV3 reberen les imatges de la carta d'ajust de la TVV-Canal 9; el Ministeri de Comunicacions espanyol havia concedit a la TVV les mateixes freqüències que a TV3. El ministre Barriónuevo declarava que *no es que TVV haya cogido una frecuencia que antes otros tenían, sino que ha sucedido exactamente al revés*. El govern espanyol socialista aprova el reglament del registre mercantil, segons el qual les inscripcions s'han de fer en espanyol. D'altra banda, a

Mallorca l'OCB demanava al cap de Ràdio Nacional d'Espanya, Enric Sopena, que Ràdio 4 fos l'emissora pública autònoma de les Illes Balears. El 1991, dos anys més tard, el PSOE tancava Ràdio-4, evidentment, emissora que emetia en català.

En 1990 a Mallorca s'amplia la recepció de mitjans de comunicació en català, gràcies al fet que es connecta, per una banda amb Ràdio Associació de Catalunya i de l'altra amb TVV-Canal 9. Tot i això, amb la decisió del PSOE de donar via lliure a les televisions privades, hi ha a casa nostra una veritable invasió de canals en espanyol. El 29 de novembre, la CAIB, mitjançant el Decret 100/90, regula l'ús de les llengües oficials a l'Administració d'aquesta Comunitat Autònoma: L'article 2 de l'apartat II fa esment al fet que aquest organisme *ha d'emprar el català per a les seves relacions*, però hi afegeix tot un seguit de condicionants. A l'article 26 estableix la pràctica obligatòria del coneixement de la llengua catalana. Actualment, ni hi ha cap prova avaladora que garanteixi que els funcionaris públics són competents en la llengua del país, ni el seu ús és ni prop fer-s'hi general dins les dependències de la institució.

Des del 1991 Catalunya Ràdio es rep també a Mallorca. Aquest any, els bisbes de Tarragona, Vic i Solsona en el *Full Diocesà* convidaren a la reflexió els feligresos, i sota el títol *D'on venim, cap on anem* apel·laren a la consciència històrica del nostre poble, tot manifestant que *és un caliu que no podem deixar apagar mai*. Aquestes declaracions desencadenaren la fúria d'alguns polítics i intel·lectuals espanyols. □

BIBLIOGRAFIA

- APLEC (1991): *Un puput de cresta molla. L'anticatalanisme a Mallorca: noms, llinatges i fotografies*. Edita M. Joan. Palma.
 ARXIUS VOLTOR, S.A.
 FERRERIGIRONÈS (1985): *La persecució política de la llengua catalana*. Edicions 62. Barcelona.
 GUARDIOLA, C.J. (1980): *Per la llengua*. Ed. La Magrana. Barcelona.
 MIRALLES, J. (1989): «La llengua catalana a Mallorca (1229-1986)». *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*. Volum. VIII. València.
 MIRALLES, J. (1991): «Illes balears. Les llengües». *Gran Enciclopèdia de Mallorca*.

Biblioteques Municipals

CORT
Pça. Cort, 1
c.p. 07 001

SON RAPINYA
Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS
Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL
Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA
Barranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS
Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI
Bauçà, 31
C.P. 07199

ARENAL
Pça. Gaspar Rul·lan
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA
Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA
San Joaquín, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU
Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA
Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT
Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR
Xadó, 7
C.P. 07008

SANTA CATALINA
Fàbrica, 34
C.P. 07013

L'OLIVAR
Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTECES

MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

Història econòmica del turisme a les Balears

ESTEVE BARDOLET

Després de vint-i-cinc anys de predomini de l'activitat turística en la vida econòmica balear, és hora d'historiar el que ha representat el turisme a les Illes, almenys des d'una perspectiva econòmica.

Base de dades

Des de la creació del Foment del Turisme de Mallorca en 1905 al si de la Cambra de Comerç de Mallorca, passant pels estudis valuosos realitzats per un equip d'economistes patrocinat per la Cambra, fins a la labor pionera de les publicacions de la Banca March i Sa Nostra,(1) la consolidació de la Universitat de les Illes Balears i la presència de la Conselleria de Turisme del Govern Balear, ha existit una im-

portant contribució i investigació de temes turístics a les nostres illes.

Podem començar parlant d'aquesta **primera etapa** amb documents de l'extingida Organización Sindical, seguir amb les estadístiques de viatgers hostatjats en hotels de les Balears que publicava anualment la delegació provincial del ministeri responsable del turisme espanyol (publicació que ha mantengut l'actual Conselleria de Turisme, seguint la mateixa línia bàsica), continuar amb les estadístiques nacionals (però regionalitzades) del Instituto Nacional de Estadística, i arribar a un altre nivell de coneixement del fenomen turístic gràcies a la labor de professors de la UIB,(2) i obres com *El*

turismo en las Baleares (1981), la sèrie anual sobre *El Gasto Turístico en Baleares*, el *Llibre Blanc del turisme a les Balears*, les *Consecuencias sobre el sector turístico en Baleares por la incorporación al Mercado Unico Europeo* i el *Plan del Marketing Turístico 91-93*.(3) Si exceptuam algunes coses que es fan a Canàries i a Catalunya, Balears és la comunitat autònoma que, amb gran diferència, publica més informació sobre turisme i la que hi dedica més estudis.

El segon nivell d'investigació i coneixement representa una passa important en relació al tradicional coneixement estadístic d'oferta i demanda turístiques. En aquesta **segona etapa** (de 1981 ençà) s'ha avançat molt en el descobriment del grau de satisfacció de la clientela turística a les Balears, especialment gràcies a l'estudi sobre *El Gasto Turístico* ja esmentat i que en certa manera suposa la continuació d'altres estudis anteriors efectuats pel Foment de Turisme de Mallorca.

També pertany a aquesta segona etapa la inquietud pels *Impactos económicos, sociales y medioambientales del turismo en Baleares*, títol d'una publicació de la Universitat de les Illes Balears. Finalment, aquesta segona etapa es caracteritza per l'aprofundiment en els estudis de zones geoturístiques (com la Platja de Palma) patrocinats per la Cambra de Comerç, i per l'impuls de l'ensenyament del marketing turístic a la UIB i a l'Escola de Turisme, escola que

En 1950 la distribució de la població activa per sectors econòmics, era: el 25%, serveis o terciari; el 30%, industrial i construcció o secundari; i el 45%, primari o agrícola i ramader. En 1991 ha estat, respectivament, el 67%, 27% i 6%.

depèn de la Universitat i de la Conselleria de Turisme.

En una **tercera etapa**, tot just iniciada, cal preveure una major atenció als temes econòmico-turístics, com poden ser la balança de pagaments turística de Balears, la rendibilitat social del turisme, les estructures de costos dels sub-sectors turístics de Balears davant els països competidors, i els transports de Balears en el Mercat Únic Europeu. En aquesta nova

Balears és la
comunitat autònoma
que, amb gran
diferència, publica
més informació sobre
turisme i hi dedica
més estudis.

dimensió dels estudis sobre turisme, que corresponen millor a una fase de maduresa del producte que a una anterior de creixement, cal destacar l'aportació a un d'aquests temes del catedràtic Eugeni Aguiló, del Departament d'Economia Aplicada de la UIB, titulada *Una estimación de la rentabilidad social del turismo* i publicada a *Papeles de Economía Española* de la FIES, en un número monogràfic sobre les Balears. Aquest número és un veritable compendi dels estudis turístics efectuats en 1990, a més d'altres treballs econòmico-socials.

Interpretació dels fets

El turisme no ha transformat solament els mitjans de vida de les Balears tradicionalment agrícola-ramaders, sinó també la societat balear, la seva escala de valors i la seva pròpia identificació, i no ha fet superar les variants insulars que dificulten el procés d'integració com a comunitat balear.

Abans de resumir l'evolució turística en els darrers quaranta anys és precís partir del fet insular per com-

Balears ha deixat de ser la destinació turística d'estiu i d'hivern dels anys 50 per esdevenir una destinació de "sol-i-platja" d'estiu causant de la majoria dels desequilibris que pateixen les illes.

prendre la importància d'allò que ha succeït a les Balears. La insularitat, a més d'un atractiu turístic permanent, és una limitació de la diversificació de les activitats econòmiques d'una regió. Sols una activitat econòmica que "desitja" aquest atractiu i que es pot "saltar" la limitació geogràfica, podrà arribar a tals cotes de desenvolupament a l'arxipèlag balear: *el turisme per via aèria*.

Aquest somni es va fer realitat

quan coincidiren diverses *circumstàncies històriques i tecnològiques dels anys 50*: la nova era post-bèl·lica a Europa, la necessitat de divises de la dictadura franquista, la moda del Mediterrani i del "sol-i-platja", i l'ús de l'avió a reacció en el transport aeri. Balears va ser un centre d'atenció i inversió, amb destinació turística, de potents inversors-comercialitzadors europeus i s'autoengendrà la primera

generació d'empresaris turístics (primer a Mallorca, després a Eivissa, i més tard a Menorca). La riquesa creada i l'especulació desfermada dels anys 50 als 70 no tenen ni tendran, possiblement, comparació amb altres oportunitats històriques, fins al punt que no és exagerat establir una *similitud entre el que ha suposat el turisme a les Balears i el que en altres països va ser l'explotació dels pous de petroli*.

Però encara hi ha més: a diferència d'altres illes mediterrànies, les Balears s'obriren completament al turisme, sense reserves ni desconfiances, i de ser zona d'emigració va passar a ser lloc d'immigració espectacular de mà d'obra, abans de consolidar-se la nova burgesia fruit del benestar econòmic; immigració que, posteriorment, ha estat un altre obstacle per a la major integració social necessària en aquests moments en què cal prendre decisions polítiques transcendents per al futur de la societat balear.

De 1950 a 1990

Per tenir una idea en xifres del que és i ha estat el turisme en la nostra vida econòmica, hem de retrocedir al 1950, primer any en què disposam de dades representatives:

a) La població de les Balears en 1950 era de 341.450 habitants de dret, i en l'actualitat és de 702.775.

En 1950 la distribució de la població activa per sectors econòmics, era:

- del 25% en el sector de serveis o terciaris,

- del 3% en l'industrial i la construcció (secundari),
- i del 45% en el primari o agrícola, mentre que al 1991 s'estimen aquests percentatges en

- 67% en el sector terciari,
- 27% " " secundari, i
- 6% " " primari.

Veim, doncs, que l'efecte de l'expansió

L'expansió del turisme
i la seva distribució
per sectors econòmics
arriba a les majors
cotes del
desenvolupament en el
sector terciari, igual
que en els països més
pròspers.

sió del turisme en la població i la seva distribució per sectors econòmics arriba a les majors cotes de desenvolupament en el sector terciari, igual que en els països més pròspers, però amb una diferència notable: les Balears no han passat per la fase intermitja del desplegament industrial sinó que el salt ha estat més traumàtic, sense que el temps hagi permès cristal·litzar una

burguesia industrial, bàsica per a l'articulació d'una classe empresarial qualificada i culta.

La classe empresarial del sector turístic ha estat autodidacta, treballadora i amb gran sentit del negoci, però poc qualificada per als reptes actuals. Afortunadament, el relleu generacional que ja s'està produint dona pas a una nova classe empresarial moderna i amb millor nivell de preparació acadèmica. No obstant això, hi ha notables excepcions en aquesta simplificació explicativa, perquè una part de l'empresariat pioner ha estat de nou leader en l'exportació *know-how* i en les inversions hostaletes a l'estranger i a altres punts d'Espanya.

b) L'evolució del nombre de visitants mostra aquestes fites:

- 1950: 98 mil turistes,
- 1960: uns 400 mil,
- 1970: 2'3 milions,
- 1980: 3'6 "
- 1990: 6'5 "

Veim que el boom experimentat a partir dels anys 60 correspon a la popularització del viatge en "avió a reacció". A partir de 1990 s'inicia un estancament del creixement per motius de la crisi econòmica mundial i, especialment, per l'encariment dels nostres preus extra-hostalers en relació a altres destinacions competidores, en particular les situades fora de la CEE. Entram, per tant, en la fase de maduresa del producte, dit en termes de cicle de vida, que pot ser combatuda solament per mitjà de la millora de la

Extracte de les Bases de la convocatòria 1993

- 1a. Edició del llibre guardonat.
- 2a. Edició i coordinació per mitjà de canals editorials adients. Cent exemplars seran lliurats a l'autor premiat.
- 3a. L'autor cedirà els drets de la primera edició a favor de la Comissió Organitzadora.
- 6a. Integraran el jurat: Carles Miralles, Maria M. Marçal, M. Isabel Pijoan, Isidor Consul, Antoni Pladerall, Joan Maluquer i Aleix Clos.

Les bases són a disposició dels interessats a la redacció d'EL MIRALL.

 Punt de Partida
AMADEU OLLER
 Per a poques i moltes gentes

CONSTITUCIÓ, 17
TELÈFON 421 65 50
08014 BARCELONA

29 CONVOCATÒRIA
 Termini: 10 gener 1993

INFORMACIÓ I BASES:
 Parròquia SANT MEDIR

EDICIONS DE LA MAGRANA

qualitat, la creativitat i la innovació (diversificació), i la reducció de costos.

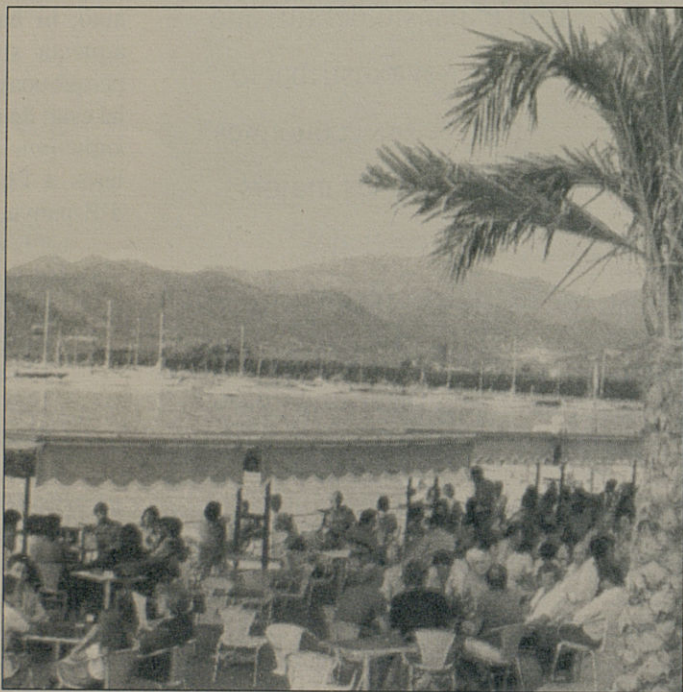
El turisme ha resistit bé crisis anteriors, com la del petroli i la del Golf, entre altres, però ha demostrat una dependència excessiva dels fluxos del turisme britànic (el turisme alemany, encara que de 1990 ençà és el més nombrós, a causa de la seva estabilitat no ha produït desequilibris en l'oferta). Els alts i baixos en el nombre de turistes procedents del Regne Unit, d'una banda per raó de les variants de la seva economia i de l'altra per la política dels mateixos Tour Operators, han motivat reaccions poc realistes per part de l'oferta d'allotjament balear, és a dir, la construcció de places hostaleres i extra-hostaleres, fins al punt d'arribar a excessos d'oferta com els actuals propiciats també per l'aprofitament d'uns drets adquirits davant el canvi de legislació turística (Lex Cladera) més estricta i limitativa per a les construccions d'escassa qualitat.

Els límits d'ús potencial turístic a les Balears són ja més de mig milió, és a dir, ens apropam a la proporció 1/1 amb els llits dels residents de dret. Aquesta càrrega sobre les estructures de la Comunitat Autònoma s'uneix a la càrrega medioambiental que representa la massa afegida de població que es concentra a les costes i que, a més, presenta un grau d'estacionalitat important (en quatre mesos d'estiu es concentra el 63% de les arribades de turistes).

c) El problema de l'estacionalitat és el més greu que té plantejat el nostre sector turístic des dels anys 70 i, per tant, el causant de la major part dels desequilibris que patim a pesar de l'èxit assolit. Balears ha deixat

paulatinament de ser una destinació d'estiu i d'hivern a partir dels anys 50, per esdevenir una destinació de "sol-i-platja" d'estiu, malgrat els esforços de les entitats públiques i privades per evitar-ho.

L'apropament d'altres destinacions competidores al mercat emissor d'Europa gràcies a l'abaratament del transport aeri i al mateix excés d'oferta general en aquells països, ha mermat

El ingressos del turisme a les Balears són de l'ordre dels 400 mil milions de pessetes i han permès que els illencs ocupassin el primer lloc de la renda per càpita a Espanya.

No basta millorar la qualitat dels serveis, no n'hi ha prou amb millorar les instal·lacions ni potenciar la formació professional, sinó que fa falta qualche cosa més i més costosa: la protecció del medi ambient.

la clientela turística de les Balears fins a reduir-la en un simbòlic 11% del total d'arribades anuals, que són les arribades que corresponen als mesos d'hivern (de novembre a març).

I malgrat això, l'oferta d'allotjament ha doblat de 1970 a 1990 per a un tipus d'explotació dedicada al turisme no hivernal, la qual cosa fa que no existeixin els requisits bàsics que assegurin la rendibilitat, la qualitat

i la feina fixa, tot i que aquí també hi ha notables excepcions.

El baix nivell de professionalitat resultant d'unes ocupacions discontinües del personal del sector turístic i la necessitat de rendibilitzar en pocs mesos tot l'exercici comptable de l'any natural, unit a l'estat d'envelliment de les instal·lacions d'allotjament (promig de vida de gairbé 25 anys), està produint una distorsió del mercat amb preus d'allotjament a la baixa i altres a l'alça en l'oferta complementària. És a dir, es produeix una oferta sotmesa a la pressió de l'intermediari (Tour Operator) i una altra complementària que tracta amb clients individuals i amb llibertat per fixar els marges

complementaris, dins el marc de la competència del ram.

d) L'èxit de les Balears com a destinació turística dels *vacacionistes* europeus que cerquen "sol-i-platja" no té precedents en la història del turisme popular. Els ingressos del turisme a les Balears són de l'ordre de 400 mil milions de ptes/any 1991, i en les últimes dècades ha estat la font de riquesa que ha elevat la renda per càpita dels residents al primer lloc del *ranking* de les CC.AA. espanyoles amb 1'7 milions de ptes/any 1991, per damunt de la mitjana de la CEE. En 1975 Balears ocupava el 4t lloc en el *ranking* de renda per càpita, darrere el País Basc, Catalunya i Madrid. Si ens

referim a 1960, ocupava el lloc 15è d'entre les províncies espanyoles.

El plantejament de l'"èxit" d'aquest apartat respon a la necessitat de qüestionar l'ús i destí de les plusvàlues generades per la societat balear de 1950 a 1990. Podríem distingir dos períodes. El primer, que faríem acabar devers 1980, representa l'època en què les Balears amortitzen el deute contret amb els Tour Operators i el sistema financer nacional en construir la major oferta hostalera del país i del Mediterrani occidental.

Durant gairebé 30 anys d'història del nostre turisme, no sols no ha existit una planificació urbanística i del territori per al desplegament harmònic del turisme a les costes de les

econòmic. D'una part, s'ha disparat la competència turística d'altres indrets i el nostre arxipèlag ha deixat de ser l'única destinació amb capacitat d'acollir un turisme massiu i popular en el Mediterrani occidental per mitjà del paquet "avió més hotel". Encara més important és l'entrada d'Espanya a la vida democràtica i l'abandó del dirigisme econòmic, la unió amb la CEE, i les noves estructures de costos del sector turístic a Espanya, i, per tant, a les Balears, que han significat l'encariment relatiu de la nostra oferta turística per als nostres tradicionals clients europeus.

Però la cosa més remarcable dels últims anys ha estat la presa de consciència col·lectiva de la societat balear

rar la qualitat dels serveis turístics, no n'hi ha prou en millorar les instal·lacions obsoletes ni potenciar la formació professional sinó que fa falta alguna cosa més i més costosa: la protecció del medi ambient. És possible finançar els factors de l'èxit esmentats abans, però el finançament de la conservació de l'entorn natural de Balears és i serà la càrrega més feixuga per a la societat illenca i de tal pes que només amb ajudes de la CEE podrà ser alleugida.

La destinació turística "europea" que a l'any 2000 pugui ofertar una àrea insular no allunyada del continent, amb estructures modernes, amb seguretat ciutadana i un entorn preservat, tindrà l'èxit assegurat, al marge d'una major o menor carestia de l'oferta turística. Aquesta destinació

El turisme ha resistit bé crisis com la del petroli i la del Golf, però ha demostrat una dependència excessiva dels fluxos dels turistes britànics.

Balears, sinó que tampoc ha existit l'instrument financer de canalització de plusvàlues per a la revalorització de solars i terrenys que permetés afavorir els veritables empresaris (necessitats de finançament) i retingués a les Balears els guanys dels especuladors (molts dels quals no són residents a les Illes). Aquest tema, que a partir de 1980 ja és "història", va ser tractat meritòriament, però sense aprofundir, en el Primer Congrés Turístic de Mallorca de 1979.(4)

L'etapa de 1980 fins als nostres dies presenta un nou escenari polític i

sobre l'impacte del turisme en l'ecologia i els recursos naturals de les Balears,(5) un impacte que provoca el sentiment o la creença d'haver tocat fons.

La clau del futur

Davant l'aturada del creixement quantitatiu, la menor despesa en termes reals (pessetes constants) del turista a les Balears i l'esgotament d'alguns recursos naturals bàsics (aigua potable, boscos, paisatge...), el repte que les Illes han d'afrontar és molt seriós. No és suficient reduir l'oferta d'allotjament, no basta millo-

Els llits d'ús potencial
turístics a les Balears
són ja més de mig milió,
és a dir, ens apropam a
la proporció 1/1 amb els
llits dels residents de
dret.

ideal poden ser les Balears. El futur està en la nostra butxaca. □

NOTES

- (1).- *La evolución económica de Baleares*, publicació anual de Banca Catalana i Sa Nostra. Conté una important anàlisi del turisme (des de 1989 per l'economista Miquel Alenyar).
- (2).- Juntament amb l'autor d'aquest article, investiguen en turisme: Eugeni Aguló, Antoni i Francisco Sastre, del Departament d'Economia Aplicada de la UIB.
- (3).- En col·laboració amb T.H.R. (Consultors Turístics).
- (4).- Conscient de la importància del tema, vaig dedicar-li un apartat en la meua primera publicació sobre turisme, *El turismo en Baleares* (Banca March, 1980). Aquest estudi va ser el primer intent de descripció de la realitat del fet turístic.
- (5).- Un dels temes d'un seriós intent per historiar el turisme, en l'edició d'agost-setembre 1990 de la revista *Estudios Balears*, de la Conselleria de Cultura del Govern Balear.

Territori: vint anys d'espera

JAUME CARBONERO I MALBERTÍ

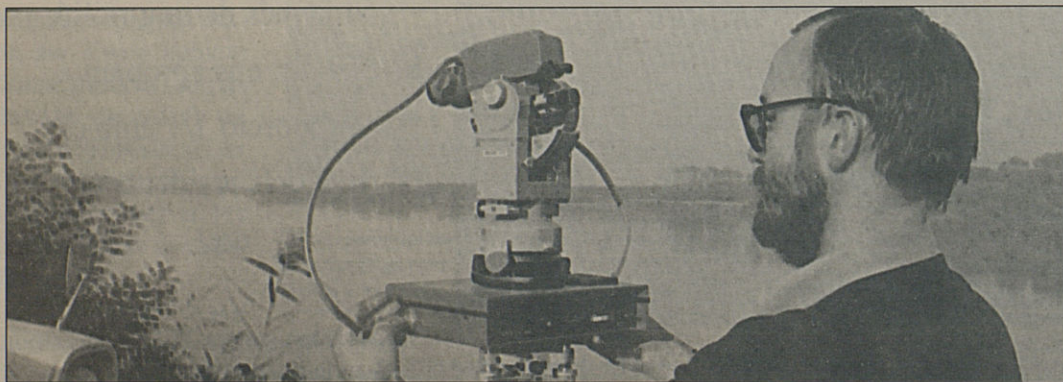
Tal volta l'actual manca de debat urbanístic i territorial i l'absència de la planificació més necessària, pot fer semblar que aquest tema mai no ha tingut a la nostra Comunitat el protagonisme que per la seva importància medio-ambiental, social i econòmica es mereix.

Vint anys no són res i són molt. És molt poc temps per haver consolidat un gran caramull d'expectatives urbanístiques, sobretot turístiques, seguint la lògica del mercat, és a dir, ocupant aquells espais més rendibles

Equilibrar el territori
mitjançant una
planificació tipus
Directius, significarà, la
faci qui la faci, posar
límits a determinades
actituds, a tipus
d'actuacions negatives.

feien d'aquest Pla més que un instrument planificador, un intent de legalitzar les tremendes expectatives que hi havia. Doncs, des de fa vint anys, res més. Però, les expectatives sí que s'han consolidat, seguint el Pla Provincial o no. En molts de casos les previsions d'urbanització ni tan sols han estat suficients i per tant al final encara sembla, amb una visió esquemàtica d'aquests anys passats, que tant debò s'hagués complert el Pla Provincial. Estarfem en certs aspectes en millor situació.

Aquesta visió derrotista no ens pot fer oblidar que s'ha aconseguit que no s'urbanitzés sa Dragonera, ni es Trenc, i que a la fi tinguem un inventari d'espais protegits o quasi. Però allò cert és que s'ha imposat un model de creixement de tipus dur,

Per a la descripció i posterior ordenació del territori són precisos els instruments i les tècniques adequades.

a curt termini. I és un període massa llarg perquè no hi hagi hagut, que tan sols, l'inici d'un instrument que permeti fixar les regles de joc d'aquest creixement, d'acord amb les tècniques de política urbanística conegudes i que són presents a la majoria d'activitats econòmiques plantejades de forma racional.

I aquesta contradicció no ho és tant si es pensa que precisament una planificació racional mai no hagués donat com a resultat el desgavell actual. Per tant, si es volia el segon es

obvi que no es podia fer allò primer.

Precisament al 73 es va aprovar el Pla Provincial D'Ordenació de les Balears, instrument que volia ordenar, des de les premisses d'una utilització massiva del litoral, el creixement urbanístic de les illes. La primera reacció dels estaments culturals i professionals va ha esser d'escàndol. Temes com la delimitació per urbanitzar sa Dragonera, les enormes expectatives de creixement, les possibles urbanitzacions a solars rústics (excedents de baixa densitat)

amb ocupació i/o destrucció dels nostres millors i més valuosos recursos i que, com ja s'ha dit molts vegades, són de molt difícil o impossible reconversió.

S'ha construït l'autopista central, paradigma del model de desenvolupament de concentració, s'ha urbanitzat, amb edificis i instal·lacions excessives, la gran majoria de les nostres platges utilitzables, s'ha trencat per sobre-explotació l'equilibri de les reserves d'aigua i s'ha posat en marxa l'operació per ocupar el que queda: el camp i la mar.

És trist que fins i tot els mínims intents planificadors que surten del govern poden lesionar la dinàmica del més i més. Són immediatament paralizats i desacreditats. Encara que sembli mentida, i a mi m'ho sembla, el Parlament de les nostres illes en aprovar la llei d'Ordenació Territorial exigí al nostre executiu la redacció immediata d'unes normes d'ordenació territorial. Han passat nou anys, i les carreteres, les urbanitzacions, les incineradores, els abocaments, les pedreres, la construcció de sòl rústic s'han seguit realitzant sota la lògica de l'expansió urbanística, teòricament incontrolada però, sense dubte, amb la voracitat característica de les nostres lleis econòmiques: el màxim benefici en el més curt termini.

I no s'han iniciat les directrius ni sembla que es vulguin enllestir, però és precís insistir. La visió negativa del present, la rapidesa increïble amb què s'ha produït el canvi i la insistència de les forces polítiques i econòmiques conservadores a seguir creixent, a pesar del fet que ja queda molt poc, a pesar de la crisi del model turístic

A l'exigència de
planificar, s'hi afegeix
ara un imperatiu,
producte de la situació
a la qual s'ha arribat:
aturar.

vigent, a pesar de tot, no hem de pensar que això no té remei. Possiblement hi ha qüestions que en tenen poc o que és molt difícil, però allò que ve, allò que pot venir sense planificació, sense debat, segur que encara serà molt pitjor. ¿O és que no es veuen ja a l'horitzó les noves tèrmiqes, les potabilitzadores, les incineradores, els ports esportius, les urbanitzacions dins sòl rústic, les noves i més concentrades i saturades carreteres? A pesar de tot, hem de seguir exigint que es compleixi la llei, i que s'obri un debat sobre el contingut de les directrius. Sobre el

model de futur que volem.

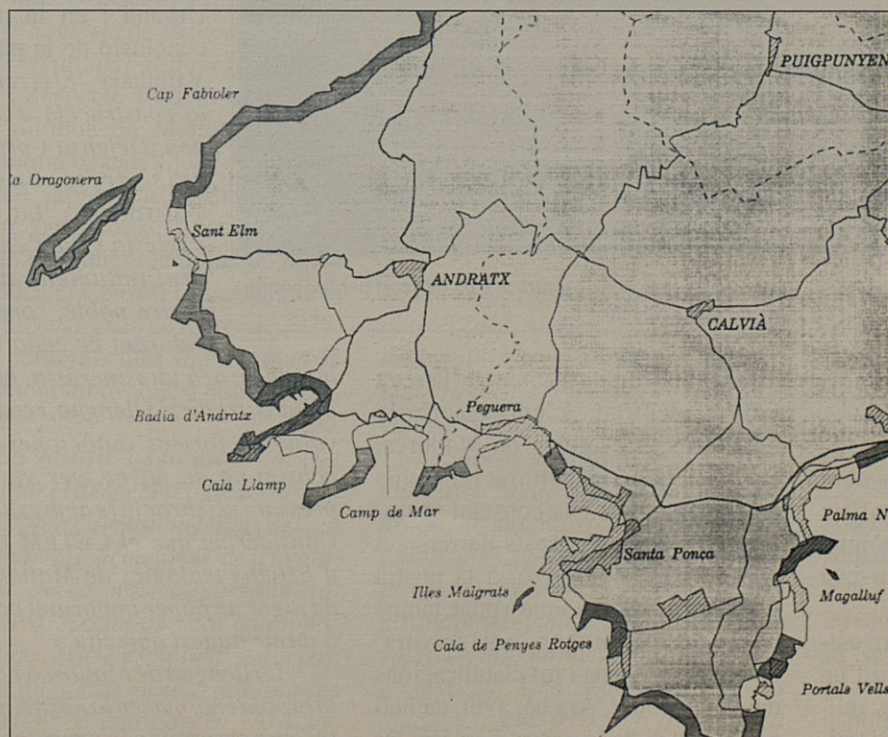
I a ningú no se li escapa que equilibrar el territori mitjançant una planificació tipus Directius significarà, la faci qui la faci, posar límits a determinades actituds, a tipus d'actuacions negatives que avui troben un marc de subsistència en la liberalitat existent. Fins i tot el més important sector econòmic de la nostra comunitat està demanant, exigint, que es planifiqui la seva activitat des d'òptiques urbanístiques amb el fi de poder assolir nivells de demanda més solvents i aturar la degradació físico-econòmica a la qual hem arribat en aquests vint anys de posar en el mercat turístic més i més productes sense que importin les conseqüències.

De tot això es dedueix una conseqüència immediata. A l'exigència de planificar, tan repetida que ja avorreix, s'hi afegeix ara un imperatiu, producte de la situació a la qual s'ha arribat: aturar.

Per reflexionar, per debatre, per posar límits i fixar intensitats és necessari aturar l'accelerada carrera existent. És precís fixar una moratòria

que permeti, en primer lloc, garantir que es prenen seriosament les obligacions legals de planificar, no seguir amb l'oberta il·legalitat existent; i en segon lloc, no anar més enllà de la ja molt complicada situació actual.

És possible que si esperem, el títol d'aquell magnífic oli d'Àngel Pascual mostrant la costa de l'illa d'Aucanada, "Encara resisteix", ja no tingui sentit. La derrota serà irreversible. No podem esperar més. □

En 1973 es va aprovar el Pla Provisional d'Ordenació de les Balears, instrument que volia ordenar, des de les premisses d'una utilització massiva del litoral, el creixement urbanístic de les illes.

Jaume Carbonero i Malberti és arquitecte

L'Església de Mallorca en la transició política i en el context sociocultural i autonòmic actual

JOAN BESTARD I COMAS

Des de la conquesta de Mallorca pel rei Jaume I (1229) fins als nostres dies, el factor religiós ha jugat un paper decisiu en la identificació de la nostra comunitat illenca. La fe cristiana ha contribuït a donar fisonomia pròpia a la gent que viu a Mallorca. En la configuració del poble mallorquí, per raons històriques i culturals, el cristianisme ha estat un element decisiu. Però, com en totes les societats modernes, a partir del segle XIX, la influència cristiana en la cultura mallorquina va disminuint i perd, sens dubte, el protagonisme que va tenir en èpoques anteriors, sobretot en l'època medieval.

Sobre el fenomen "Església - política - identitat cultural i autonòmica a l'Illa de Mallorca", desitjaria formular els següents punts:

1.- L'Església de Mallorca valora molt positivament el fet polític democràtic i el fet polític autonòmic, havent contribuït eficaçment a la seva consolidació.

Avui l'Església catòlica, establerta a Mallorca, se sent hereva d'un bon grapat de bisbes, preveres, religiosos, religioses i laics que s'identificaren amb el nostre poble i estimaren de cor la seva llengua i cultura, con-

L'Església de Mallorca, en la transició política, s'ha esforçat per ser enmig del poble un signe de reconciliació.

tribuïnt així al retrobament de la seva pròpia identitat. L'encarnació de l'Església en el poble de Mallorca, promocionant la cultura i llengua pròpies, ha estat una constant sociològica al llarg d'aquests darrers set segles. Tot i amb això, a la nostra Església, respecte a aquest punt, també hem de lamentar omissions, deficiències i fins i tot claudicacions davant el poder. Ara bé, avui, de bell nou, en el si de la nostra Església, es pot constatar la voluntat decidida de promoure i defensar la llengua pròpia

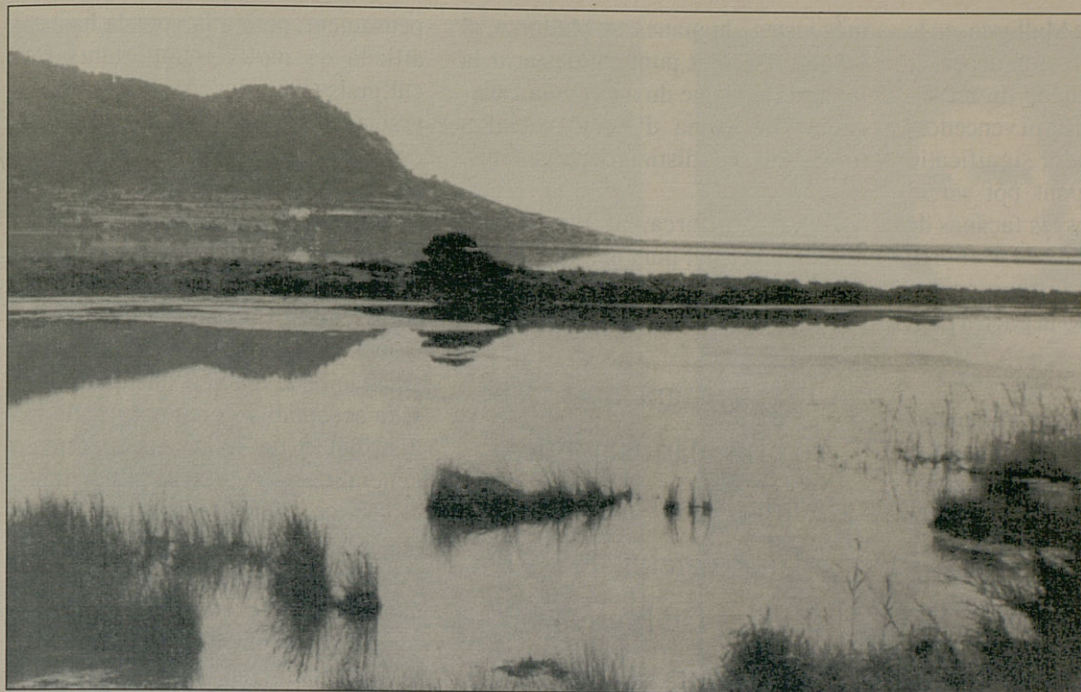
de Mallorca (el català en la seva variant illenca), així com també la peculiar identitat de poble ben diferenciada en el conjunt de l'Estat espanyol.

La nostra Església es va avançar al plantejament autonòmic que figura al Títol VIII de la Constitució Espanyola de 1978. Vet aquí dos clars indicadors que ho demostren:

a) Del 5 al 9 de juliol de 1976 se celebra a la Ciutat de Mallorca una Setmana de Pastoral Urbana i en la primera conclusió de la ponència V titulada: "Els creients en la construcció d'un món nou. Defensa i promoció dels drets humans" s'afirmava: "La nostra Església s'ha d'encarnar profundament dins el nostre poble, coneixent i valorant de cada vegada

més la nostra idiosincràsia, història, cultura, tradició i llengua, recuperant valuoses formes autòctones i descobrint-ne de noves, per viure, expressar i celebrar la fe amb estil propi. Consideram que el CETEM (Centre d'Estudis teològics de Mallorca) ha de jugar un paper important per a dur a terme aquest objectiu.

La llengua de Mallorca ha de ser la pròpia i normal en la nostra litúrgia, tasques pastorals i documentació, sens oblidar que hi ha altres persones que també són Església de Mallorca i que

L'ecologia no és una moda ni un pur folklore, sinó una pràctica eficient de cura per la terra.

encara no s'han integrat plenament dins el nostre poble"(1).

b) El 6 de maig de 1978, a una reunió ordinària del Consell Presbiteral de Mallorca, s'estudia seriosament i en profunditat una ponència que jo mateix present i que duu per títol: *"L'Església de Mallorca davant les noves realitats polítiques del nostre poble"*. Respecte a l'actitud de l'Església catòlica de Mallorca davant l'autonomia balear, aquella ponència doctrinal -aprovada quasi per unanimitat pel Consell Presbiteral- assumia plenament la nota que havia fet pública el Consell Episcopal de la nostra diòcesi, el 26 de febrer de 1978. El dos paràgrafs més significatius de la ponència sobre aquest punt eren els següents:

"La nostra Església local vol encoratjar el despertar autònom del nostre poble i al mateix temps desitja contribuir eficaçment al desenvolupament de la nostra personalitat col·lectiva. Creim que cal continuar treballant, sense escatimar esforços, fins aconseguir unes adequades institucions d'autogovern. Ara bé, consideram que no és missió de l'Església concretar els aspectes

Els partits polítics de Mallorca han estat, en aquesta darrera transició política, respectuosos davant l'Església i davant el fet religiós.

tècnics de l'autonomia per a les nostres Illes. Això és una tasca pròpia dels polítics, economistes, juristes, etc., que l'Església respecta i valora"(2).

"Sabem que l'autonomia no és una tasca fàcil. Comporta un estudi precís de les nostres possibilitats i limitacions, dels nostres recursos i despeses públiques. Endemés, el nostre plantejament autònom, si no vol caure dins un nacionalisme egoista i classista, s'ha d'obrir a tots els immigrants que treballen a la nostra Illa i s'ha de solidaritzar amb els altres pobles de l'Estat espanyol,

sobretot amb els menys desenvolupats"(3).

2.- L'Església de Mallorca ha sabut mantenir durant la transició política una sana actitud d'independència respecte de tots els partits polítics i aquesta independència en cap moment ha significat neutralitat o apatia davant concretes situacions d'injustícia que hagin pogut sofrir sectors marginats del poble balear o del grup immigrant

resident a la nostra Illa.

3.- Els partits polítics de Mallorca han estat fins ara, en general, en aquesta darrera transició política, respectuosos davant l'Església i davant el fet religiós. El tarannà obert i dialogant del bisbe Teodor Ubeda i dels seus equips de govern han facilitat el bon enteniment entre els partits polítics i l'Església. El principi del Concili Vaticà II: *"La comunitat política i l'Església són independents i autònomes, cada una en el seu propi camp"*(4) s'ha complit escrupolosament, a la vegada que es tenia i que es té molt en compte que la comunitat política i l'Església són dues realitats distintes que coincideixen en l'objectiu fonamental de servir l'home.

4.- L'Església de Mallorca, sobretot a través dels seus grups més sensibilitzats (de Càritas, de Justícia i Pau i de Drets Humans) surt sempre en defensa de la persona humana: de la seva dignitat, dels seus drets fonamentals i de les seves legítimes aspiracions. Vol, a més, estar a prop dels més marginats, mostrant-los la seva solidaritat evangèlica.

5.- L'Església de Mallorca, en la transició política, s'ha esforçat per ser enmig del poble un signe de reconciliació. Pera ella no hi ha ni vencedors ni vençuts. Un indicador significatiu al voltant d'aquest punt pot ser el següent: en quasi totes les façanes de les esglésies parroquials de Mallorca s'han esborrat sense traumes les inscripcions referents a la guerra civil espanyola.

6.- A Mallorca, com a Espanya en general, els catòlics no estan agrupats en un partit únic. A Espanya, gràcies a Déu, no hi ha partits polítics confessionals. En nom d'una mateixa fe, els catòlics fan lliurement diferents opcions polítiques. El pluralisme polític dels catòlics a Espanya és un fet. Trobam catòlics en tots els partits de l'arc parlamentari. A més, bastants de líders de diversos partits polítics i també dels dos grans sindicats (UGT i CC.OO.) foren abans dirigents de moviments d'Església, com la JOC i l'HOAC.

7.- A la nostra Illa, Radio Popular de Mallorca, que pertany a la COPE (cadena radiofònica vinculada a l'Església catòlica) ha treballat -tal volta abans més que ara- en la defensa i promoció de la cultura i de la llengua pròpies de Mallorca, cultivant amb esment els nostres valors autòctons. També aquesta emissora ha estat i és sensible davant els problemes ecològics, d'atur i de marginació social que té plantejats la nostra Illa.

8.- A la nostra Església cada dia són mes nombrosos els seglars amb un clar i decidit compromís social, disposats a treballar per unes estructures socio-econòmiques

més justes i humanes. A Mallorca, al voltant d'aquest punt cal destacar la intensa tasca que du a terme la Delegació Diocesana d'Acció social a través dels seus distints departaments.

9.- Mallorca, al llarg de la història, ha estat punt de confluència de diverses cultures i corrents de

A Espanya, gràcies a Déu,
no hi ha partits polítics
confessionals. En nom
d'una mateixa fe, els
catòlics fan lliurement
diferents opcions
polítiques.

pensament, però a la vegada ha estat aïllada de molts i importants fets culturals i històrics. Avui, no obstant, gràcies al fenomen turístic, Mallorca està oberta a tot el món, sobretot als països de l'Europa Central i del Nord. El turisme, sens dubte, ha estat per a nosaltres un vertader i privilegiat mitjà d'obertura a altres pobles i, a la vegada, ha assegurat l'economia illenca i no només al nivell de la subsistència, sinó també al nivell d'una qualitat de vida acceptable i creixent i amb una distribució de renda suficientment generalitzada. A més, per als creients, el fet turístic és també una ocasió magnífica per viure pràcticament l'ecumenisme -és a dir, l'acostament entre les diferents confessions religioses- en un clima de llibertat, de convivència, respecte i ajuda fraterna. Però també el turisme ha comportat importants efectes negatius per a la nostra Illa. Com són, entre altres:

- L'erosió continuada dels signes d'identitat del nostre poble.

- Una baixada considerable en certs valors religiosos i morals de tipus personal i familiar.

- La imposició de criteris purament mercantilistes que fan veure el turista només com a possible font d'ingressos i la indústria turística com un mitjà d'enriquiment ràpid i sense gaire contraprestacions socials ni culturals.

- El desequilibri del repartiment de beneficis entre capital i treball i entre els diversos nivells professionals.

- La configuració d'una classe treballadora amb notable inestabilitat laboral que viu habitualment la tensió del contrast entre el seu món personal i familiar, aclaparat de feina i de limitacions

Escolars interessats per la història cultural i artística de la nostra Església (Seu de Palma, porta de l'Almoïna).

A la nostra Església també hem de lamentar omissions, deficiències i fins i tot claudicacions davant el poder. (A la fotografia, Diumenge de Rams a la Seu de Palma.)

El bisbe Teodor Úbeda el dia que va prendre possessió com Administrador Apostòlic de Mallorca.

econòmiques, i el món turístic en què treballa, on mana l'oci i, freqüentment, l'ostentació econòmica.

- El creixement continuat del materialisme, del consumisme i de l'hedonisme, com a fruit dels doblers fàcils i de criteris estranys acríticament acceptats.

- L'abandonament d'alternatives econòmiques al turisme, almanco parcials i certament d'un elevat grau de qualitat social i ecològica, com l'agricultura, les indústries artesanals i altres que l'experiència ha demostrat viables.

- El fort impacte produït sobre l'ecologia(5).

10.- Les Esglésies de Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera en aquests darrers anys han mostrat una gran sensibilitat per la temàtica ecològica. Dia 15 d'abril de 1990, festa de la Pasqua del Senyor, els tres

Per als creients, el fet turístic és també una ocasió magnífica per viure pràcticament l'ecumenisme en un clima de llibertat, de convivència, respecte i ajuda fraternal.

Bisbes de Balears publicaren un important document titulat: "*Ecologia i turisme a les nostres Illes. Pautes per a una actuació cristiana*". Mai un escrit episcopal a les nostres Illes havia tingut un ressò tan gran als Mitjans de Comunicació Social d'àmbit local i estatal. Dels cinc capítols de què consta

el document, els tres primers ens presenten una anàlisi de la realitat ecològica i turística de les nostres Illes, el quart és una il·luminació bíblica i una fonamentació teològica i pastoral d'aquesta temàtica. I en el capítol quint es donen alguns suggeriments d'actuació proposats des de la fe cristiana. És, en definitiva, el mètode bàsic de la revisió de vida, el mètode del "veure", "jutjar" i "actuar" tan ple de sentit comú i saviesa i que a la vegada resulta tan profitós si s'aplica adequadament.

A Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera, gràcies al turisme, s'ha produït molta riquesa, però en no poques ocasions a costa de la natura. A certs llocs hem destruït irreparablement l'entorn natural i ara fins el mateix turisme perilla. Si continuem fent les coses sense seny, moguts simplement per un afany desmesurat de guanya, ràpidament doblers fàcils,

les nostres Illes no tenen cap futur, sinó simplement present, que en un termini previsible es convertirà en un passat negre i vergonyós.

No hipotequem greument la vida de les generacions futures. La nostra terra solament pot tenir futur si l'administram amb responsabilitat i solidaritat. No hi ha dret que els beneficis els consumiguem avui i les despeses hagin de ser pagades per les generacions venidores. Una herència ecològica, cultural i històrica tan rica com la nostra no la podem fer mal bé, sinó que l'hem de preservar, potenciar i donar a conèixer a tots aquells que ens visiten moguts per la fascinació d'aquestes Illes que són una meravella del Creador.

Ecologia no significa "anti-progrés", sinó progrés fet amb seny. El nostre patrimoni natural: la terra, la mar, el paisatge és molt important i valuós. Si no el protegim, podem acabar amb el turisme i si acabam amb el turisme estroncem la primera font econòmica de les nostres Illes.

Tenen futur les Balears? Sí, en tindran si estimam la natura i sabem dosificar adequadament el progrés,

Estimar la natura
significa, en definitiva,
creure en la dignitat de
la persona humana i
sortir sempre en defensa
dels seus drets
fonamentals.

posant-lo al servei del bé comú, però si solament somiam en un creixement econòmic il·limitat, aquest es convertirà en la nostra pròpia tomba.

Crec que aquesta Carta dels Bisbes de Balears, llegida i estudiada seriosament, ens pot ajudar a estimar més la natura, aquesta natura que no ens engana mai, en la qual res és superflu i sense la qual no podem subsistir.

L'ecologia no és una moda ni un pur folklore, sinó una pràctica eficient de cura per la natura. I estimar la

natura significa, en definitiva, creure en la dignitat de la persona humana i sortir sempre en defensa dels seus drets fonamentals.

Els cristians de les diverses confessions religioses, residents a les Illes de Mallorca, Menorca i Pitiüses, units en un autèntic esperit ecumènic, volem treballar amb lucidesa, constància i sensibilitat ecològica per unes Illes més belles, netes i nostres. Ens hi jugam el futur i un futur no llunyà.

Ciutat de Mallorca,
18 de novembre de 1992

Joan Bestard i Comas, Vicari General del Bisbat de Mallorca i Professor de Sociologia del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca.

NOTES:

(1) "Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca", juliol de 1976, p. 233.

(2) Ibid., maig-juny de 1978, p. 114.

(3) Ibid., gener-febrer de 1978, p. 12 i maig-juny de 1978, p.114.

(4) CONCILI VATICÀ II: "Gaudium et Spes", 76.

(5) Cf. BISBES DE BALEARS: *Ecologia i turisme a les nostres Illes. Pautes per a una actuació cristiana*, pp. 7 i 8.

Les Esglésies de Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera han mostrat una gran sensibilitat per la temàtica ecològica. (A la fotografia, l'església de Sant Carles, a Eivissa.)

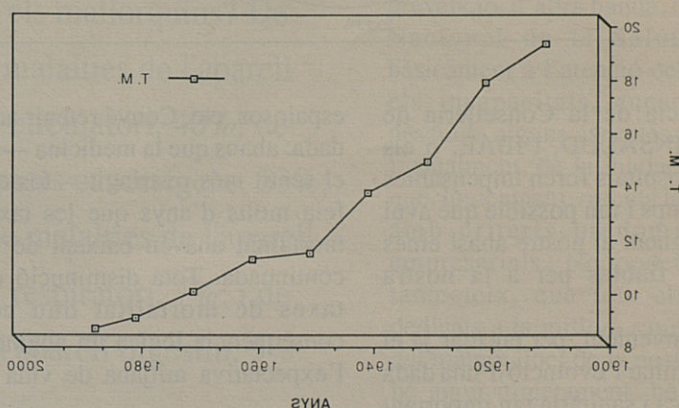
Vint-i-cinc anys de sanitat

FRANCESC BUJOSA I HOMAR

Si aquest article me l'haguessin encomenat fa vint-i-cinc anys, segurament m'haurien suggerit un altre títol: quelcom així com «Vint-i-cinc anys de malalties i de medicina a Mallorca». Ara, no. Ara hom ha de mirar, sobretot, que ni la paraula «medicina» i, menys encara, «malaltia» no hi figurin, a cap rètol. Han canviat —diuen— els conceptes. Parlar de malalties era —afegeixen els moderns— tenir aficats al cap únicament els aspectes clínics i terapèutics dels sofriments humans i oblidar l'etiologia d'aquests patiments i, més encara que la etiologia, la prevenció de la malaltia i l'ameliorament de la salut. Per altra banda, els que eviten parlar de medicina ho fan perquè pensen, i raó no els en falta, que existeix el perill que en utilitzar aquesta paraula limitem la nostra visió exclusivament a la tasca que fan els metges. Afirmen que l'acció social destinada a combatre la malaltia i a promoure la salut és una tasca molt més ampla i complexa, on, a més dels metges, hi participen les infermeres, els polítics, els urbanistes, els economistes, els apotecaris, els menescals, els homes de laboratori i un llarg, llarguíssim, etcètera. Però, l'evolució per la qual no es pot parlar ja de malalties, de medicina ni de metges és conceptual o és més que res nominal? Ho hauríem de discutir.

Si la comanda d'escriure l'article l'haguessin feta fa vint-i-cinc anys no solament el títol

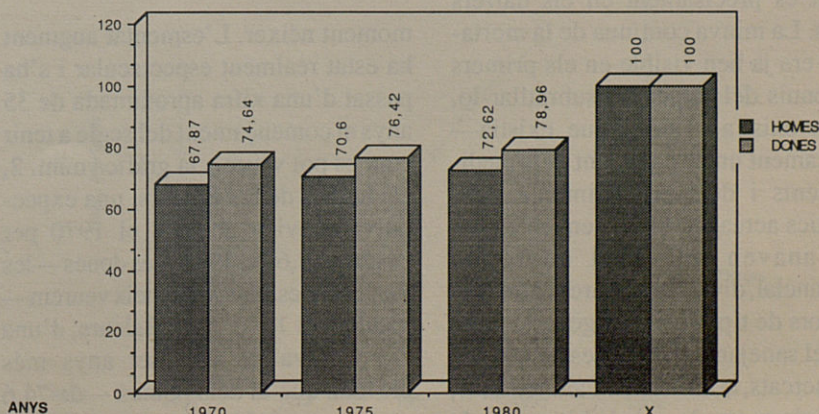
Gràfica 1: Evolució de les taxes de mortalitat de Mallorca

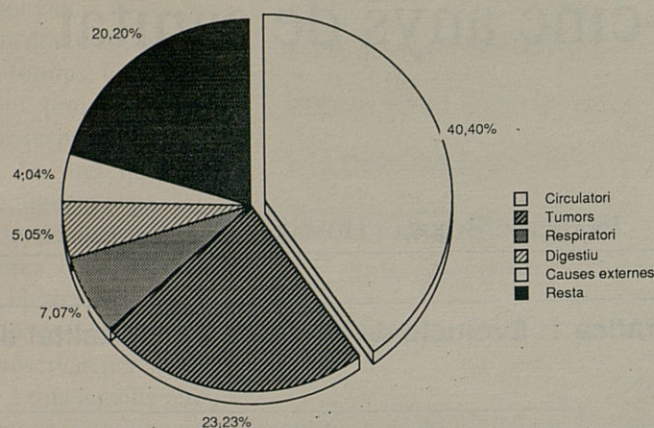
hauria estat més llarg, sinó que el compromís hauria estat molt més enutjós i les possibilitats d'objectivitat més migrades. L'organització administrativa de la sanitat balear —la burocràcia, li diuen els seus detractors— ha millorat substancialment i

això fa possible que qualsevol que vulgui, avui en dia, analitzar l'estat sanitari de la nostra comunitat tenguí més mitjans que no fa ara un quart de segle. Molts més: els informes, els documents i les memòries que he pogut manejar gràcies a la amabilitat i a la

Gràfica 2: Evolució de l'esperança de vida dels homes i les dones de la Comunitat Balear

Gràfica 3: Distribució percentual de la mortalitat de la Comunitat Balear per causes

transparència de la Conselleria de Sanitat, l'INSALUD, l'IBAE, o els diversos hospitals foren impensables en altre temps i fan possible que avui en dia tenguem al nostre abast eines molt més fiables per a la nostra reflexió.

És convenient, per encetar ja el tema, examinar l'evolució d'una dada demogràfica i sanitària tan important com és la taxa de mortalitat. La gràfica número 1 mostra aquesta evolució de 1900 ençà. Com es pot veure la taxa, que a principi de segle era propera al 20‰, va baixar fins a xifres inferiors al 9‰ a finals del vuitanta. Val la pena parar esment sobre aquesta gràfica, ja que podem comprovar-hi clarament un dels fenòmens que ens ha de dur a una important meditació. El ritme de decreixement de la taxa s'ha mantingut estable des de 1900 fins ara i si aquest ritme s'alenteix en algun moment és precisament en els darrers anys. La minva contínua de la mortalitat era ja ben visible en els primers decennis del segle, cal subratllar-lo, quan existia —si és que existia— únicament un de cada vint dels medicaments i dels procediments terapèutics actuals. Sí existien, en canvi, i s'anaven millorant de forma substancial, diverses mesures i diversos factors de tipus sanitari general, com ara el sanejament d'aigües, el control de mercats, la millora de l'alimentació, la higiene escolar, els habitatges més

espaiosos, etc. Convé retenir aquesta dada: abans que la medicina —ara en el sentit més restringit— fos eficaç, feia molts d'anys que les taxes de mortalitat anaven baixant de forma continuada. Tota disminució de les taxes de mortalitat duu com a conseqüència lògica un augment de l'expectativa mitjana de vida en el

Abans que la medicina
fos eficaç, feia molts
d'anys que les taxes de
mortalitat anaven
baixant de forma
continuada.

moment néixer. L'esmentat augment ha estat realment espectacular i s'ha passat d'una xifra aproximada de 35 anys al començament del segle a tenir com es pot veure a la gràfica núm. 2, els homes de les Balears, una expectativa de vida de 67,8 el 1970 per passar a 72,60 el 1980. Les dones —les viudes doncs, com ara mateix veurem— gaudien el 1970, a les Balears, d'una expectativa de vida set anys més elevada que la dels homes —de 74,6 anys—, i el 1980 la diferència no

havia minvat i arribaven ja a 78,9. Hem de dir, urgentment, que aquestes xifres ens situen a la meitat dels rànquings de les comunitats autonòmiques espanyoles i això no s'adiu gens —com sembla que hauria de ser— amb la nostra posició capdavantera pel que fa a la renda per càpita de què gaudim. Tornarem al tema, però ens toca ara demanar-nos, de què morim realment els mallorquins? La gràfica número 3 ho mostra clarament. La principal causa són les malalties de l'aparell circulatori, que han estat les responsables de 40 de cada 100

morts que els darrers anys hi ha hagut a Mallorca. Els tumors cancerígens ho han estat de 23; les malalties de l'aparell respiratori de 7 i les de l'aparell digestiu de 5. El panorama, si el comparàssim amb el de 1967, no ha variat substancialment i no estaria del tot ben dit afirmar que ara, el 1992, ens morim més d'accidents de l'aparell de la circulació i de càncer: hauríem de dir, millor, que ara ens morim menys de malalties de caràcter infeccios, encara que entre aquestes darreres hi contem la SIDA.

Si observam la distribució dels morts per edats, la piràmide presenta un aspecte molt semblant al que era d'esperar, ateses les característiques de la població. Amb una excepció, tanmateix, important: l'elevat, contra el que esperaríem, nombre d'homes que moren a les Balears a les edats que van dels 20 als 35 anys. L'any 1989 en foren 154, els d'aquest grup que anaren a la tomba. Segurament és innecessari precisar que la immensa majoria ho féu a causa dels accidents de circulació.

Si a més de parlar de mortalitat, volem parlar també de morbiditat, cal manifestar que el problema es fa molt més envitricollat, ja que únicament es poden oferir xifres, i encara amb reserves, de les malalties de declaració obligatòria. Així i tot, podem afirmar que les malalties amb una major incidència són les infeccions respira-

tòries agudes, amb 164.169 casos per a tota la Comunitat Autònoma durant l'any 1990, seguida del grip, amb 50.948, i de processos diarreics, amb 30.933. Són xifres que tenen només un valor relatiu, ja que estan confeccionades amb el 60,2% de les declaracions que s'esperaven. Com a fet més destacable de les taxes de morbiditat dels anys vuitanta cal subratllar l'augment fort i progressiu de les toxi-infeccions alimentaries, que arribaren als 2.361 casos durant l'any 1987. No és gens agosarat afirmar que l'agent més habitual és la *Salmonella Enteritidis*, i l'ou, l'aliment que hi està més freqüentment involucrat.

Podria semblar una frivolitat imperdonable parlar de les malalties de Mallorca i de les Balears dels darrers anys, i no fer una mínima referència a dos problemes —a dues malalties, i ja em sabreu perdonar l'abús d'aquesta paraula— que, per altra banda, no són, en absolut, independents. En referesc, naturalment, a la SIDA i a la drogaaddicció. Pel que fa a la síndrome de la immuno-deficiència adquirida, hom ha de dir que som, malauradament, una comunitat força castigada. La quarta d'Espanya en valors relatius, després de Catalunya, el País Basc i Madrid. Al juny de 1992 hi havia declarats a les Balears 366 casos de SIDA, dels quals 95 pertanyien al grup de risc dels homosexuals, 200 als dels addictes a les drogues per via parenteral i 20 al de transmissió heterosexual. Pel que fa a les defuncions, el mateix mes i any havien mort a les Balears 113 persones de SIDA, el 77,8% de les quals estava inclòs bé en el grup dels addictes a drogues per via parenteral, bé en el dels homosexuals.

Les taxes fins ara esmentades no poden rebre en absolut el qualificatiu d'espectaculars o sorprenents. Rauen més aviat dins l'interval que és d'esperar d'una societat amb el grau de desenvolupament de què gaudim.

Més encara: si un tret general caracteritza el nostre nivell sanitari és, com anunciàvem ja abans, el fet que els indicadors de salut estan una mica per davall del que corresponen a una societat, com la nostra, que té la renda més alta de tot el territori espanyol. Només una de les xifres sanitàries ens posa, pel que fa al desenvolupament sanitari, no solament al capdavant de les altres

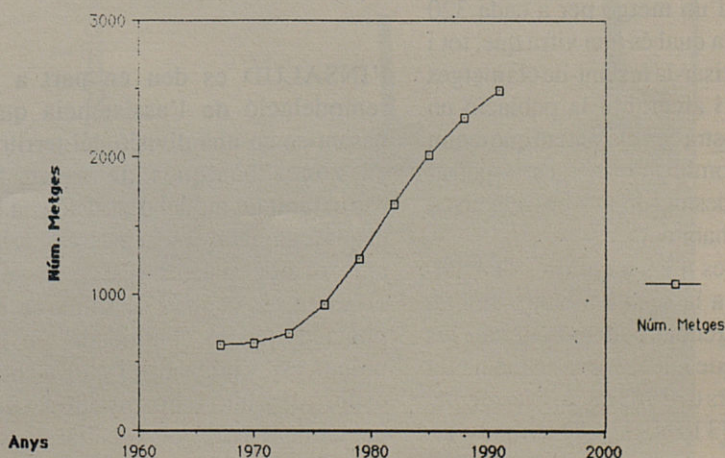
De què morim realment els mallorquins? De malalties de l'aparell circulatori, 40%; de tumors cancerígens, 23%; de malalties de l'aparell respiratori, 7%; i de l'aparell digestiu, 5%.

comunitats autònòmiques espanyoles, sinó també sobre les altres nacions europees. La xifra de mortalitat infantil, que oficialment en el darrer any —1991— ha estat de 6,4‰, resulta tan cridanera que fa pensar que no li és aliena un cert descuit en la declaració dels infants morts el primer

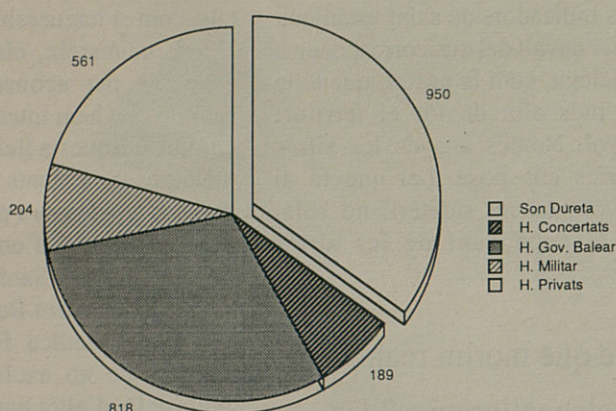
dia de vida, que són considerats, per major comoditat administrativa dels pares i dels responsables dels hospitals, com si haguessin nascuts morts.

I, tanmateix, els esforços i les despeses per aconseguir el nivell sanitari que hem intentat reflectir són enormes. Aquesta lluita per guarir les malalties ja existents, per prevenir les que ens amenacen i per promocionar la salut depèn, d'una banda, de la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social del Govern Balear, la tasca de la qual es dedica fonamentalment, encara que no exclusivament, a la prevenció, d'altra banda, de l'Institut Nacional de la Salut, dedicat bàsicament a l'atenció dels malalts i els incapacitats, encara que no descuida alguns aspectes preventius, i, finalment, de la iniciativa privada que, lògicament, orienta la seva acció amb criteris predominantment empresarials. No podem oblidar, tanmateix, que tots els recursos dedicats a la millora sanitària surten del mateix lloc: de la nostra butxaca, bé sigui directament, bé per la via indirecta dels impostos. Aquest és un fet que malauradament sembla que a vegades tots —administratius, metges i usuaris— oblidem. En massa ocasions ens confonem i tendim a pensar que pel fet que la salut sigui un dels drets més elementals de l'home, els recursos vénen de l'aire del cel. La salut és un dret natural o diví? No ho

Gràfica 4: Evolució del nombre de metges de les Balears

Gràfica 5: Nombre de llits en els hospitals de Mallorca

sé, el que sí sé és que aconseguir-la comporta la despesa d'una bona part dels nostres recursos i a aquesta part —importantíssima al meu parer— dedicaré el que queda de l'article. Però, abans, crec convenient, per situar-nos, fer esment de l'evolució, en els darrers vint-i-cinc anys, del nombre de metges de les Balears. Aquesta evolució, clarament exponencial, es pot veure a la gràfica número 4: comença l'any 1967, quan hi havia a totes les Balears 621 metges, i acaba l'any 1990, en què eren ja 2.345 el metges residents a les nostres illes. Aquest creixement tan fort al costat del molt més moderat de la població ha fet que la relació entre els habitants i els metges canviàs substancialment entre 1967 i 1992, i que passàs d'una xifra d'un metge per a cada 858 habitants aproximadament a una xifra d'un metge per a cada 320 habitants, la qual és una xifra que, tot i que cal matisar-la restant-ne els metges ja jubilats i afegint-hi la població no estable, mostra ben clarament que tenim un gran nombre de metges —potser fins i tot desmesurat— en relació al nombre d'habitants.

Gràcies a les memòries de l'INSALUD i a la seva beneïda voluntat de transparència podem conèixer les despeses que aquest organisme ha fet a les Balears de 1983 ençà. L'esmentat any de 1983 l'INSALUD tengué a les Balears unes despeses de 13.720

milions de pessetes, que passaren a ésser no menys de 30.802 milions l'any 1989. La despesa mitjana per ciutadà (incloent tant els afiliats com els que no ho són) passà de ser de 19.829 pessetes anuals a 41.017.

L'augment de les despeses de

Pel que fa a la síndrome
d'immunodeficiència
adquirida, som,
malauradament, una
comunitat força
castigada. La quarta
d'Espanya en valors
relatius.

l'INSALUD es deu en part a la remodelació de l'assistència que, basant-se en una divisió del territori en zones bàsiques de salut, ha estructurat un model d'assistència en el qual conviuen el sistema tradicional amb el nou sistema que té el seus eixos en els centres de salut, en els punts d'atenció continuada, en les unitats especialitzades i en l'atenció especialitzada i hospitalària. Són actualment 1.227 els facultatius que treballen per a l'INSALUD, dels quals

n'hi ha 170 que són especialistes d'atenció primària i 716 que treballen en l'atenció especialitzada, majoritàriament en els hospitals. El personal, no només els metges, sinó també les infermeres, els administratius, els auxiliars, etc., consumeixen la part més grossa de les despeses. La segona en ordre d'importància és la dedicada al manteniment dels centres i molt especialment del hospitals. I ara que hem fet esment dels hospitals convé apuntar i mostrar en una gràfica (5) els llits hospitalaris de què Mallorca disposa. De

l'INSALUD depenen Son Dureta, amb 950 llits, més els dos hospitals concertats —Creu Roja i Sant Joan de Déu—, que compten, els dos junts, amb 189 llits; del Govern Balear, l'Hospital Joan March, el General i el Psiquiàtric, amb 818 llits en conjunt; l'Hospital Militar té 204 llits i els hospitals privats en tenen 561. En conjunt, Mallorca compta amb 2.722 llits, és a dir, 1 llit per a cada 221 habitants.

Després del personal, el manteniment d'hospitals i centres de salut, el tercer capítol, en ordre d'importància, després dels dedicats a les nòmines de personal i al manteniment d'hospitals i centres, de les despeses de l'INSALUD és el que correspon als medicaments. Foren 5.889 els milions dedicats per l'Institut Nacional de la Salut a pagar els medicaments que consumeixen els seus afiliats. Si es reparteix la despesa, no per afiliat, sinó per ciutadà, resulta que cada un dels habitants de les Balears rep de l'INSALUD 7.852 pessetes en medicaments. Aquest és un tret que cal subratllar no solament pel seu valor intrínsec, sinó com un signe evident de la manca de racionalitat que hi ha en la relació entre els metges i els pacients. Interessos purament comercials han sabut dirigir una propaganda que ha convertit la nostra població, i sobretot la que pertany a la tercera edat, en una consumidora

extraordinàriament àvida de medicaments. La prescripció d'un medicament ara i la d'un altre quinze dies després, i així successivament, gairebé de forma neuròtica, substitueixen i impedeixen en molts de casos el que hauria d'ésser una relació plena de serenitat entre el metge i el malalt. És una opinió prou generalitzada entre els metges i els dirigents de la política sanitària d'aquesta comunitat que si aconseguíssim reduir en un 50% les despeses en fàrmacs la nostra salut global augmentaria de forma sensible, i si, per afegitó, es poguessin dedicar els diners estalviats a mesures de tipus higiènic o d'educació sanitària destinades a combatre l'alcoholisme, el tabaquisme i la drogaaddicció, la millora sanitària seria ben notable.

M'he referit fins ara als esforços i a les despeses canalitzats per les institucions públiques que els mallorquins dedicam a la salut. No podem oblidar, però, que la iniciativa privada és també un solc que molts de mallorquins utilitzen per enfrontar-se

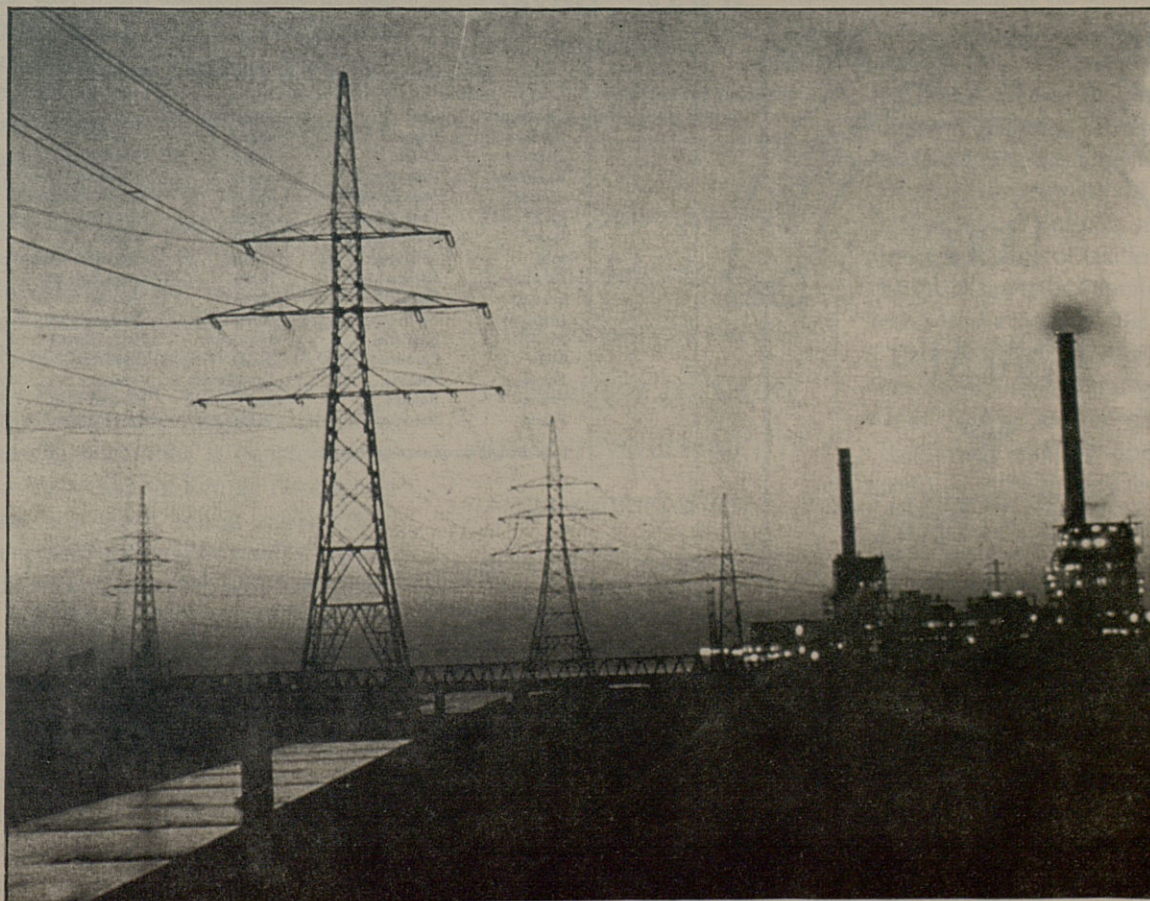
a la malaltia. Ho fan fonamentalment mitjançant assegurances privades. Pel que fins ara sabem, sembla que és més del 30, el percentatge dels mallorquins que tenen doble cobertura, la de l'assegurança obligatòria i la de les assegurances privades. Si hi suman el gran nombre de consultes privades, sobretot en especialitats com l'oftalmologia i l'odontologia, i l'adquisició de material quirúrgic, ortopèdic i farmacèutic que comporta, podem afirmar que el nivell sanitari de què gaudim ens costa més del que seria raonable, o dit altrament, si en els darrers vint-i-cinc anys haguéssim aconseguit racionalitzar més les nostres despeses sanitàries, el nivell aconseguit seria indubtablement molt millor que l'actual.

La necessària limitació d'aquest text ens duu a cometre injustícies, com és ara ignorar l'afany amb el qual la medicina mallorquina ha incorporat els grans avenços que la recerca mèdica ha produït els darrers vint-i-cinc anys o el considerable i com-

provable creixement de la investigació biomèdica que es fa a les Balears. Deixant aquesta anàlisi per a una altra ocasió, vull aprofitar les darreres línies que em queden per intentar resumir, en uns pocs punts, expressats de forma gairebé telegràfica, el que fins ara hem intentat dir.

1. Les xifres que reflecteixen l'estat sanitari de la nostra comunitat han millorat considerablement de fa vint-i-cinc anys ençà. Hem de dir, però, que el ritme de millora es manté constant des de 1900. Això fa que no sigui agosarat afirmar que la millora del nostre estat sanitari depèn més de factors com la higiene col·lectiva, la potabilització d'aigües, la inspecció de mercats, el sanejament dels habitatges, l'educació general i sanitària, etc. que de la tasca terapèutica de la medicina en el sentit restringit del terme.

2. El fet que en el camp de la sanitat no hi hagi encara transferències completes fa que l'organització sanitària depengui de dues instàncies:

Els afanys consumistes ajuden ben poc a millorar la salut.

la Conselleria de Sanitat i l'IN-SALUD. La seva, per ventura inevitable, falta de sintonia fa que apareguin dificultats i que molts de problemes no se solucionin de la forma més escaient, la qual cosa impedeix l'avenç en alguns temes com és ara el dels serveis hospitalaris.

3. Pel que fa als problemes sanitaris, hem de dir que es pot afirmar que, en conjunt, ens morim per les mateixes causes que fa vint-i-cinc anys, amb molt petites variacions, encara que una mica més vells. Han minvat de forma notable les infeccions que encara fa cinc il·lustres s'enduïen gent a la tomba. Han aparegut, en canvi, alguns problemes nous. Els més importants són sense dubte la drogaaddicció, la SIDA i els accidents de circulació, que si bé, aquests últims, ja existien, no tenien la incidència d'ara, ni una preferència tan clara pel grup que formen els homes que tenen entre 18 i 30 anys.

4. L'esforç econòmic que els

Pel que fins ara
sabem, sembla que és
més del 30 el
percentatge dels
mallorquins que
tenen doble
cobertura, la de
l'assegurança
obligatòria i la de les
assegurances
privades.

mallorquins dediquen a tenir cura de la seva salut, ha augmentat de forma absolutament desmesurada en els últims vint-i-cinc anys. Una part ben

sustancial d'aquestes despeses són provocades per un afany de consumir medicaments que afecta bàsicament els pensionistes. Aquestes despeses i aquests afanys consumistes ajuden ben poc a millorar la salut, desvirtuen la relació racional que s'hauria d'establir entre els treballadors de la salut —metges, infermeres, administratius— i la població general i impedeixen, en desviar l'atenció, altres mesures sanitàries que sens dubte serien molt més profitoses per a tothom.

No vull acabar sense donar les gràcies a Bartomeu Cabrer, Mª Lluïsa Dubon, Antònia Galmés, Joan Ginard, Ferran Moll, Antoni Nicolau i Manolo Piñero. La seva ajuda ha estat decisiva per poder confeir aquests ratlles. □

Francesc Bujosa i Homar és Catedràtic d'Història de la Ciència de la UIB.

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Católica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
Adreça _____
C/ _____ Núm. _____ Pis _____
Codi Postal _____ Població _____
Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
Agència/Oficina _____
Cte/Lta. núm _____

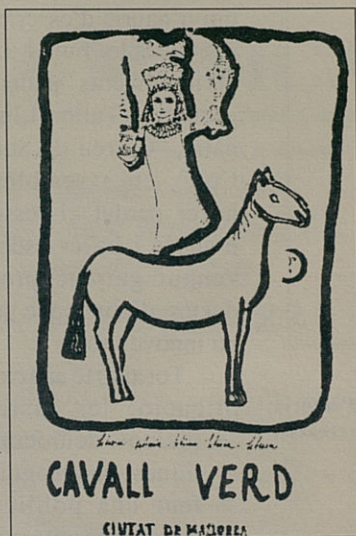
Signatura _____

La literatura en els últims 25 anys: del maig del 68 a la pèrdua del somni

PERE ROSSELLÓ I BOVER

Els resultats literaris, a diferència dels guanys econòmics, no es poden quantificar. Fer una avaluació del que ha passat en la literatura a les Balears durant l'últim quart de segle és una tasca força complexa, que no es pot resumir en dues pàgines. En general, es pot afirmar que el pas del franquisme a la democràcia no ha respost a les expectatives creades en iniciar-se la transició. Dins els anys vuitanta i a principis dels noranta la mort de les principals figures de la postguerra ha fet palesa la manca de substituïts entre els escriptors de les generacions següents. La literatura catalana en general, i concretament la produïda a les nostres illes, amb notables excepcions, avui és deficitària de grans representants.

El final dels seixanta i els inicis dels setanta les nostres illes es varen caracteritzar per un fet insòlit, revolucionari: el naixement d'una generació de narradors que trencava el tradicional predomini de la poesia. Era un grup que, a més, creia en uns nous valors, inspirats en els del maig del 68, i aspirava a transformar la nostra societat tot fent de l'escriptura una eina per a aquest canvi. És la generació que havia introduït, primer, l'existencialisme i el realisme social, i, poc després, el realisme màgic i el textualisme. En pocs anys la nostra narrativa fa tot el camí que no havia recorregut en el seu moment. Avui es diu que aquesta generació va fracassar, potser més per la necessitat d'introduir noms nous en el mercat que per una autèntica avaluació de la seva aportació. Tot i els seus encerts i desencerts, cal reconèixer que els

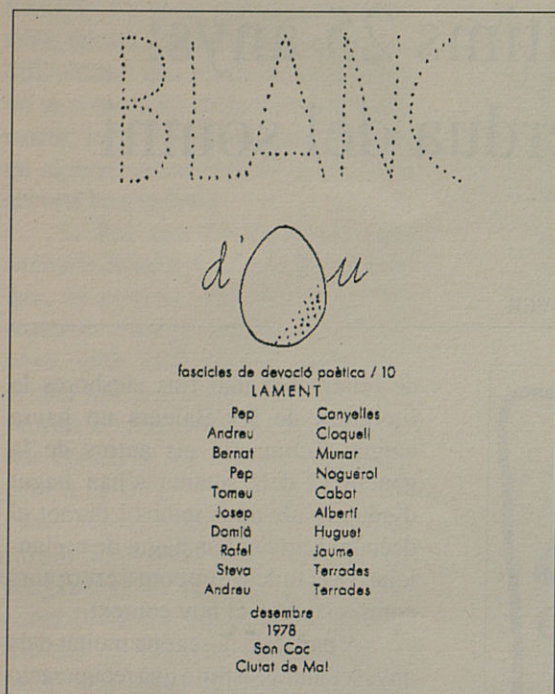
"Cavall Verd", tot un símbol de la creença que el somni es podia fer realitat.

El final dels seixanta i
els inicis dels setanta les
nostres illes es varen
caracteritzar per un fet
insòlit, revolucionari: el
naixement d'una
generació de narradors
que trencava el
tradicional predomini de
la poesia.

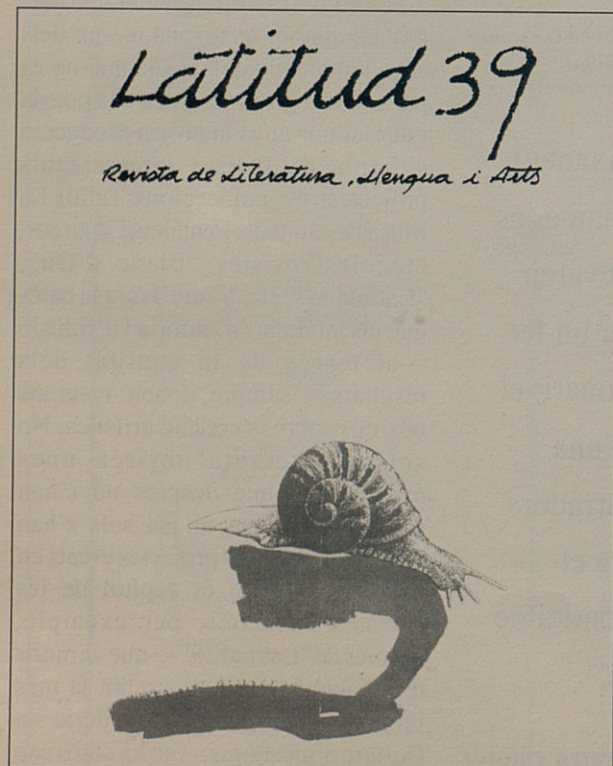
narradors dels setanta varen enfortir d'una manera insòlita la nostra literatura, tot aportant-li un nombre considerable de novel·les i de llibres

de relats com mai fins aleshores la literatura de les Balears no havia tengut. Tanmateix els autors de la generació dels setanta s'han hagut d'adaptar als nous temps i durant el decenni següent han hagut de replantejar-se la funció que com a escriptors compleixen en el nou context.

A partir de la segona meitat dels anys setanta assistim a una recuperació de la poesia. Basta recordar l'ebullició de nous poetes i de noves publicacions aparegudes en aquells anys o el sorgiment de la llibreria Cavall Verd, tot un símbol de la creença que el somni es podia fer realitat. Els joves d'aleshores (és a dir, la generació dels nascuts durant la segona meitat dels anys cinquanta, dels quals mai no es parla com a grup) retornen a la poesia i durant uns anys la nostra producció s'omple de bells i interessants projectes: les col·leccions Tàfal, La Musa Decapitada, Pentaleu, Espurnes, etc.; les revistes "Blanc d'Ou", "Latitud 39", etc. Veure'ls ara fa palès que els moments d'eufòria i d'il·lusió —al marge de la qualitat dels resultats— sempre donen resultats positius sobre la creació artística. No sols els setanta obriren unes expectatives que després no s'han satisfet, sinó que ni tan sols s'han pogut mantenir els projectes creats en aquells anys. En el capítol de les revistes literàries, per exemple, després de "Latitud 39"—que va morir d'inanició, sense haver rebut la més mínima ajuda de la Conselleria de Cultura d'aleshores— no ha sortit cap altra publicació capaç d'ocupar el seu buit. I encara —vet aquí l'assignatura eternament pendent!— no s'ha emprès

Veure ara aquestes revistes fa palès que els moments d'eufòria i d'il·lusió sempre donen resultats positius sobre la creació.

"Latitud 39" va morir per inanició sense haver rebut ajuda de la Conselleria de Cultura d'aleshores.

una autèntica normalització del món teatral insular: tot segueix en mans del sacrifici d'autors, d'actors i de grups d'aficionats, sense que hi hagi gaires escriptors que vulguin arriscar-se a escriure per a una escena totalment deixada de la mà de Déu o de qui n'hauria d'esser el responsable. Fins i tot els moviments "underground" (Taller Llu-nàtic, "Correu de Son Coc", etc.) semblen haver perdut el ressò d'abans i haver esdevengut gairebé productes d'èlite, que ja no innoven res.

Tot això té una explicació: les institucions democràtiques han seguit fent una política cultural desinteressada pel fet literari, tant o més que el franquisme. Els pocs ajuts oficials a la creació són una simple almoïna a la qual molts pocs poden accedir i que no solucionares. No hi ha una política d'edició i de promoció del llibre, de la lectura, ni dels escriptors. El creixement de la literatura de gènere (la novel·la negra, la infantil, etc.; anatem que a les Balears pràcticament encara no s'ha produït novel·la eròtica) és un miratge, ja que és una conseqüència més de l'iniciat procés de

normalització lingüística tan tímid i esquifit que gairebé no pot rebre aquest nom— que del d'una normalització cultural més àmplia i autèntica. Les obres publicades a les Balears no tenen gaire ressò ni una bona distribució i publicitat fora de la nostra comunitat. Ni tan sols s'ha sabut/volgut crear un espai d'intercomunicació entre els escriptors de les diverses illes, que sembla que s'ignoren mútuament. Tot fa creure que hom vol una literatura

Les institucions democràtiques han seguit fent una política cultural desinteressada pel fet literari, tant o més que el franquisme.

domesticada, on sovint la buidor es disfressa de pseudomodernitat, un luxe per exhibir quan i on calgui, però que no faci nosa.

Des de la segona meitat dels anys vuitanta han aparegut molts de nous de joves escriptors tot just sortits del forn. Sovint se'ls ha donat una importància que mai en la història de cap literatura "normal" s'ha dedicat als que s'hi inicien. Tanmateix d'aquesta generació només tenim els seus primers fruits alguns bastant madurs, d'altres prou grenyals— i encara és potser massa prest per considerar-los "consagrats", com es fa massa sovint. Però sobretot és absurd presentar aquests autors com una esperança salvadora, perquè és fàcil endevinar que, si no es treballa per millorar el món de la literatura i tot segueix quedant en mans exclusivament del voluntarisme i de les iniciatives dels escriptors, els resultats d'aquesta nova generació seran tant o més efímers que els dels seus predecessors. □

Pere Rosselló i Boyer és professor de Llengua i Literatura i crític literari.

Suite BMW 1992 en Si sostingut menor

PERE ESTELRICH

1. Larghetto-Un Poco Allegro

Fa una mica més d'un any, un, per anomenar-lo de qualque manera, crític musical illenc, poca cosa ell, analitzava el recital que Jessy Norman oferí al claustre de Sant Domingo de Pollença, en el marc del Festival de Música. A la crònica, l'autor escriví que la soprano americana havia vingut de vacances i que de cap manera s'havia esforçat per oferir un concert de talla, ans al contrari, havia optat per un repertori sense gens de dificultat: només una mica de Wagner, Strauss (Richard, naturalment), Falla i Txaikovski! Quasi res porta el diari!

El que el nostre incompetent analista desconeixia (i desconeix encara ara) és que setmanes més tard, la cantant oferí a Salzburg i dintre del Festival d'estiu, el mateix programa, només canviant les "Cançons Espanyoles" de Falla (per això del nacionalisme mal entès, supòs) pels "Cabaret Songs" d'Arnold Schönberg. Posats a dir dois podríem assegurar que la Norman es costejà les seves vacances d'estiu per Europa a base de recitals senzills. I és que cantar Wagner o Schönberg o Strauss o Falla és cosa de primer curs d'escola de cant! Déu meu, el que pot arribar a fer dir la ignorància!

2. Torneo

Per què he començat d'aquesta manera i amb aquesta història el que hauria de ser un repàs dels darrers vint-i-cinc anys de Música a Mallorca? És aquesta anècdota paradigmàtica del

PANORAMA
MA MUSICAL
INFORMATIU / DIVULGATIU DEL FET MUSICAL A LES BALEARS
Número 0, 16 de desembre de 1989

**I TROBADA DE
DOCUMENTALISTES
MUSICALS
A LES BALEARS**

FUNDACIÓ PÚBLICA
DE LAS BALEARS PER A LA MÚSICA

Ciutat de Mallorca

16 de desembre de 1989

I és que cantar Wagner
o Schönberg o Strauss o
Falla és cosa de primer
curs d'escola de cant!

Déu meu, el que pot
arribar a fer dir la
ignorància!

coneixement musical del nostre entorn?

Representa, l'ignorant en qüestió, l'aficionat mallorquí?

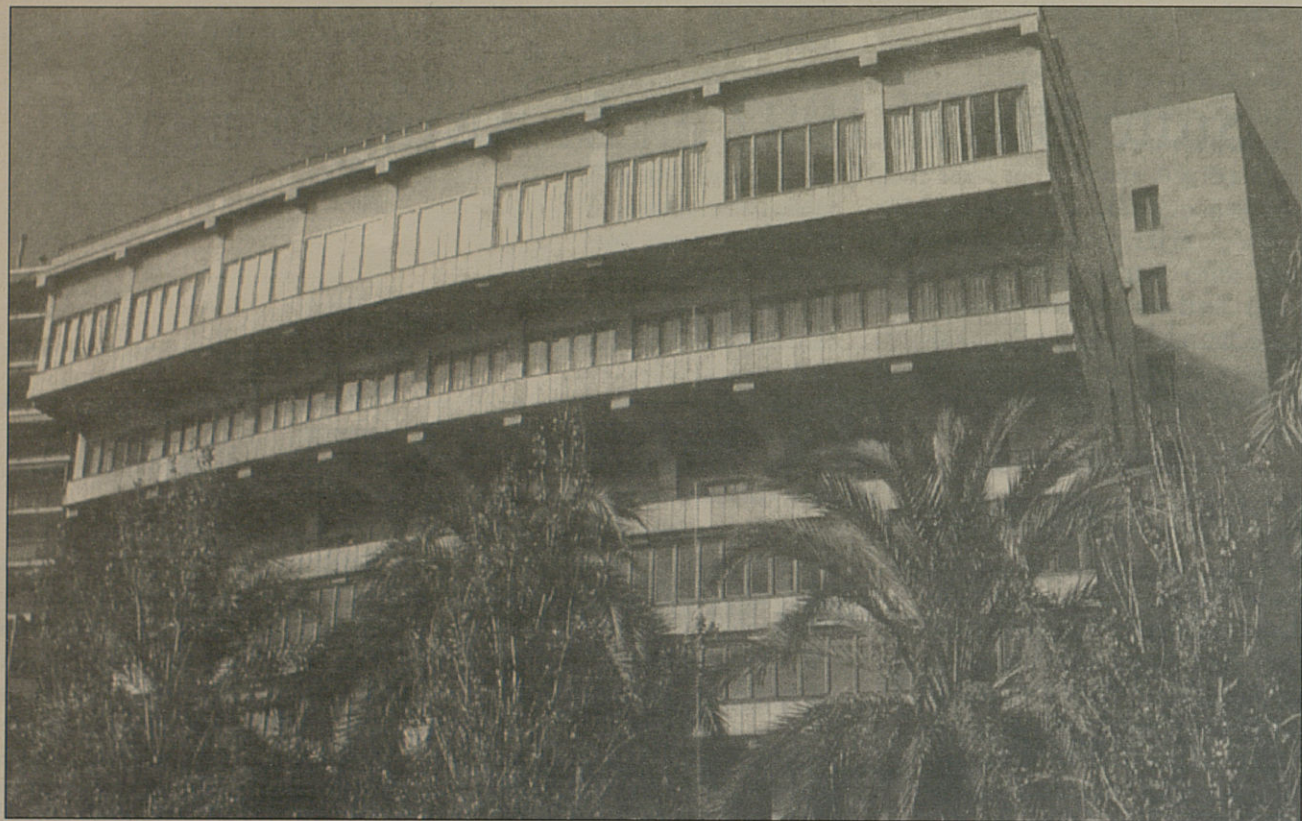
Mirau, crec que existeix a Mallorca tot un sector professional i de públic, malauradament majoritari, que se sent indentificat amb el tarannà d'aquest personatge tan nefast i que lluny de fer-me gràcia em fa pena i mal. Pena per allò de la vergonya dels altres. Mal, perquè pens que amb plantejaments d'aquest tipus la nostra cultura musical mai no serà Cultura Musical de veres.

Naturalment que existeix tot un altre sector diametralment oposat a aquest, però, també malauradament, minoritari.

3. Aria Adagio

Així, doncs, i a manera de resum, diria que dos moviments dominen el panorama musical illenc. Que aquest s'ha polaritzat: per una banda tenim els músics i aficionats que en certa manera estan oberts als corrents europeus i internacionals en general. Per altra, el que anomenaria l'imperi dels ignorants, i -ho hem de dir- és el que realment domina bona part de la crítica i dels llocs de presa de decisions.

Els primers valoren, recolzen, estudien el fet musical actual en tota la seva magnitud. Es preocupen de conèixer què es fa més enllà dels nostres indrets. Aprecien la interpretació d'un Oratori Barroc, posem per cas, amb una petita orquestra i reduït cor, o valoren un muntatge operístic a base de jocs de llums i realitzat

L'Auditori de Palma.

amb pocs elements escènics. Diria que estan al dia, vaja.

Els segons, en canvi, tenen el provincianisme com a lema (emprant el mot en el seu sentit més despectiu). Desconeixen per complet els nous camins, estils i tendències tant de la música com del quefer musical d'arreu del món. Encara pensen que l'Escola de Viena és un bluf i que després del Romanticisme la música restà aturada a l'espera d'un corrent que encara ha de venir. Queden bocabadats davant el cartró-pedra i els concerts que els interessin són els estructurats a l'antiga moda: obertura concert i simfonia. I si l'orquestra i el cor corresponents omplen l'espai, millor que millor: com més són sobre l'escenari, més riuen. O no?

Ah! i a manera de paradoxa encara no han arribat al simfonisme de Gustav Mahler.

4. *Menuetto Alternativo-Trio*

I no penseu que aquesta sectorització és dona només entre el públic o els aficionats. Ca! La trobam també

dins el món professional. Ja hem parlat del crític poqueta cosa, però podríem gratar (i no cal que sigui molt fort) per trobar altres ignorants que es dediquen a organitzar concerts, promocionar espectacles musicals i fins i tot executar (mai més ben dit) obres del repertori tradicional. Això sí, tradicional, mancaria d'altra! Una minoria progressista (?), en canvi, ocupa alguns, pocs, llocs de decissió. La seva manera de treballar és ben diferent, els espectacles que organitzen porten un altre segell, i com a intèrprets han estat considerats més enllà de la creu de pedra.

Com es pot comprovar, no veig el panorama amb massa bons ulls. Més bé no. Pens que musicalment ens domina la mediocritat, quan no la incompetència, més absoluta.

Malgrat tot i gràcies a la feina del reduït grup de bons professionals i aficionats, ens movem. Molt a poc a poc, però ens movem.

5. *Capriccio. Vivace*

Ditaixò i perquè en el fons d'això es tracta, anem a repassar, grosso

modo, el que han donat de si aquests darrers vint i cinc anys, musicalment parlant.

* El que qualificaria com a esdeveniment històric més important i que ha desencadenat moltes altres situacions positives, ha estat la construcció de l'Auditori. Inaugurat el 1969 i considerat una de les sales de concerts millors d'Europa, l'Auditori ha fet possible la venguda a l'illa d'orquestrats i solistes de talla internacional, a la vegada que ha estat un incentiu pels músics locals. Sense l'existència d'aquesta magnífica sala de concerts podem assegurar que el panorama musical mallorquí seria totalment diferent.

* Al llarg dels darrers vint-i-cinc anys han aparegut a Mallorca més de vint Festivals o cicles de concerts, molts d'ells en funcionament avui en dia i alguns encara a la recerca d'un espai per cubrir i en el qual situar-se. Bon senyal aquest sorgiment, sempre és d'agrair la naixença d'activitats diverses a indrets diferents. Però no

seria encara molt millor si s'intentàs una coordinació entre ells en lloc de tirar cada un pel seu vent? Crec que hi ha lloc per a tothom. ¿No seria una possibilitat, deman, l'especialització, per exemple, temàtica?

* Una constant al llarg d'aquests vint-i-cinc anys ha estat la creació d'organismes per tal d'aglutinar formacions amb característiques similars. Així hem vist sorgir una Federació de Corals, una de Bandes de Música i Associacions Musicals, una Associació de Compositors... només per posar uns exemples de les entitats que encara es mantenen: alguns d'aquests organismes han servit per dinamitzar el panorama, però en més d'un cas les lluites internes o la politització han frenat possibles projectes.

* Quant a agrupacions vocals i instrumentals, tres quarts del mateix. Aquests darrers temps s'han passejat pel panorama illenc multitud de corals (l'explosió de les agrupacions corals es pot considerar un fenomen històric!), orquestres de cambra diverses, camerates i altres formacions no professionals, totes amb més o menys fortuna (i això que només ens referim al camp de la música clàssica, el de la música popular seria molt més extens). Naturalment, també cercant el seu lloc i -sobretot- la seva subvenció corresponent. Però a l'hora de la veritat no ens ha quedat cap formació instrumental estable. ¿No seria ara el moment de poder crear una Orquestra de Cambra professional, emprant alguns dels elements de l'Orquestra Simfònica?

I ja que parlem d'aquesta formació hem de dir que la seva creació ha estat un dels esdeveniments més interessants dels darrers anys. Per una vegada s'ha aconseguit arribar a un acord entre Institucions diferents per tal d'aconseguir una formació musical totalment professional. La seva joventut (l'Orquestra es presentà el setembre del 1989) no ens permet encara analitzar els fruits. El temps i la història jutjaran el que representa per a la Música mallorquina aquesta

entitat creada fa poc més de tres anys en el si de la Fundació Pública de les Balears per a la Música, organisme autònom, amb finançament públic i que per manca de voluntat política en aquests moments es troba infra-utilitzat.

Per una vegada s'ha
aconseguit arribar a
un acord entre
Institucions diferents
per tal d'aconseguir
una formació musical
totalment professional
[Orquestra Simfònica
de Balears].

Pens que
musicalment ens
domina la
mediocritat, quan no
la incompetència
més absoluta.

De totes maneres aquesta orquestra simfònica, estable i professional, no hauria estat possible sense les formacions que la precediren. I més concretament l'Orquestra Ciutat de Palma, creada el 1973 sota el patrocini de l'Ajuntament de Palma.

* La recerca, la investigació i la

divulgació musicals han experimentat darrerament una molt interessant estirada. Entitats com el Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca o l'Institut Pau Villalonga han realitzat valuoses aportacions en aquests camps. Però també ho han fet la Fonoteca Pública o la Fundació ACA, aquesta darrera pràcticament dedicada a la Música del segle XX, i amb un capítol prou fort quant a edició de discos. Per cert que no podem deixar de considerar la diversa discografia mallorquina sorgida durant el període que comentam. Tant de música anomenada clàssica com moderna i popular. Manca per estudiar aquest fet a la vegada que fa necessària primer una definició del que entenem per Discografia Mallorquina i després una catalogació de tot el material existent.

També dins el capítol de divulgació i recerca han jugat un paper prou important les edicions de llibres, la major part patrocinats per Institucions Públiques, encara que, rarament, podem trobar volums editats sota el patrocini d'alguna entitat privada, i també les revistes periòdiques. Adesiara apareixen dins el nostre PanoraMA Musical (per emprar el nom d'una d'aquestes capçaleres) butlletins, publicacions, fulls informatius editats per agrupacions diverses. La vida de moltes d'aquestes revistes és, malauradament, curta. I algunes van i vénen, desapareixen i tornen sense cap regularitat, fet provocat quasi sempre per la manca de recursos econòmics. De totes maneres, la premsa local i -sobretot- la forana, han ampliat el seu interès vers els temes musicals i han posat les bases del que hauria de ser un periodisme musical mallorquí. □

Pere Estelrich i Massutí és crític musical.

El nacionalisme polític a Mallorca

ANTONI MARIMON I RIUTORT

Actualment, a Mallorca, quasi tothom es defineix com a nacionalista. D'acord: tots som nacionalistes. El que passa és que hi ha dos nacionalismes diferents. Per una banda, tenim un nacionalisme forà, l'espanyol, que jo m'estim més anomenar castellano-espanyol, que fins ara ha estat hegemònic; per l'altra banda, tenim un nacionalisme autòcton, que en els darrers anys ha experimentat un gran auge. També s'ha de constatar que la línia divisòria entre ambdós nacionalismes, en la pràctica, de vegades no és clara i que, com sempre, hi ha gent que juga alhora en els dos bàndols.

El renovat nacionalisme espanyol és políticament unitarista i cultu-

El renovat
nacionalisme
espanyol és
políticament unitarista
i culturalment
castellanista. És el
nacionalisme de
l'aparell estatal, del
MEC, de TVE...

ralment castellanista. És el nacionalisme de l'aparell estatal, de l'exèrcit, del Ministeri d'Educació i Ciència, de TVE, de la guàrdia civil, dels partits del règim, etc. Actua a Mallorca amb contundència almenys des del s. XVIII i quasi ha aconseguit fer desaparèixer els principals trets d'identitat diferencials de Mallorca.

Però val més deixar per una altra ocasió l'anàlisi històrica del llarg procés d'aculturació que ha patit Mallorca i passar a veure la complicada qüestió del nacionalisme autòcton. Aquest nacionalisme s'ha desenvolupat a dues èpoques diferents. La primera etapa abarca des de 1890-1900 a 1936, i la segona —que comentarem

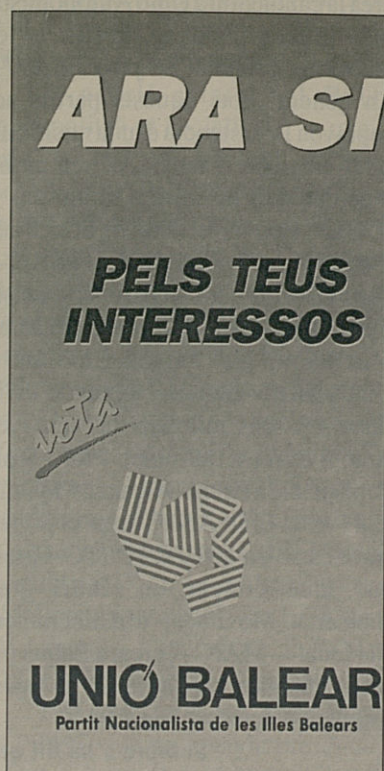
amb més detall—, comença cap a 1975.

Durant el primer període, una sèrie de fets estructurals, com el caciquisme, l'analfabetisme i l'escàs desenvolupament econòmic de l'illa dificultaren la consolidació i creixement del nacionalisme. Actualment disposam d'estudis de Josep Melià, Gregori Mir, Mateu Morro, Isabel Peñarubia, Damià Pons, Sebastià Serra, i d'altres autors, que ens expliquen diferents aspectes del mallorquinisme polític. També hem de citar Bartomeu Carrió Trujillano, que està realitzant una tesi doctoral sobre les publicacions nacio-

La gran manifestació per l'autonomiade 1977 va acabar a la plaça Major de Palma. Josep M. Llompart hi va llegir el parlament unitari de les forces polítiques, i en dir que "la nostra llengua és la catalana i no hem de tenir por a dir-li catalana" va desfermar la divisió d'opinions.

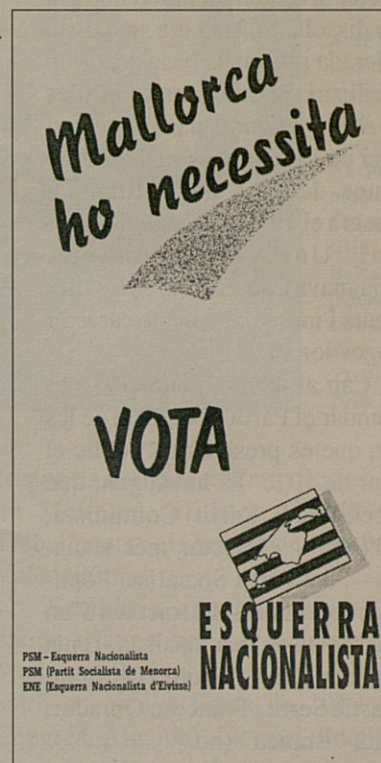
Tríptics de propaganda electoral

Unió Balear, 1989.

PSM, 1989.

PSM, 1991.

nalistes editades entre 1900 i 1936.

Ara bé, de quin tipus de nacionalisme "autòcton" parlem? Quina és la nació dels nacionalistes mallorquins? Es tracta de qüestions molt complexes, que han d'esser analitzades amb perspectiva i sense prejudicis. Crec que qualsevol que defensi els trets diferencials mallorquins —la llengua, en primer lloc—, ha d'esser considerat nacionalista. Ja sigui de dretes o d'esquerreres, de centre o apolític, aconfessional o catòlic militant, ecologista o partidari de la societat de consum. Pel que fa al tema de quina és la "nació" dels mallorquins hem de constatar, al marge fins i tot de les nostres preferències personals, que és una qüestió objecte de debat.

Segons el criteri utilitzat, s'arribarà a una conclusió o a una altra. Si consideram la llengua com el factor determinant del fet nacional, resulta obvi que la "nació" són els Països Catalans, l'antiga Catalunya Gran, que

Crec que qualsevol
que defensi els trets
diferencials
mallorquins —la
llengua, en primer
lloc—, ha d'esser
considerat
nacionalista.

algun sector anomena Catalunya. En canvi, des d'un punt de vista històric, s'ha de fer notar que, de la mateixa manera que estat i nació quasi mai

coincideixen, de vegades nació i llengua tampoc coincideixen. De fet, una part important del nacionalisme mallorquí ha actuat com si Mallorca fos la nació, o, almenys la "nació política". Aquesta actitud és molt semblant a la que han adoptat fins ara els nacionalistes majoritaris a Catalunya. Això no vol dir que no acceptin que els Països Catalans constitueixin una unitat cultural i lingüística, una "nació cultural".

Així, dins el nacionalisme trobam des de persones que no volen saber res dels Països Catalans com a futura entitat política fins a partidaris convençuts d'una Catalunya unitària. I això, gairebé des del principi.

La segona etapa del nacionalisme polític a Mallorca comença cap al 1975, després de quaranta anys de la més absoluta alienació nacional que ha patit Mallorca.

Cap al juny de 1975 va néixer l'Aliança Nacional Mallorquina

ANAM—, fundada per Climent Garau. La seva vida va esser efímera, ja que dues faccions de caràcter divergent donaren lloc a la seva dissolució. Una era socialista moderada i formà la base del Grup Socialista i Autonomista de les Illes —GASI—. Aquest partit, creat el febrer de 1976 només va tenir unes poques desenes de militants i s'integrà el 1977 a la coalició electoral Unió Autonomista. Propugnava l'autonomia de les Illes Balears i un socialisme de caràcter autogestionari.

Cap al novembre de 1975 es va fundar el Partit Socialista de les Illes, que es presentà en públic el febrer de 1976. Hi havia gent que procedia del Partit Comunista, d'ANAM —el sector més socialista—, del Partit Socialista Popular i independents. Es tractava d'un partit socialista i nacionalista. Tenia dirigents com Antoni Tarabini, Sebastià Serra i Francesc Obrador, i edità "Branca" (novembre de 1976 - abril 1977). Durant un cert temps el PSI va controlar el setmanari "Cort".

El PSI formà part de la Federació de Partits Socialistes, una organització federalista i socialista autogestionària formada, entre d'altres, pel Moviment Socialista de Menorca; el Partit Socialista de Catalunya - Congrés, el Partit Socialista del País Valencià, el Partit Socialista Gal·lec i el Partit Socialista d'Andalusia. A més, amb els tres primers constituirà la Coordinadora Socialista dels Països Catalans.

En 1976 també aparegué el Partit Nacionalista Mallor-

11 DE SETEMBRE 1988
"DIADA NACIONAL DE CATALUNYA"

INAUGURACIÓ
DE LA
SECCIÓ LOCAL DE MALLORCA
"CASAL INDEPENDÈNCIA"

A LES VUIT DEL CAPVESPRE
C/MORA, 2 - C/SINDICAT, 25
PALMA

HI PARLARAN:
HERIBERT BARRERA
JAUME SANTANDREU

HI SOU CONVIDATS

Porpaganda d'ERC (1988).

quí, fundat per Miquel Aguiló. Aquesta organització es fusionà amb una part del GASI i independents i creà la candidatura Unió Autonomista, que presentà Josep Melià a les eleccions generals de juny de 1977. En general, tots aquests partits acceptaven l'existència d'una nació cultural catalana i, de fet, el seu àmbit d'actuació es limitava a Mallorca.

En canvi, el Partit Socialista d'Alliberament Nacional —PSAN— que es definia com un partit comunista d'àmbit nacional català, tenia per àmbit d'actuació els Països Catalans i s'introduí a Mallorca el febrer de 1976. Entre els seus militants hi figuraven Antoni Serra i Bartomeu Fiol i tenia implantació a Palma, Algaida, Montuïri i Sa Pobla. El PSAN va esser el primer partit establert arreu del PPCC. Pareix que, anteriorment, un efímer grup anomenat Moviment d'Alliberament Nacional —MAN—, creat a Palma per Joan Quetglas cap a 1972, ja havia tengut contactes amb el PSAN.

Sempre s'ha dit que les eleccions generals de juny de 1977 foren adverses per a les dues candidatures nacionalistes que s'hi presentaren, la Unitat Socialista (el PSI, el PSP —de caràcter estatal— i el Moviment Socialista de Menorca) i la Unió Autonomista. Vist amb perspectiva, això no és tan clar. Si en 1977 la US obtenia 5'53% dels vots, en 1989 el PSM aconseguia el 2,3% i si Unió Autonomista obtenia el 3'65% en 1977, la Unió Balear només va treure el 0,8% en 1991. Però el fet va esser que les candidatures nacionalistes esperaven millors resultats i per aquesta causa entraren en crisi. UA es va desfer i un sector (Josep Melià) es passà a la UCD, mentre altres militants, com Climent

Tríptics de propaganda electoral

BARTOMEU BARCELÓ
(Tolo Güell)

Candidat a l'alcaldia de Palma

Portes obertes a Cort

UIM
UNIÓN INDEPENDIENTE DE MALLORCA

UIM, municipals del 1991.

Candidats al SENAT

DAMIA PONS PONS

LLORENÇ RIGO

Candidats al CONGRES

JOAN PERELLO

MARIA JUAN

CLIMENT GARAU

JOSEP ESTELRICH

BARTOMEU PAYERAS

GABRIEL FLORIT

PSM

Candidats del PSM a les eleccions generals del 1982.

Garau, continuaven treballant pel nacionalisme des del PSI. La US també es va desfer. El PSP s'integrà en el PSOE i el sector més espanyolista del PSI (Antoni Tarabini, Francesc Obrador) també s'integrà en el PSOE.

A nivell estatal, el PSOE monopolitzà el socialisme, ja que, a més del PSP, va absorbir el Partit Socialista del País Valencià (1978), el Partit Socialista de Catalunya-Congrés i el Partit Socialista de Catalunya-Reagrupament, de manera que desaparegué la Federació de Partits Socialistes. En canvi a Mallorca, el PSI, en el seu III Congrés (desembre de 1977) reafirmà el seu nacionalisme (fins i tot es declarà "anticolonial") i va canviar el nom a Partit Socialista de Mallorca, d'acord amb el seu àmbit d'actuació. Poc després, el PSM inicià la publicació de la revista mensual "Mallorca Socialista". En 1978, en el IV Congrés, s'incorporà al PSM el Col·lectiu Socialista i Nacionalista.

Per aquesta època desaparegué el PSAN, que no s'havia presentat a les eleccions. Cap al 1978 existí un efímer Partit Socialista d'Alliberament Nacional-Provisional. També varen aparèixer els Grups Anticolonialistes Balears —GAB—, inicialment anticatalanistes.

Les eleccions preautonòmiques i municipals d'abril de 1979 foren un gran èxit pel Partit Socialista de Mallorca. Poc abans, el PSM només havia tret 3'3% dels vots a les eleccions generals. A les preautonòmiques va treure l'11'56% dels vots a Mallorca i 2 consellers i a les municipals aconseguí un regidor a Palma i nou a la Part Forana (4 a Campanet, 3 a Montuïri, 1 a Andratx i 1 a Capdepera). A més, una sèrie de candidatures independents de caràcter nacionalista varen obtenir la batlia o resultats molt positius a Algaida, Artà, Campos, Inca, Manacor, Sineu i altres pobles.

El PSM es convertia així, per primera vegada, en la tercera força política de Mallorca.

Al maig de 1979 es formà una efímera Coordinadora d'Esquerra Nacionalista dels Països Catalans,

Acte de constitució de l'Esquerra Nacionalista de les Illes Balears. (Montion de Porreres, 22-IV-1989.)

Una part important del nacionalisme mallorquí ha actuat com si Mallorca fos la nació o, almenys, la "nació política".

composta pel PSM, el Partit Socialista de Menorca, el Bloc Català de Treballadors i els Socialistes del País Valencià.

Semblava que s'iniciava una època d'auge pel nacionalisme a Mallorca. Però no fou així. El PSM entrà en crisi a finals de 1979 (V Congrés, Algaida). La crisi d'aquest partit fou llarga i dura i acabà amb l'escissió d'un sector minoritari del partit a finals de 1980.

Un any després, els escindits crearen Esquerra Mallorquina EM—, que propugnava un nacionalisme inequívocament esquerrà. En foren dirigents Josep Bernat, Eberhard Grosske i Jaume Obrador. En 1982 demanà el vot per al PSOE i poc

SON SARDINA
(PLAÇA IGLESIA)

NOLTROS SOM COM VOLTROS.
PARLAM I SENTIM IGUAL.

Idilluns, dia 6 a les 20 h. com sempre amb voltros

JOSEP MELIA
CLIMENT GARAU
JAUME AGUILO

de CANDIDATURA INDEPENDENT

UNIO
AUTONOMISTA

Propaganda electoral d'Unió Autonomista, 1977.

Unió Mallorquina, 1987. (En castellà i en català.)

després es dissolgué.

A les eleccions generals de 1982, en el moment de màxima eufòria socialista espanyola, el PSM fou l'única opció nacionalista i va treure el 2'2% dels vots.

Aquest mateix any sorgia, de la crisi d'UCD, un partit regionalista de caràcter conservador, Unió Mallorquina, impulsat per Jeroni Albertí. Aquest partit es proclamava autonomista i mallorquinista, però sovint integrà dirigents locals de l'època franquista.

Les eleccions municipals i autonòmiques de 1983 suposaren un gran èxit per la Unió Mallorquina i un èxit més modest pel Partit Socialista de Mallorca. UM, que anava en coalició amb el Partit Demòcrata Liberal, —PDL— d'àmbit estatal, aconseguí el 17'2% dels vots i cinc diputats al Parlament Balear i l'11,8% dels vots i 19 batlies, entre les quals hi havia Bunyola, Capdepera, Inca, Marratxí, Pollença, Santa Margalida, Sant

Llorenç i Sóller. UM es convertí en la tercera força política de Balears, però hipotecà el seu futur amb un pacte de

Dins el nacionalisme trobam des de persones que no volen saber res dels Països Catalans com a futura entitat política fins a partidaris convençuts d'una Catalunya unitària.

govern amb Aliança Popular. UM no va saber desvincular-se a temps d'aquest partit conservador i castellanista i sovint les seves actuacions, en temes ecològics i culturals, no han estat gaire

diferents. Com sempre sol passar, el peix gros es va menjar el petit.

El PSM va treure el 6'6% dels vots a les autonòmiques i el 4'7% a les municipals. Això li va permetre obtenir dos diputats (Sebastià Serra i Damià Ferrà Pons), que amb els dos del Partit Socialista de Menorca formaren el grup parlamentari d'Esquerra Nacionalista; i 32 regidors, però no obtengué representació a Palma ni cap batle.

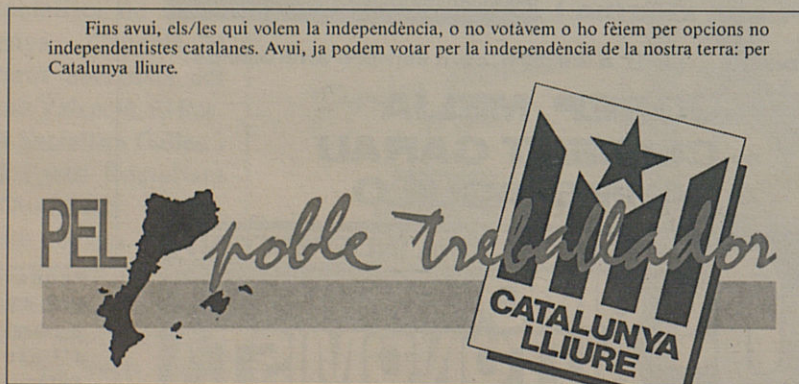
A les eleccions generals de 1986, UM es presentà com a Partit Reformista Democràtic i obtengué el 7% dels vots, fet que fou considerat com un fracàs. En aquestes mateixes eleccions el PSM només va treure el 2'1% dels vots.

Poc després el PSM entrà en crisi a causa de la sortida d'un dels seus diputats en el Parlament Balear, Damià Ferrà Pons, que s'integrà al PSOE.

A finals de 1986 s'implantà a Mallorca el Moviment de Defensa de la Terra —MDT—, com un front revolucionari d'alliberament nacional dels Països Catalans. L'MDT aviat s'escindí en MDT-IPC, que desaparegué a finals de 1987, i el MDT-PSAN, actiu a Mallorca cap a 1988. Del MDT-PSAN sorgí Catalunya Lliure, que a les eleccions europees de 1989 va treure 666 vots i poc després desaparegué.

A les eleccions autonòmiques municipals de 1987, el PSM va mantenir el seu pes electoral. Va treure a les autonòmiques el 5'9 dels vots i 2 diputats (Sebastià Serra i Joan Mayol), que amb els dos de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca (composta pel Partit Socialista de Menorca, el Partit Comunista de les Illes Balears i independents), constituïren un grup parlamentari propi. A les municipals obtengué el 4'2% dels vots, 29 regidors i un batle, el de Campanet (Francesc Aguiló).

Unió Mallorquina va retrocedir bastant, però encara va treure el 10'9% dels vots a les autonòmiques (quatre diputats) i l'11'6% a les municipals (devers 16 batlies). Va tornar pactar pertot arreu amb la dreta antimallor-

Catalunya Lliure, 1989.

quina, la qual podia així consolidar el seu poder.

Pel que fa a les europees, celebrades al mateix temps que les autonòmiques i les municipals, el PSM va formar part de la Coalició Esquerra dels Pobles, amb Euskadiko Ezquerria, el Partit Socialista Gallec i l'Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra (Catalunya). Va treure el 3'2% dels vots a les Illes Balears. UME presentà en solitari i obtengué el 6'1% dels vots (Vegeu El Mirall número 28).

Llavors es produí la tercera i darrera crisi interna del PSM, quan un petit grup de militants deixà el partit i fundà la secció local de Mallorca d'Esquerra Republicana de Catalunya —ERC—.

A finals de 1987, es va fundar l'organització juvenil del PSM, amb el nom de Joves d'Esquerra Nacionalista (JEN-PSM).

En 1987 també va sorgir a Felanitx un partit polític d'àmbit local, "Coloms a la Sala", que ha obtingut dos regidors el mateix 1987 i en 1991.

En 1988 fou l'any de la crisi d'Unió Mallorquina. El seu fundador, Jeroni Albertí, deixà tots els càrrecs i s'agreguà a la dependència dels conservadors centralistes.

En canvi, el PSM es va reforçar l'abril de 1989 amb la creació de l'Esquerra Nacionalista de les Illes Balears, una federació formada pel Partit Socialista de Mallorca, el Partit Socialista de Menorca i l'Entesa dels Nacionalistes i Ecologistes d'Eivissa. Per primera vegada una organització nacionalista era present a les tres illes principals.

A les eleccions europees de juny de 1989, el PSM formà part de la mateixa coalició i millorà els seus resultats (4'4% dels vots). UM ni tan sols es va presentar. (Vegeu El Mirall núm. 30).

Poc després, a les eleccions generals de 1989, un nou partit nacionalista de centre, Unió Balear, impulsat per Gregori Mir, només obtengué el 0'84% dels vots.

El PSM, que ha estat sempre

**AJUNTAMENTS QUE
ES DECLARAREN
A FAVOR DE
L'AUTODETERMINACIÓ
(1991)**

Llubí
Puigpunyent
Pollença
Santa Maria del Camí
Llorito
Maria de la Salut
Bunyola
Sant Llorenç
Sineu
Vilafranca

Les eleccions
preautonòmiques i
municipals d'abril de
1979 foren un gran èxit
pel Partit Socialista de
Mallorca. El PSM es
convertia així, per
primera vegada, en la
tercera força política de
Mallorca.

Les eleccions
municipals i
autonòmiques de
1983 suposaren un
gran èxit per la UM i
un èxit més modest
per al PSM.

present a totes les eleccions realitzades des del 1977, va treure el 2'3% dels vots (Vegeu El Mirall núm. 33).

En 1990, de la desintegració del centrisme castellanista del CDS, sorgí Centristes de Balears, de Josep Melià, que en 1991 es fusionà amb Unió Balear per crear la Convergència Balear.

Durant l'estiu de 1990, el PSM va fer dues mocions de censura a Santa Maria i Vilafranca que li permeteren obtenir dues batlies.

Al mateix temps, continuà la llarga agonia d'UM, de la qual es desvinculà Miquel Pascual per crear la Unió Independent de Mallorca, una organització que aplega diversos grups locals i que es proclama nacionalista mallorquinista, contrària a qualsevol idea de Països Catalans.

I arribam a les eleccions locals i autonòmiques de 1991. UM culmina la seva infidelitat als ideals mallorquinistes amb una coalició pre-electoral amb el Partit Popular i aconsegueix algunes miques en el repartiment de càrrecs i de sous. Convergència Balear només treu l'1'6% dels vots de les Balears i no obté cap diputat. UIM té un resultat un poc millor, el 2'4% dels vots i un diputat.

La gran sorpresa la dona el PSM, que treu a les autonòmiques el 8'2% dels vots, 3 diputats a Mallorca, que amb els dos de l'EEM tornaran formar grup propi. A més, a les municipals obté quatre batlies (Campanet, Santa Maria, Sóller i Vilafranca) i 54 regidors, dos dels quals —Sebastià Serra i Jesús Jurado— a Palma. Diverses candidatures independents de caràcter nacionalista obtenen les batlies d'Artà, Llorito, Mancor, Puigpunyent i Sineu. Com en 1979, el PSM torna ésser la tercera força política més important de Mallorca (Vegeu El Mirall núm. 45).

Durant 1992 s'està produint un intent per revitalitzar UM, impulsada ara per Maria Antònia Munar. UM ha fet ostentació d'un nacionalisme verbal i en el seu IV Congrés s'ha definit clarament com a nacionalista. Però al mateix temps continuava donant suport al PP en el govern i, a

Propaganda del Moviment de Defensa de la Terra, 1989.

Sóller, s'aliava amb qui fos, per destituir un batle nacionalista.

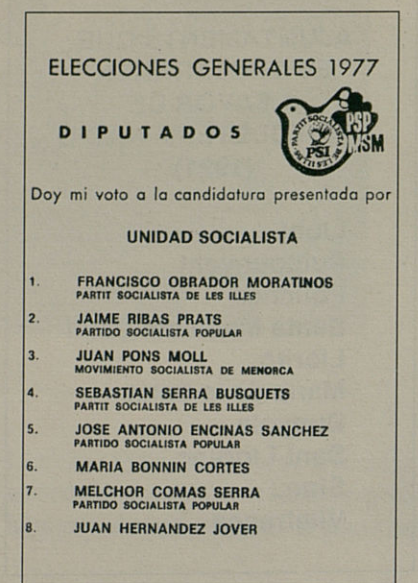
Per la seva banda, el PSM incrementava la militància i consolidava la seva implantació arreu de Mallorca.

A més, sorgeixen diversos grups de caràcter independentista com el Casal Independentista de Mallorca, i l'Ateneu Independentista 31-D.

Conclusions, amb caràcter provisional

Després d'aquest breu repàs del nacionalisme a Mallorca en els darrers desset anys, centrat en les organitzacions polítiques i els seus resultats electorals, podem arribar a algunes conclusions, encara que siguin de caràcter provisional.

En un sentit ampli, podem afirmar que el nacionalisme ha estat sempre present en la vida política de Mallorca i que sovint ha condicionat les altres ideologies. S'ha de reconèixer, però, que el nacionalisme no ha arribat a ésser majoritari dins la societat mallorquina. Durant tot aquest període no ha sortit elegit ni un sol diputat o senador nacionalista. Les principals eines del nacionalisme espanyol —la televisió en castellà i alguns diaris locals i estatals, la burocràcia colonial, l'oligarquia de constructors actualment en el poder, alguns sectors

Papereta electoral d'Unitat Socialista, 1977.

de la immigració— no han estat

En un sentit ampli,
podem afirmar que
el nacionalisme ha
estat sempre
present en la vida
política de
Mallorca i que
sovint ha
condicionat les
altres ideologies.

desactivades, i algunes, s'han reforçat. El repte del nacionalisme és aconseguir influir de forma decisiva en l'escola i en els mitjans de comunicació de masses i disposar de grans partits capaços de controlar cada vegada més poder.

Pel que fa a l'evolució interna del nacionalisme, podem constatar que durant el període 1975-1992:

1- Han fracassat completament les opcions més radicals, ja fossin PSAN, MDT o Catalunya Lliure.

2- També han fracassat fins ara els intents de caràcter centrista relacionats amb interessos econòmics. Tenim els casos d'Unió Autonomista, d'Unió Mallorquina i de Convergència Balear.

3- Es constata que només la feina dia a dia, des de les institucions, des de la societat civil, des dels llocs de treball, permeten que la societat mallorquina recuperi lentament la seva personalitat. Fins ara, els radicalismes, els fonamentalismes, han resultat estèrils i, potser, contraproductius.

4- És necessària la unitat dels nacionalistes. No s'haurien de gastar esforços en lluites internes per qüestions de puresa doctrinal. No s'hauria de perdre de vista la perspectiva. Mallorca té massa problemes com per perdre el temps en bregues internes que sovint no reflecteixen més que odis de caràcter personal.

5- Des d'una òptica nacionalista, caldria impulsar, amb els mitjans de què disposa, una vertadera alternativa als partits centralistes. L'alternativa nacionalista s'hauria de fonamentar en un mallorquinisme entès en sentit ampli —des dels autonomistes als independentistes—; en el progressisme realista, que podríem anomenar de centre-esquerra; i en l'ecologisme ferm. Tot això, animat d'un esperit regeneracionista de la vida política.

En definitiva, aquest repàs a 17 anys de lluita ens demostra que són molts els mallorquins que no han oblidat les seves arrels però que hauran de fer molta de feina per aconseguir un autogovern ple i una completa normalització lingüística. □

Antoni Marimon i Riutort és historiador

NOTA: En aquest article només parlem de les organitzacions polítiques, si bé s'han de reconèixer que entitats cíviques com La Crida o sindicats com el Bloc d'Estudiants Independentistes tenen un marcat caràcter polític i nacionalista.

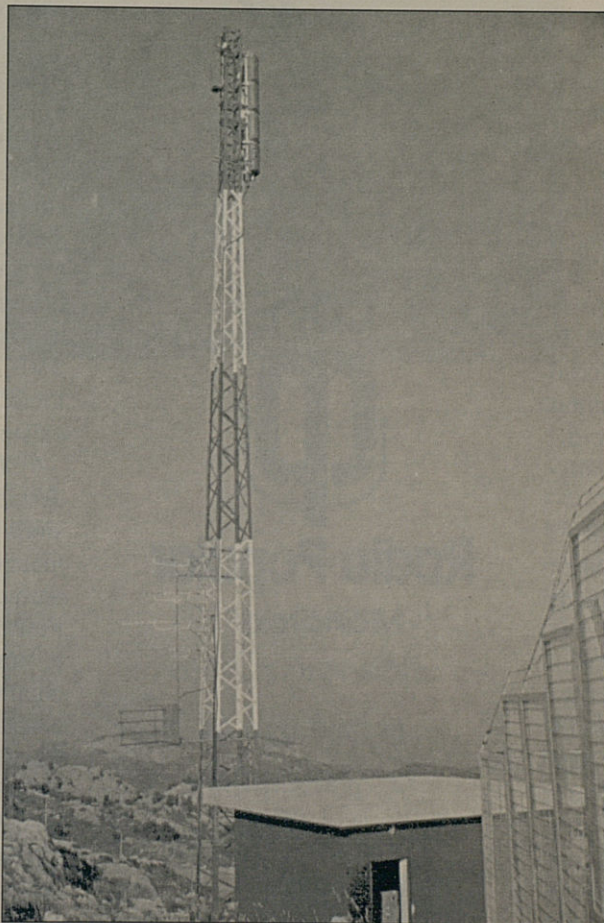
«Cosas de A4CR: "Ses panades"»

Personal exabrupte sobre llengua i mitjans de comunicació a Mallorca

MIQUEL CARDELL I SANTANDREU

Quasi sense adonar-me'n he acceptat aquest encàrrec d'"El Mirall" per escriure alguns folis sobre els mitjans de comunicació a Mallorca des de la perspectiva... de la normalitat nacional? de la normalització lingüística? No és exactament el mateix, però al capdavant tampoc no tenim tant on triar, i dins els marges on ens hem de moure probablement ens basti partir d'aquesta idea general. Al cap i a la fi, sembla que em torna a tocar reiterar l'estadística del greuge, reincidir en el meticulós inventari de les malures, mancances i demesies que fan i mostren el mal. La veritat, ja em dispensarà l'organització, és que no en tenc cap gana. Baldament encara em sembli sovint estrictament necessari informar de totes aquestes fetes que, de tan elementals, semblen passar desapercebudes a la nostra societat, tal vegada perquè importen un rave, potser perquè hi ha forts interessos perquè tot segueixi com està: interessos polítics, inèrcies ideològiques útils, negocis que ja van bé així. I el doble discurs entre els dits de les retòriques i els fets de l'anar fent...

En poques paraules, ja fa cinc anys en parlàvem a distintes ponències del Primer Encontre "cultura a les illes Balears", organitzat per OCB. Cap a les conclusions de la ponència que sobre aquests temes vaig aportar

Instal·lacions de VOLTOR a Alfàbia per a la reemissió dels canals de TV i Ràdio en llengua catalana.

Els projectes per posar en marxa una revista d'informació general en català a Mallorca no s'han arribat ni a estrenar.

a aquelles reunions hi deia que "un dels grans temes pendents i urgents de la cultura, de la política cultural a les Illes Balears és una política comunicativa decidida, ambiciosa i coherent, orientada a la recuperació del nostre patrimoni cultural nacional, entès de forma dinàmica i articuladora dels distints nivells en què s'organitza la circulació cultural ara mateix...". També afegia "...la urgència és absoluta, no podem esperar més sense arriscar-nos a perdre el tren del futur".

De tot això fa cinc anys, i l'únic que se m'acut a manera de comentari és que, en bona mesura, les pitjors perspectives de llavors són les realitats d'ara.

Abans de tirar envant, una puntualització: a aquella ponència constatava la necessitat d'un debat social sobre política de comunicació. Certament, a molts de nivells de la societat mallor-

quina aquest debat no s'ha produït, però això no vol dir que no hi hagi feina feta important en aquest sentit. L'estudi, de referència, "Construir l'Espai Català de Comunicació", dirigit per Josep Gifreu i publicat per la Generalitat de Catalunya, n'és prova i fita. Com també ho poden esser les trobades sobre aquests temes que s'han fet a València els dos darrers octubres. (Però, i si llegim des d'aquesta perspectiva el fet que quan la iniciativa de

la societat civil, dels quatre brusquers que s'apleguen o el grup que necessita pronunciar-se, ha actuat en el camp de la ràdio, la tv, la premsa, ha optat de forma abrumadorament majoritària pel català...?)

Feta aquesta memòria, tornam al punt on constata la realitat de la malifeta.

En línies generals, la constatació és que ni el govern espanyol ni l'autonòmic han tengut una política de comunicació que afavoreixi poc ni gens la presència normal de la nostra llengua al mercat de la comunicació. Jo diria que, en tot cas, especialment el govern espanyol s'ha preocupat de tot el contrari.

Més o manco el mateix podem dir de l'empresa privada. Ens queda, com únic camp en el qual la nostra llengua existeix al món dels mijans de comunicació a Mallorca, el de la iniciativa social, des de la reemissió d'emissores de la resta de l'àmbit lingüístic català, fins a la creació i manteniment de publicacions, emissores de ràdio i tv, etc.

Mirem-ho una mica per punts. Al camp de la premsa escrita, és evident la presència marginal del català: alguns articles d'opinió, alguns racons dels ghettos culturals o "tradicionals", i poca cosa més, per no entrar en les campanyes d'intoxicació de l'opinió pública que sobre qüestions de llengua, entre d'altres, mantenen certs sectors de la premsa amb una constància digna de millor causa. (Del suplement que aquest estiu publicava en català "Balears", elaborat pels alumnes del mestratge periodístic de la UIB, millor no parlar-ne).

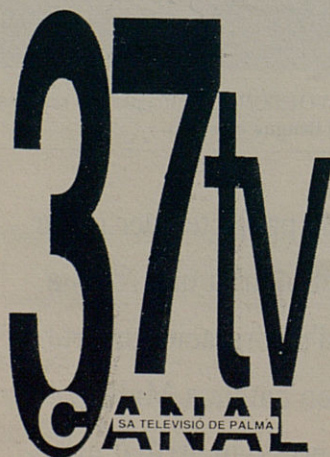
A part d'això, i de l'existència del setmanari El Temps com un illot de normalitat, hauríem de constatar el fet que els projectes per posar en marxa una revista d'informació general en català a Mallorca no s'han arribat ni a estrenar. La mostra és aquest mateix "Mirall", que es va fundar amb aquesta intenció, però ni la gestió ni els doblers promesos arribaren. Falta veure quina serà la continuïtat de la revista "Radical", a la qual el govern autonòmic

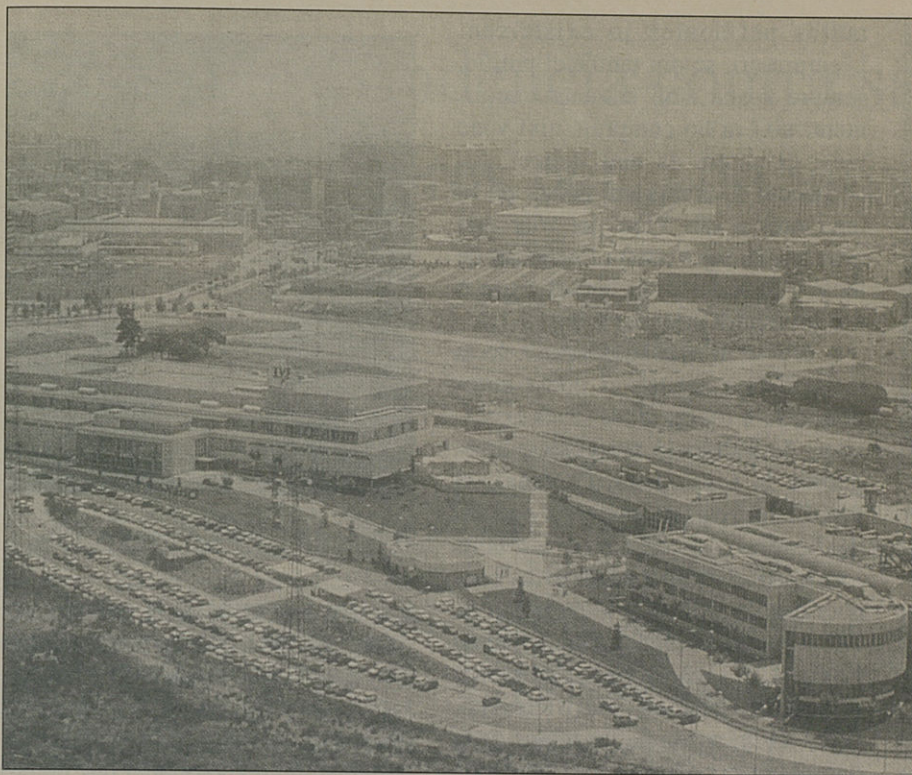
s'encarrega de fer una valuosa publicitat. És important ressenyar el pes que en el món del debat polític i nacional ha assolit una revista procedent de la *premsa forana*, "S'Arenal de Mallorca", com ho és tenir en compte la decisió de l'organització d'aquesta premsa de progressar en els camps de la normalització lingüística i la coordinació. Igual que sempre, els remors i batalletes a priori sobre un possible diari en català continuen i continuaran...

Al món de la televisió, l'aparició de les privades, tal com era previsible, ha significat la multiplicació de l'oferta en espanyol (de la qualitat i "pluralisme" no en parlarem avui) i en conseqüència, una reculada percentual de l'oferta en la nostra llengua. Percentual i absoluta, si comptam la disminució de les emissions "territorials" (vaja un adjectiu colonial!) de TVE. Pel que fa a la "programación local" d'Antena 3 TV, idò això, existeix.

També en aquest camp em sembla destacable el creixement de les emissions de TV de caràcter local, més o manco afeccionat. Les qualitats i ambicions varien molt d'un cas a l'altre. Alguna importància deu tenir la cosa quan a Palma hi ha hagut batalletes de control polític que han acabat en una doble oferta, Canal 4 i Canal 37. Una altra dada, curiosa si més no, és l'enquesta sobre la recepció de la TV local de Felanitx, segons la qual més d'un 60% de la població n'és espectador assidu. En tot cas, les televisions locals de Mallorca acaben de federar-se en una associació, la qual cosa sol esser símptoma d'un cert grau de consolidació del fenomen.

Pel que fa al mercat radiofònic podríem dir quasi el mateix: és al món plural de la ràdio petita, voluntarista, local, on la nostra llengua té més presència, fins i tot quan n'hi té poca. Pel que fa a la ràdio comercial, l'increment de l'oferta ha estat galopant: des de l'expansió fora de Ciutat — fins i tot a Santanyí tenim una emissora "comarcal" que emet en castellà — fins l'establiment d'iniciatives com la

Instal·lacions de TV3 a Sant Joan Despí.

de Cadena Dial que emet només música cantada en espanyol (si ho haguéssim fet nosaltres, ens haurien posat de xenòfobs extremistes per amunt!). Però bé, no fa tants d'anys que fins i tot en Tomeu Penya tenia problemes perquè la principal ràdio fórmula programàs cançons seves (la causa: "coses folklòriques, locals, de poc interès..."). No obstant això —la paraula és censura lingüística— el roc català és un dels pocs camps on les coses han avançat un poc en aquests anys. Segurament l'èxit de RAC 105

Al món de la
televisió, l'aparició
de les privades, tal
com era previsible,
ha significat la
multiplicació de
l'oferta en espanyol.

(o el programa Sputnik de C33) hi tenen molt a veure: novament són les iniciatives que s'ha "autogestionat" la societat civil.

Vull creure que la feina feta des de Ràdio 4, mentre va durar, els dos anys que va durar, també va ajudar una mica. Però deixarem les medalles, perquè aquest és un altre tema ben lamentable que, juntament amb la concessió de llicències sempre segons interessos polítics i econòmics forans, mai atenent la realitat cultural i lingüística, mostra quina és la voluntat del partit que governa el regne d'Espanya envers nosaltres. Ràdio 4 (un indicatiu de l'empresa pública estatal Radio Nacional de España), va tancar de cop en sec després d'haver funcionat durant dos anys sense un mínim de recursos tècnics, econòmics i fins i tot humans, més com a resultat de l'esforç de

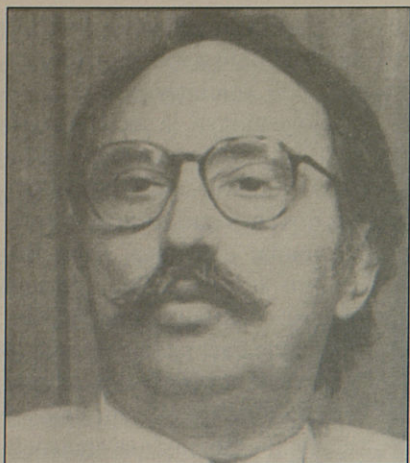
la gent que la va fer possible que de cap altre interès, fins i tot de RNE, que sempre semblà més tolerar-la que encorajar-la. Arguments pressupostaris s'exhibiren com a excusa, tot i que convé recordar que els doblers públics depenen, en el fons i en la forma, de prioritats polítiques. (Ara, la ràdio pública d'Espanya emet unes hores de programació local, sobretot per Ràdio 5,OM, en part en castellà "per no discriminar ningú", en paraules del responsable de la mateixa Ràdio.)

EL MIRALL

**AMB EL
SUPORT DE**

Joan Granados, director general de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

Podríem demanar-nos si no es tracta d'una discriminació enfront del principat de Catalunya on Ràdio 4 continua, de moment, emetent. Clar que allà la societat es mobilitza per defensar-la, i fins i tot la Diputació de Barcelona ha posat milions damunt la taula amb l'oferta de fer-se'n càrrec.

De la reacció social d'aquí, en podem parlar en voler. I preferesc deixar-ho així per no aficar-me en emblanquernats conflictius.

El que és cert és que el govern autònom va fer el sord: com sempre. Aquest és un dels factors que no es pot deixar de banda: l'absoluta manca de política de comunicació que, amb, l'afegit de publicitats i lloguers ben coneguts, constitueix la —coheren-tíssima amb totes les demés actuacions culturals, nacionals i lingüístiques— política de comunicació del govern de l'amo En Biel. El nou conseller de cultura? Segur que també s'omplirà la boca amb declaracions de "som una colònia", però dubt que vagi més enllà.

Només hem sobrevolat irritacions, mancances, greuges insultants, oblidis injustificables, marginacions que ens afronten doblement per quant les acceptam callant. Podríem esmentar-ne d'altres, com la de l'exhibició cinematogràfica a les sales mallorquines en doblatge espanyol de pel·lícules filmades en la nostra llengua, o l'absència a les nostres pantalles de les versions doblades al català que de

tantes pel·lícules ja existeixen. L'empresari, sovint també el polític, sempre acaba amb el mateix argument: així m'ho comprou, així veng més, el català és mal negoci. Si, certament, li comprem, potser no hi hagi més a dir. Però per triar una alternativa, per ventura l'hauríem de tenir, i de moment és ben clar que o ens ho feim d'artesans o res.

No se m'acut més resum de la situació que aquest: el poder autonòmic se'n fot (ja té les seves necessitats de promoció arreglades, assegurada la seva quota d'antena); el PSOE, dos reals del mateix, i passant de llengua: cap dels seus militants locals no va dimitir ni quan les concessions de ràdios, ni quan la llei de TV privada, ni quan el tancament de Ràdio 4. La major part d'empreses privades, de premsa, ràdio o televisió, fins i tot quan són de les mides de la que a Manacor edita premsa local (que s'acaba d'unir amb una Tv d'àmbit semblant), s'aferren a l'argument econòmic comercial: el castellà surt més a compte.

Com deia al principi, no sembla que les coses hagin millorat molt de fa cinc anys ençà: generalment les coses han pres pels camins pitjors dels

Jordi Garcia Candau, director de TVE.

prevists. Les crides a la reflexió i el debat han estat desateses per aquells que, tenint el poder, només a conservar-lo atenen, i en altres negocis el despenen. I els quatre de sempre hauran de mirar de no oblidar que només en tres coses podem decidir: en el que deim o feim, en el que comprem (i a voltes en el que venem, "ilustres companeros") i en el que votam. I això ens hem d'atendre per bé o per mal. □

Miquel Cardell és periodista radiofònic.

PREMIS DE POESIA

En aquestes darreres setmanes han estat guardonats els següents autors mallorquins:

A Barcelona, Premi Salvador Espriu per a poetes joves: **Jaume Galmés i Riera**, per l'obra *Nàufreg en el temps*, de temàtica diversa.

A Tarragona, amb el poemari d'amor *El ball*, **Joana Ma. Lladó i Ballester** va guanyar el Ciutat de Tarragona en el marc de les Festes Pompeu Fabra.

També a Tarragona, *Els cossos nus*, del conegut escriptor **Miquel López Crespí**, va rebre el Salvador Espriu de poesia. Aquest mateix autor acaba de veure publicat per l'Editorial Moll *El cicle dels insectes*, un recull de més de 30 poesies.

Independència contra salvatjor

25 llibres per a un aniversari

BIEL MESQUIDA

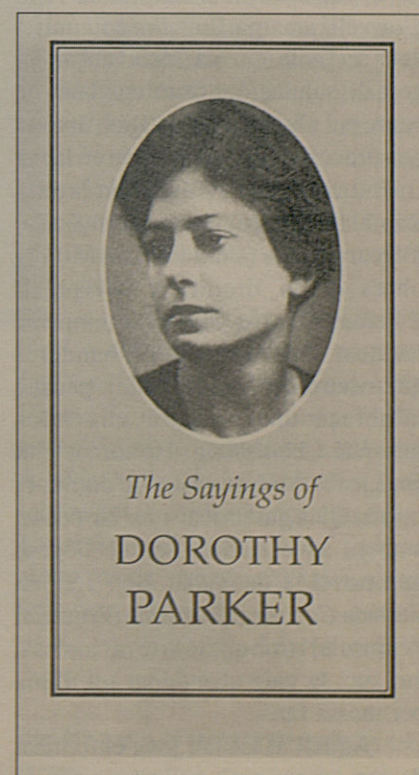
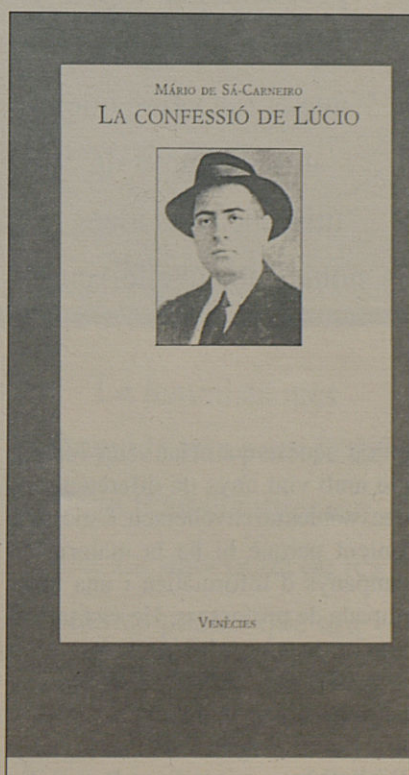
Has agafat mai un plànol de les Balears i l'has mirat de fit a fit? No és una animalada això que et dic. Després amb un rotulador marca amb vermell sang tots aquells llocs fets malbé per hotelers i constructors. No és una feina fàcil. Potser aquella cala on boixares amb la teva primera al.lota ja no existeix. O aquells penyasegats on pescaves amb suret són una piscina sur mer d'un hotel d'alemanys. O aquell bosc de Sa Coma on anàveu amb els nins de l'escola a fer berenades és el jardí privat d'un megamilionari suec. I així et pots passar un bon cap de setmana meditant sobre la facilitat de la destrucció que tenen els balearics.

Això m'ho deia un escèptic amic meu geògraf a les vuit i mitja del

I així et pots passar
un bon cap de
setmana meditant
sobre la facilitat de
la destrucció que
tenen els balearics.

vespre del 26 de novembre de 1992 mentre davallàvem, pel carrer de la Porta Pintada, en manifestació contra la reforma de la Llei d'Espais Naturals. Em vengué al cap la idea d'un llibre: *Obra Poètica Completa* de Bartomeu Rosselló-Pòrcel (Editorial Moll). L'associació havia estat fàcil: el cap penjat d'un lluitador a la Porta Pintada d'aquell poema esplèndid titulat "Auca" i l'elegia "A Mallorca durant la guerra civil" on s'entrecreuen dos greus problemes d'aquesta societat illenc a(i del Món): l'odi entre germans i la destrucció de la terra.

Em vaig aferrar després a una amiga meua rossa i jove que feia segles que no havia tocat i que fa de dependent a una sabateria. Has

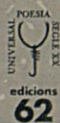
Blaise Cendrars

PROSA
DEL TRANSSIBERIA

EDICIÓ BILINGÜE

Traducció d'Eduard Sanahuja

Pròleg de Marie-France Borot

Josep Lluís Roig

SAL LENTA

Ara tot és groc i l'espill dels carrers
ni tan sols reflecteix mirades.
Jo tan sols sóc l'últim portaveu
de la paraula grisa
i un vel d'ocells em taca tot l'esguard.

PREMI SALVADOR ESPRIU
PER A POETES JOVES 1991

Vicenç Llorca

L'AMIC DESERT

Només puc ser com jo quan sóc amb tu.
Així l'amor volgué tenir dos cossos.
Perquè fossin complets miralls d'un temps
desfet en llum... La calma coneguda.

PREMI AUSIÀS MARCH 1991

vist quina gentada? Això em fa viure!
Venga, canta'm qualche cosa. Ens
posàrem a entonar l'*Itaca* de Kavafis
en versió lliure de Lluís Llach. Les
versions de Carles Riba, de Joan
Ferraté (Edicions 62) i d' Alexis E.
Solà (Editorial Columna) em vengue-
ren al cap tot d'una. Emperò la visió
d'un vell i amargat lluitador comunista
dels seixanta em va fer avançar un
gest de salutació: "Com ens hem de
veure pel nostre mal cap, Biel, això és
una processó". Duia un llibre en la mà
i mentre es perdia vora una farola de la
Rambla vaig veure el títol: *Sexus*,
d'Henry Miller (Col.lecció les Millors
obres de la literatura universal.
Edicions 62). No vaig tenir temps de
badocar mirant aquelles banderes
quatribarrades amb l'estel perquè
m'abraçà una senyora una mica
faisandé i bellíssima: He tornat vint
anys jove. Això ens torna la dignitat i
la joia! Quin gust trobar-nos! He pensat
amb tu aquests dies perquè llegesc
una novel·la de Tahar Ben Jelloun
titulada *Con los Ojos Bajos* (Editorial
Península) i trob que té la teva calidesa,
etc. etc. la vaig abandonar tot d'una
per massa fan.

Aquell al·lot tan jove embolicat
de cap a peus amb pell negra era un

Aquell al·lot tan jove
embolicat de cap a
peus amb pell negra
era un amic d'aquests
que et fan veure que
amb vint anys de
diferència les idees
nobles no envelleixen.

amic d'aquests que et fan veure i creure
que amb vint anys de diferència les
idees nobles no envelleixen: Estic molt
content perquè hi ha la majoria de
companys d'Informàtica i una bona
grapada de professors. He vist també
dos vice-rectors de la Universitat. Això
és un èxit. Què llegesc? Ah! Fas una
enquesta. Idò un llibre superguai: *Alan
turing ou l'enigme de l'intelligence*
(Bibliothèque scientifique Payot). És

una biografia d'aquest padrí de la
informàtica que m'entusiasma. Quin
cap més obert! Quina capacitat! Quina
mala llet la de la societat britànica que
perquè li agradaven els homes el va
condemnar!

En aquell moment un grup de
feministes tendres entre les que hi ha
dues íntimes meves m'ataquen a
besades. Els deman a tota els seus
llibres. Crits, i la resposta és ben plu-
ral. Una morena clara amb accent
llatinoamericà em diu: Cal conèixer
Jane Smiley de la qual acab de llegir
Heredaràs la Tierra (Tusquets
Edicions), un Rei Lear d'ara mateix.
Magnífica! Una rossa platí amb accent
barceloní i diputada em mormola: Has
de llegir *Pedres Verdes* (Seleccions de
la Cua de Palla, Edicions 62) de Roul
F. Whiffeld i podràs entretenir-te amb
una narrativa negra que et llevarà els
maldecaps i et farà veure que les
Balears són un bon escenari amb
Cañellas, Munar and Cia, de màfies
de tota casta. Uns per altres aquests
pepès i uemes ens faran menjar la
cultura del ciment. Una menudeua i
molt radical s'acosta i amolla: També
els soeros fan la farina blana als con-
structors. Basta mirar Calvià i d'altres
municipis. I mira els advocats que

ajuden al capital estranger urbanitzador i trobaràs nacionalistes, soeros, cedeeros i uimeros que van del bracet. Els únics que se salven són els peesemeros i els d'esquerra emperò no em fii gens dels partits. Tots van a la seva. Un llibre: El poemari d'un amic meu que nom Josep Lluís Toig i que acaba de guanyar el premi Salvador Espriu. *Sal lenta* (Col.lecció L'Escorpí, Edicions 62) és un mirall de desfetes i desolacions: el nostre únic horitzó. La feminista més lànguida tota vestida de Jean Paul Gaultier em diu: La més bona de les dones poetes que ara mateix llegesc és Rosa Chacel. La seva *Poesia* (1931-1991) (Tusquets Editores) és un llibre per somniar en un temps de crisi, de fal.lus encesos i de ciment armat. T'entusiasmarà!

Una irlandesa mallorquina que acaba d'arribar de Londres em dona una obra d'aforismes i em diu: No vols llibres? Aquest, *The Sayings of Dorothy Parker* (Editorial Duckworth) et farà veure que una dona pot tenir tant d'enginys, ginyos i humors intel.ligentíssims com qualsevol mascle.

Ja som a la plaça de la Reina i se senten els crits que els manifestants peguen davant l'edifici del Parlament. M'agafa pel coll un metge simpàtic que em cura les hipocòndries: Estic devorant els poemes de Blaise Cendrars de la *Prosa del Transsiberià* (Col.lecció Poesia Universal del segle XX, Edicions 62) i la traducció d'Eduar Sanahuja és un segon gust. Val l'alegria! Entre operació de còrnia i de retina em faig un fart de llegir aquests versos tan fins i forts com: Tinc set/Hòstia/Santa Hòstia/De Déu/Voldria llegir *El full d'aviso de Neuchatel* o *El correu de Pamplona*, etc etc. I de cop es posa a xiclar com un ca de bestiar boig perquè ja som davant el Parlament. Cañelles animal, Mallorca no és venal! xisclen un grup de bergantells que duen una pancarta on les Balears

Ens posàrem a
entonar l'*Ítaca* de
Kavafis en versió
lliure de Lluís
Llach.

Jane Smiley HEREDARAS LA TIERRA

colección andanzas

La feminista més
lànguida tota vestida de
Jean Paul Gaultier em
diu: La més bona de les
dones poetes que ara
mateix llegesc és Rosa
Chacel.

són un munt de merda. Li deman a un d'aquests al.lotons que em digui que llegeix i em deixa bocabadat: Ara he acabat *La confessió de Lúcio* de Mário de Sá-Carneiro (Col.lecció Venècies, Editorial la Magrana/62) que m'ha deixat tan al.lucinat com un tripi. No te'l perdís. L'hauria de llegir tot el govern d'En Cañelles i sabrien què és menjar morena i sabrien que vol dir un suïcidi a París quan tens 26 anys.

Al'arribada a Cort hi ha un truller. Trob un pedagog i ciapojero que em pega una estreta de clatell pelgallinesca i quan li deman el llibre m'amolla: No hi ha res com En Perucho. *Els Carnets* d'un diletants del cinquè volum de les seves obres completes (Col.lecció Classics Catalans del segle XX, Edicions 62) té l'agudesa dels amadors d'intel.ligència. Els constructors l'haurien de consumir a culleradetes.

El carrer Colom és una rosa de lluita i desembocam a la plaça Major cantant "La Balanguera terrorista no vol ser del pepé ni comunista", "La Balanguera independentista". Un amic meu seropositiu em diu que els llibres d'Hervé Guibert i especialment *El Protocolo compasivo* (Tusquets Editores) li han donat un trampolí de ganes de viure i de lluitar contra el mal. La reforma de la LEN és un mal com la Sida: un virus que vol matar la nostra terra. Cal lluitar contra tots els mals!

Qualcú llegeix un manifest, els Uc canten, uns al.lots amb uns tambors fan música. Què passarà? On són els llibres que manquen pels vint-i-cinc? L'interrogant és per a tu, Lector amable, hipòcrita, just, creador, amic, inconegut, Lector amador d'independències i llibertats, bells i antics sinònims de les cultures i dels gusts, dels vers sabers.□

Biel Mesquida és escriptor, periodista i crític literari.

L'Obra Cultural Balear. Tres dècades fent país

ANTONI MIR I FULLANA

El 31 de desembre de 1229, fa 763 anys, el Rei Jaume I de Catalunya i Aragó desembarcava a Santa Ponça. L'Obra Cultural Balear compleix trenta anys aquest dia, perquè l'any 1962 els socis fundadors volgueren celebrar-hi l'assemblea constituent. Han transcorregut tres dècades de continuïtat i d'esforç per la nacionalització del país balear. Era el mateix 1962 en què Joan Fuster publicava 'Nosaltres els valencians', i al cap de molt poc temps, el 1967, Josep Melià ens obsequiava amb 'Els Mallorquins'. D'aleshores ençà, al llarg de vint-i-cinc anys, molts de nosaltres hem començat a entendre qui érem com a poble gràcies a les reflexions d'aquell llibre i d'aquest home.

L'Obra Cultural Balear s'ha convertit en l'entitat cultural cívica més important d'aquesta terra perquè durant trenta anys s'ha mantengut i ha actuat al servei de la llengua, la cultura i la identitat del poble de les Illes Balears. Trenta anys, complint, acumulant legitimitat i simbolisme, el més important dels seus actius, mitjançant una tasca constant basada en la coherència. Ha vist com es produïen un parell de relleus generacionals, des dels primers socis fundadors (Francesc de B. Moll, Miquel Fullana, Miquel Forteza, Miquel Marquès, Guillem Colom, Bernat Vidal o Josep Capó) fins a l'actual junta directiva. Un fet tan simple, la continuïtat, ha estat escàs dins el moviment de recuperació cultural i

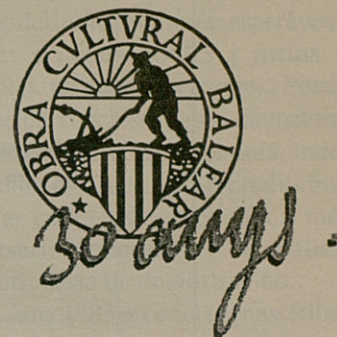
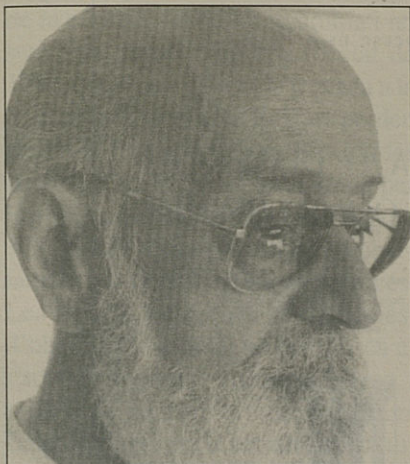

Climent Garau (en primer terme) en el VIII Seminari del Grup Blanquerna. (Foto Pere Carmona)

L'OCB s'ha convertit en
l'entitat cultural cívica
més important d'aquesta
terra perquè durant
trenta anys s'ha
mantengut i actuat al
servei de la llengua, la
cultura i la identitat del
poble de les Illes
Balears.

nacional a Mallorca durant tot un segle, per raons diverses. Celebrem, doncs, la permanència. Valorem-ne a continuació l'eficàcia.

Trenta anys de la història de la nostra entitat van íntimament lligats a la història del nostre país, i són tantes les persones que hi han aportat el seu gra d'arena, el seu esforç personal, que seria impossible esmentar-les. Quedi, però, constància del nostre agraïment a totes elles i el compromís de continuar la seva feina. L'OCB ha estat i és un referent, un símbol de la llengua, la cultura i la identitat del país, un motor d'innombrables activitats o l'aixopluc de moltes altres (a títol d'exemple, ha acollit els Escoltes de Mallorca, el Centre d'estudis de l'Esplai, l'Enciclopèdia de Menorca, el moviment d'Escoles Mallorquines, el Grup Blanquerna...).

Josep M. Llompart deixà la presidència de l'entitat a Ignasi Ribas, que el succeí en 1983.

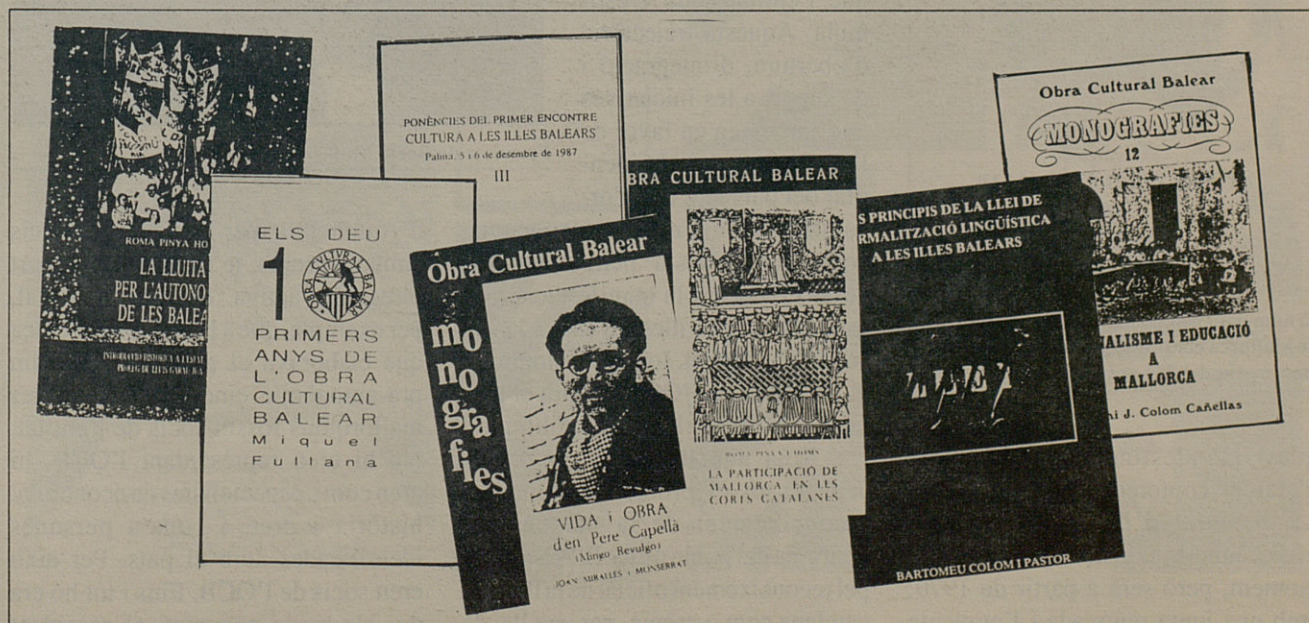
Iniciativa i acolliment d'iniciatives, vet ací el doble caràcter que l'ha acompanyada sempre.

I no és casual que el mateix any en què un grapat de mallorquins il·lustrats majorment conservadors creaven l'OCB, l'admirat Joan Fuster publicàs 'Nosaltres els valencians'. Ni que Josep Melià es posàs a la tasca i ens obsequiàs al poc temps amb aquell primerenc 'Els Mallorquins'. Tot i tots formaven part d'un nou impuls històric de recuperació cultural i nacional del nostre poble que arriba fins als nostres dies. Gestat

No és casual que el mateix any en què un grapat de mallorquins il·lustrats creaven l'OCB, l'admirat Joan Fuster publicàs *Nosaltres els valencians*. Ni que Josep Melià es posàs a la tasca i ens obsequiàs al poc temps amb aquell primerenc *Els Mallorquins*.

sota el franquisme, fou un moviment de lluita per les llibertats, entre les quals i de forma molt destacada hi havia les nacionals, per l'autogovern i per la construcció del país; i neix quan arriben problemes gravíssims que ens afectaran com a societat amb personalitat pròpia, com la immigració massiva, els anys i panys de televisió en castellà, la massificació de l'ensenyament amb continguts desnacionalitzadors, la falta d'institucions pròpies... Aleshores surt una reacció que crea uns mecanismes d'autodefensa molt més amplis i poderosos que en dos-cents anys d'història.

L'OCB va començar la seva activitat amb uns cursos de català

Algunes de les publicacions a càrrec de l'Obra Cultural Balear.

Moltes publicacions de caràcter informatiu foren editades per iniciativa i amb el suport de l'OCB.

ANTONI M.ª ALCOVER

DOCTRINA SOBRE LA LLENGUA DE LES BALEARS I DE VALÈNCIA

Selecció comentada per
FRANCESC DE B. MOLL
en la commemoració del cinquantenari de la mort
de Mossén Alcover (1932-1982)

MALLORCÀ
EDITORIAL MOLL
1982

FRANCESC DE B. MOLL

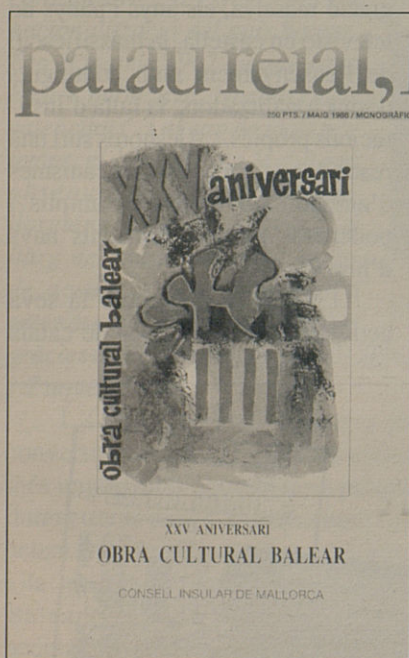
**LLENGUA O DIALECTE?
CATALÀ O MALLORQUÍ?**

Lliçó inaugural dels cursos de llengua catalana 1978-79
organitzats per l'OBRA CULTURAL BALEAR

SEGONA EDICIÓ

Edició patrocinada pel
CONSELL GENERAL INTERINSULAR
ILLES BALEARS
1980

El número 2 de la revista del Consell Insular de Mallorca conté un ampli dossier de l'OCB amb motiu del 25è aniversari.

quasi clandestins i un programa d'eixides, conferències i publicacions. La voluntat d'influir la societat mallorquina hi és visible des del primer moment, però serà a partir de 1970, amb una junta renovada i l'empenta de Climent Garau a la presidència,

que l'OCB s'estén i es popularitza àmpliament. Es creen les primeres delegacions a la part forana (avui són més de vint i editen unes 13 revistes de premsa local) i hi ha un creixement espectacular dels socis. També creix, dins la societat, el moviment democràtic contra la Dictadura que l'entitat acull i estimula. Aquesta trajectòria d'obertura, d'integració i de suport a les iniciatives que sorgeixen en favor de l'autogovern i de la identitat del país farà que l'organització de la memorable "marxa, concentració i festa" per l'autonomia de 1977, encara la manifestació més gran d'aquestes illes, es faci a la seu social de l'entitat. Josep M. Llompарт, ja president de l'OCB, llegirà el parlament unitari de les forces polítiques.

Tota aquella etapa pre-democràtica, tot el procés de lluita pel reconeixement de la personalitat històrica del poble de les Illes Balears, pel reconeixement oficial de la llengua catalana com a pròpia, per una llei de normalització lingüística i un Estatut

Francesc de Borja Moll.

d'Autonomia, per la instauració dels símbols propis, té l'OCB com a part integrant i activa. Tampoc és casual, per exemple, que a la comissió tècnica que elaborava el projecte de règim pre-autonòmic, cinc dels sis membres mallorquins fossin socis de l'entitat. No hi eren representant l'OCB, hi eren com a especialistes en economia, història i dret, i com a persones identificades amb el país. Per això eren socis de l'OCB. Fins i tot ho era qui els havia nomenat, el president pre-autonòmic. L'OCB coopera amb

els poders públics durant tota l'etapa de la consecució de l'autonomia i no serà fins després del cop d'estat de 1982, quan es produeix la frenada a la descentralització i les Balears perden el tren de les nacionalitats històriques passant d'un accés a l'autonomia per la via ràpida del 151 a la via lenta del 143, que l'OCB es manifestarà obertament en contra d'aquest retrocés. Les forces polítiques majoritàries, d'obediència estatal, no compliren el Pacte Autonòmic signat a Palma i s'imposà la uniformització. Les Balears varem ser la penúltima comunitat a tenir Estatut, sense Educació a pesar de tenir llengua pròpia, sense tractament específic de la insularitat a pesar de ser el fet determinant en gairebé tots els àmbits, sense reconèixer-nos com a nacionalitat històrica a pesar d'haver tengut institucions

pròpies durant tota l'Edat Mitjana. Un Estatut de pa amb fonteta que, a pesar de tot, ha tengut la virtut de crear consciència autonomista entre els

L'OCB va començar
les seves activitats
amb uns cursos de
català quasi
clandestins i un
programa d'eixides,
conferències i
publicacions.

mallorquins. La transició política del franquisme a la democràcia no va ser la solució definitiva que molts esperàvem. Quants d'ideals nobles i justos, i possibles, no quedaren enrere... Potser la principal conclusió va ser, tanmateix, que entitats cí-viques del país, independents, eficaces i amb credibilitat popular com l'OCB eren tant o més necessàries que mai i la realitat s'encarregaria de demostrar-ho.

L'any 1983 accedeix Ignasi Ribas a la presidència, i comença una nova etapa, encara vigent, en què es formen els equips actuals que dinamitzen l'entitat. Es crea la xarxa de cursos de català, professionalitzada i altament especialitzada. Se celebra el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, impulsat a les Balears per l'OCB. Amb la campanya "Volem veure TV3, ara!", se n'aconsegueix la recepció, obrint i

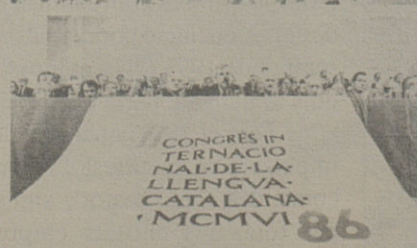
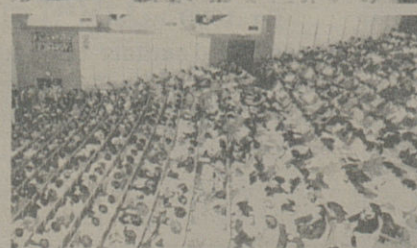
EL MIRALL

Acte inaugural del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, amb presència de les més altes representacions de les institucions públiques i acadèmiques dels territoris de parla catalana, dels coordinadors de les ares lingüístiques i de la normalització internacional. Sala Magna. Auditorium. Palma, 10 i 11 de 1986.

L'Auditorium va ser ple per a les més de dues mil persones que assistiren a l'acte inaugural.

Gabriel Comella i Font, President de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, declara obert l'acte inaugural. A l'esquerra, després d'una pausa, el públic va aplaudir i cantar, durant una minuts ininterrompuda, l'himne català.

Antoni M. Badia i Margot, President del II Congrés. Acte inaugural. Necessitat Llorens, en nom de l'Ajuntament de Palma, dona la benvinguda als assistents a l'acte i al II Congrés.

EL MIRALL

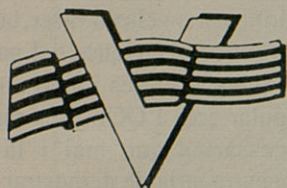
Presència de l'acte inaugural.

Joan Enric i Fiol, secretari general del II Congrés. Acte inaugural.

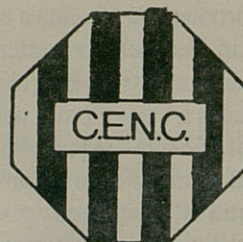
Indur Mari, coordinador de l'Àrea de Llengua i Social. Acte inaugural. Josep Moll, lloctinent dels parlers que han estat en el país, Francisco de B. Moll, President d'Honor de la Comunitat Territorial de les Illes Balears, Joan Miralles, President de la Comunitat Territorial de les Illes Balears, a l'acte inaugural.

ASSOCIACIÓ VOLTOR

LLULL
FEDERACIÓ D'ENTITATS CULTURALS
DELS PAÏSOS CATALANS

COMISSIÓ PER A L'ENSENYAMENT
I NORMALITZACIÓ DEL CATALÀ

Iniciatives pròpies i plataforma i acolliment d'iniciatives d'altres: vet ací el doble caràcter de l'OCB.

*ELS ESTUDIANTS
PEL FUTUR DE LA LLENGUA!*

COMISSIONS D'ACCIÓ: T'HI ESPERAM

II congrés internacional de la llengua catalana

guanyant un espai que facilitarà l'arribada al País Valencià; després vendrà a les Illes el Canal 33, el Canal 9 del País Valencià i les emissores institucionals de ràdio de Catalunya, avui amb una audiència consolidada i molt àmplia. L'entitat opta per un model operatiu, pragmàtic, però sense deixar de banda les actituds testimonials que es considerin necessàries. Coincidint amb el vint-i-cinquè aniversari, era el 1987, es convoquen per primera vegada els Premis 31 de Desembre destinats a "reconèixer i estimular actuacions encaminades a afavorir l'ús normal de la llengua catalana, a promoure la nostra cultura i a desvetllar i a fer créixer la consciència nacional del poble de les Illes Balears".

En 1990 es crea "Llull, Federació d'entitats culturals dels Països Catalans", amb seu social a Mallorca. Es col·labora amb el pacte lingüístic conegut com "Campanya de Normalització Lingüística", que durà a terme la primera gran campanya de conscienciació popular al desembre de 1991 ("No et mosseguis la llengua, parla català").

Serà el 1991, quan l'OCB impulsarà el manifest 'Volem comandar a ca nostra', signat per totes les entitats empresarials, socials, veïnals, sindicals i cíviques de les Balears, obrint una nova porta a l'esperança,

Miquel Fullana, primer secretari de l'OCB; Miquel Marquès, primer vice-president i propulsor de la continuïtat del Diccionari; Dr. Pau Russell i Francesc de Borja Moll.

Aquesta ha estat la primera gran campanya institucional de sensibilització popular.

tancada pocs mesos després per la llosa del nou pacte autonòmic, un acord només qüestionat massivament, qui ens ho anava a dir, pels aragonesos, poble que avui lidera la consolidació autonòmica de les 'autonomies de tercera' com la nostra.

Actualment, nous projectes encapçalen l'activitat de l'Obra. Des de la independència i l'acceptació del paper que ha de jugar l'entitat, molts es concertaran amb les institucions públiques de les Balears multiplicant els resultats dels projectes. Hi destacaria la col.laboració amb l'Ajuntament de Palma per a la creació del centre cultural Joan Alcover, destinat a difondre i a promoure l'aportació

Un Estatut de pa
amb fonteta que, a
pesar de tot, ha
tingut la virtut de
crear consciència
autonomista entre
els mallorquins.

balear a la llengua i la cultura catalanes, significadíssima des de Ramon Llull ençà. L'ampliació del projecte "Mallorca es Presenta", una mostra d'alta qualitat, una autèntica ambaixada de la realitat cultural il·lenca, que arribarà prest a les capitals més importants de l'Estat i d'Europa, fonamentalment en cooperació amb la Conselleria de Turisme. El programa d'actuacions en normalització lingüística, bàsicament concertades amb la Conselleria de Cultura. Actuacions encaminades a augmentar les emissions audiovisuals en català des de, sobre i per a les Balears. Actuacions orientades a provocar la reflexió i les aportacions teòriques i d'anàlisi sobre la cons-

Constitució de "Llull, federació d'entitats culturals dels Països Catalans", a Bellver, el 1-6-1990. (Foto Masgda-lena Soler).

trucció i l'afirmació del nostre país dins el marc natural dels països catalans. Actuacions orientades a consolidar les

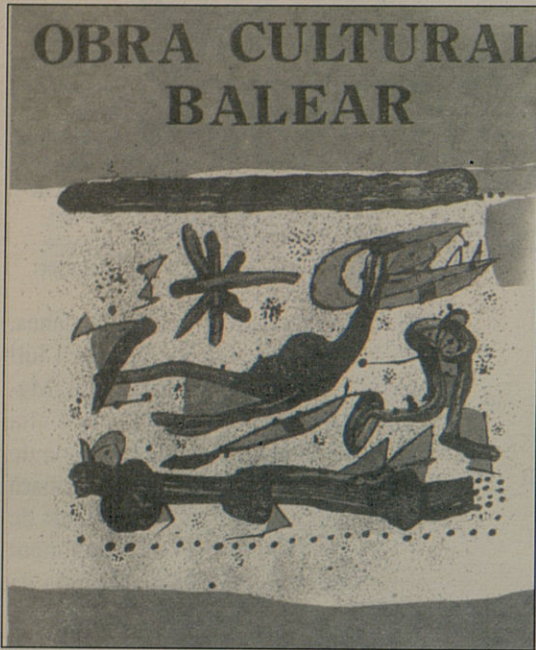
institucions d'autogovern, ampliar les seves competències, assegurar-ne un bon ús. I moltes altres, sempre guiades per la coherència amb els objectius fundacionals de l'entitat: defensar i promoure la llengua catalana, pròpia de les Balears, i la cultura i la identitat del nostre poble. □

Antoni Mir i Fullana és president de l'OCB.

Logotip de la Plataforma Cívica per l'Autogovern.

VOLEM COMANDAR A CA NOSTRA

PLATAFORMA CÍVICA
PER L'AUTOGOVERN

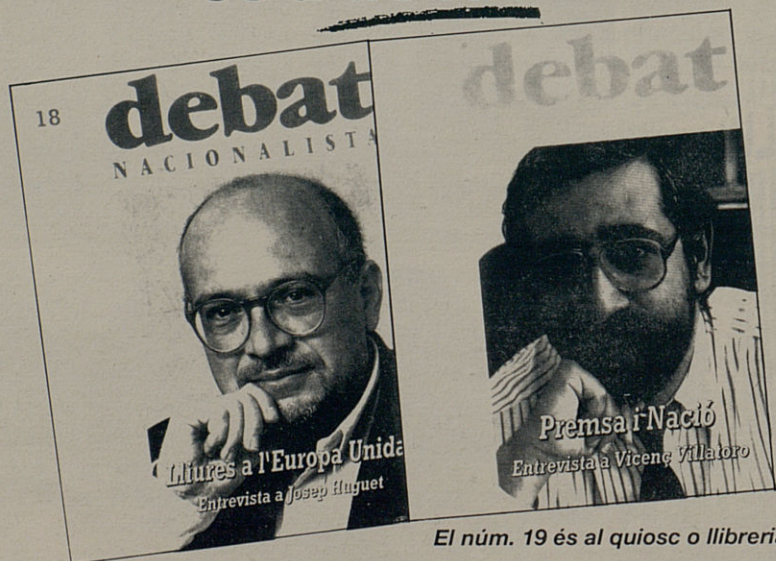

La contribució més important de Joan Miró a la societat civil de les Balears és aquesta litografia que va fer expressament per a l'OCB.

Per a més informació sobre l'entitat i aquests trenta anys, vegeu: "L'Obra Cultural Balear", d'Ignasi Ribas i Garau, Catalònia, Centre Unesco de Catalunya, 1988; "XXV Aniversari-Obra Cultural Balear", diversos autors, Palau Reial, Consell Insular de Mallorca, maig 1988; "L'Obra Cultural Balear, la lluita per la llengua i la cultura catalanes" de Josep Rosselló i Bover, Serra d'Or, juny de 1990; "Els deu primers anys de l'OCB" segons el testimoni de Miquel Fullana, monografies OCB, Sa Nostra, 1991; "Obra Cultural Balear. Trentè aniversari", de Maria Pau Janer / Antoni Mir; la revista "Cultura", Generalitat de Catalunya, novembre 1992; "Fulls informatius", de l'OCB.

Subscriu-te i participa en el debat.

El nacionalisme és a debat.

El núm. 19 és al quiosc o llibreria

debat
NACIONALISTA

Revista
trimestral

"Pretén ésser una eina més al servei de la reconstrucció nacional dels Països Catalans oberta a totes les tendències i ideologies que vulguin, sense complexos, construir la nació catalana".

Tarjeta de subscripció

Nom _____
Adreça _____
Població _____ Tel. _____
☐ Subscripció normal 2.500 Ptes.
☐ Subscripció suport 3.500 Ptes.
Altres formes de pagament:
☐ Xec bancari
☐ adiant. núm. _____
☐ Contra reemborsament
☐ Gir postal

Domiciliació a Banc o Caixa

de _____ de 199 _____
Sr. Director Banc o Caixa _____
Sucursal _____
Adreça _____
Compte corrent/
llibreta d'estalvis núm. _____
A nom de _____

Distintiu: senyor,

Us preguem que fins a una nova ordre feu efectiu a Fundació CDP amb càrrec al meu compte corrent/llibreta d'estalvis els rebuts anyals, que per a aquesta entitat us siguin presentats. Cordialment,

Signat

Gran Via de les Corts
Catalanes, 570, entresol
Tel. 454 97 02
Fax: 454 97 03
08011 Barcelona

CDP

Documentació
Política

Molts d'anys a tot el món.

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el **CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
**CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**